SZABÓ D. ZOLTÁN – KELEMEN A. MÁRTON
MIHOLCSA TAMÁS – DARÓCZI SZILÁRD

ZSOLDOS MÁRTON – DEÁK ATTILA

SOR
SOCIETATEA ORNITOLOGICĂ ROMÂNĂ

PĂSĂRI COMUNE DIN ROMÂNIA

DIN HABITATE AGRICOLE, LOCALITĂȚI ŞI PĂDURI

Păsările sunt unele dintre viețuitoarele preferate ale iubitorilor de natură. Penele lor sunt frumos colorate, au cântece complexe, zborul lor ne fascinează – dar poate cel mai interesant este faptul că ele se comportă foarte variat. Se curtează, se bat între ele, se joacă – la fel ca şi noi, oamenii.

Această carte vă ajută să faceți primii paşi importanți în observarea păsărilor, adică determinarea corectă a speciilor. Majoritatea speciilor apar în penajul cel mai caracteristic primăvara şi vara, perioadă în care le recunoaştem cel mai uşor. Din acest motiv, planşele prezintă speciile în penajul lor nupțial. Textul ce însoțeşte ilustrațiile conține informații legate de cheia esențială de identificare, habitat, reproducere, protecție şi migrație.

Partea introductivă a cărții descrie la modul general aspecte legate de morfologia şi ecologia păsărilor, din care aflăm şi sfaturi utile pentru observarea păsărilor în natură.

În total sunt prezentate 114 specii comune care trăiesc în habitate agricole, localități sau păduri.

Publicație apărută în cadrul proiectului „Stabilirea nivelului de bază pentru indexul populațiilor de păsări specifice terenurilor agricole din România”

UNIUNEA EUROPEANĂ Proiect finanțat prin FEADR

PNDR
Programul Național de Dezvoltare Rurală
Viața la țară europeană

ISBN 978-606-553-014-0

PĂSĂRI COMUNE DIN ROMÂNIA

DIN HABITATE AGRICOLE, LOCALITĂȚI ŞI PĂDURI

Texte:
SZABÓ D. ZOLTÁN
KELEMEN A. MÁRTON
MIHOLCSA TAMÁS
DARÓCZI SZILÁRD

Ilustrații:
ZSOLDOS MARTON
DEÁK ATTILA

GLORIA
CLUJ • 2010

© Societatea Ornitologică Română

Publicațiile Societății Ornitologice Române nr. 22
Autori: Szabó D. Zoltán (descrierea speciilor, partea introductivă), Kelemen A. Márton, Daróczi Szilárd, Miholcsa Tamás (partea introductivă)
Ilustrații: Zsoldos Márton (specii), Deák Attila (partea introductivă)
Traducere şi adaptare: Fenesi Annamária, Szabó D. Zoltán, Alida Barbu, Cristi Domşa, Dan Hulea

Pregătire tipar: Idea Plus
Design: Könczey Elemér
Tehnoredactare: Fazakas Botond
Prelucrare imagini: Szentes Zágon

Tipografie: Idea Design & Print
Director: Nagy Péter

Publicație realizată în colaborare cu Asociația pentru Protecția Păsărilor şi a Naturii „Grupul Milvus"

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Păsări comune din România : din habitate agricole, localități şi păduri / texte: Szabó D. Zoltán, Kelemen A. Márton, Miholcsa Tamás, Daróczi Szilárd ; il.: Zsoldos Márton, Deák Attila. - Cluj Napoca : Gloria, 2010
ISBN 978-606-553-014-0

I. Szabó, Zoltán D.
II. Kelemen, Márton A.
III. Miholcsa, Tamás
IV. Daróczi, Szilárd
V. Zsoldos, Márton (il.)
VI. Deák, Attila (il.)

591.9(498):598.2

CUVÂNT ÎNAINTE

Indiferent că locuim în oraşe aglomerate sau în sate pitoreşti situate pe culmile dealurilor şi munţilor suntem „salutaţi" zilnic de către vecinii noştri păsările. Şi este o bucurie să le recunoaştem atunci când ne plimbăm şi le surprindem pentru o clipă în frunzişul des al copacilor din parcuri, grădini şi livezi, înfruptându-se cu fructe sau insecte. Încă ne mai spun bunicii atunci când mergem în vizită în zonele rurale întâmplări recente sau de demult cu rândunele care îşi fac cuiburi în grajd sau cu berze ce îşi construiesc cuibul pe hornul casei sau pe stâlpul din faţa curţii. Dacă ieşim pe câmp aproape întotdeauna suntem întâmpinaţi de ciocârlii şi ciocârlani.

Şi deşi internetul e un instrument magnific care ne poate răspunde la multe întrebări, încă nu reuşeşte să ne spună numele păsării ce ne uimeşte cu un colorit minunat şi glas melodios în momentele noastre de odihnă. Încă avem nevoie de prieteni care să ne ajute sau de determinatoare de păsări care să ne călăuzească primii paşi în explorarea vieţuitoarelor de lângă noi.

Realizarea acestui determinator reprezintă o încurajare a noastră, a iubitorilor de păsări reuniţi în Societatea Ornitologică Română (SOR), către toţi cei interesaţi de a descoperi lumea fascinantă a păsărilor şi de a contribui la ocrotirea acestora. Păsările au fost mereu folosite ca simbol al libertăţii şi al armoniei, iar zborul a fascinat dintotdeauna. Reprezentarea lor în artă şi transpunerea trilurilor acestora de compozitori în opere nemuritoare sunt doar câteva dintre motivele pentru care fiecare dintre noi simţim o atracţie spre păsări.

Pentru această carte au fost selectate specii comune uşor de identificat întâlnite frecvent în zonele verzi din interiorul localităţilor şi în zonele agricole din jurul acestora. Pentru fiecare dintre aceste specii au fost folosite desene în care au fost subliniate caracterele specifice. Păsările sunt prezentate în „hainele lor cele mai frumoase – penajul nupţial" specific perioadei de împerechere. Primăvara păsările „sărbătoresc" prin culoare şi cântec un nou ciclu al vieţii.

Textele explicative au urmărit să surprindă elementele caracteristice fiecărei specii oferind informaţii esenţiale, dar în acelaşi timp să atragă atenţia cititorului spre elemente care vin din folclor sau din cunoaşterea ştiinţifică. Aceste texte pot fi folosite cu uşurinţă datorită descrierilor atractive ca un pretext pentru poveştile de seară depănate copiilor la sfârşitul zilei.

La descrierea sunetelor au fost folosite transcrierile din determinatorul ilustrat Collins şi CD-urile produse de SOR în anii anteriori. Deşi aceste sunete pot fi transcrise şi auzite de fiecare om în mod diferit, prin această carte ne dorim ca fiecare cititor să devină tot mai interesat de păsări şi prin observarea păsărilor comune să descopere secvenţe interesante privitoare la comportamentul păsărilor. Iar bucuria resimţită să fie un imbold spre o cunoaştere mai aprofundată şi aplecarea spre alte determinatoare mai complexe ce prezintă toate speciile de păsări de la noi şi includ şi alte informaţii specifice.

Determinatoarele sunt utile şi reprezintă un instrument necesar, însă bucuria întâlnirii cu oameni pasionaţi de păsări şi natură, schimbarea de impresii şi experienţe trăite în drumeţii, tabere, concedii, expediţii nu poate fi înlocuită şi ne umple de entuziasm cu privire la şansa pe care o avem de a trăi în armonie cu natura şi vieţuitoarele sale.

Realizarea acestui determinator atât de necesar pentru cunoaşterea păsărilor comune a devenit posibilă numai prin implicarea unui număr semnificativ de oameni care şi-au adus din plin contribuţia. Pentru colaborarea strânsă şi mereu constructivă din partea Ministerului Agriculturii şi Dezvoltării Durabile aducem mulţumiri lui Adriana Gălan, Andrei Bălan, Valentin Toma şi Mihai Constantinescu. Pentru implicarea lor în derularea proiectului mulţumim lui István Kovács şi Tamás Papp de la Asociaţia pentru Protecţia Păsărilor şi a Naturii „Grupul Milvus". Pentru implicarea şi entuziasmul arătat, mulţumim voluntarilor SOR şi iubitorilor de păsări care sunt alături de noi prin faptă sau gând.

Dr. Dan Hulea
Director executiv

Păsările sunt subiectele preferate ale zoologilor încă din timpul grecilor antici. Un şir întreg de idei şi fenomene noi în biologia evoluționistă, etologie şi ecologie au fost descoperite prin studierea păsărilor, iar în ultimele decenii au devenit indicatorii cei mai cunoscuți pentru detectarea problemelor de mediu cauzate de factori antropici.

1. ANATOMIA ŞI MORFOLOGIA PĂSĂRILOR

Clasa păsărilor poate fi privită ca un apogeu al evoluției, deoarece, dintre grupurile taxonomice de vertebrate terestre cu apariție recentă numără cele mai multe specii, cu numeroase adaptări speciale. Multe dintre aceste adaptări sunt legate de capacitatea de zbor, deoarece această competență, deşi apare şi la alte grupuri taxonomice, este înalt perfecționată în cazul păsărilor. În continuare vom trece în revistă caracterele anatomice specifice păsărilor, ce constituie cunoştințe indispensabile tuturor celor care sunt interesați de studierea lor.

Datorită faptului că păsările prezintă multe caractere asemănătoare reptilelor (în principal scheletul trunchiului), mulți cercetători susțin că dinozaurii nu au dispărut, ci sunt reprezentați în fauna actuală de păsări. Thomas Huxley, biolog englez din secolul al XIX-lea (adept al lui Darwin), a afirmat că „păsările sunt doar reptile victorioase".

Toate speciile de păsări sunt foarte asemănătoare în privința morfologiei interne, datorită a doi factori principali: pe de o parte zborul le limitează variabilitatea - fiecare specie trebuie să respecte caracterele aerodinamice ale structurii corporale, iar pe de altă parte păsările sunt adaptate la două tipuri de deplasare: la zbor, dar şi la mers. Pentru a le efectua pe ambele cu performanță au nevoie ca membrele anterioare, dar şi cele posterioare să fie cât mai aproape de centrul de greutate al corpului. Această contradicție aparentă este rezolvată printr-o caracteristică anatomică aparte: femurul păsărilor se mulează pe corp cu ajutorul musculaturii, astfel greutatea cade pe articulația genunchiului, care preia astfel funcția pelvisului, ce ajunge mai aproape de centrul de greutate al corpului. Articulația înclinată spre spate a piciorului păsărilor nu are parte corespunzătoare în corpul uman, dar se aseamănă cu glezna.

Studiind scheletul păsărilor găsim nenumărate adaptări extreme la zbor. Oasele goale, dispariția maxilarelor şi a cozii grele, oasele sudate şi simplitatea membrelor conduc la reducerea semnificativă a masei corpului. Oasele păsărilor - o diferență semnificativă față de mamifere - sunt subțiri şi pline cu aer (pneumatice), unele concrescute, asigurând rigiditatea scheletului. Câteodată şi sacii aerieni pătrund în cavitățile oaselor mari. Sudarea unor oase (de exemplu vertebrele din inelul pelvian) scuteşte inserția unor muşchi pe aceste oase, reducând astfel masa corpului.

Membrele au devenit tot mai simple reducând astfel masa oaselor. Structura aripilor păsărilor se aseamănă foarte puțin cu a aripilor reptilelor ancestrale. Brațul şi antebrațul s-au păstrat şi sunt foarte puternice, dar oasele carpiene şi metacarpiene s-au sudat, reducând numărul degetelor şi structura devenind mult mai simplă. Păsările au doar trei degete, dintre care primul constă dintr-o singură falangă, care poartă alula, al doilea şi al treilea sunt nedezvoltate, fiecare deget constând din câte două falange, care poartă remigele primare.

Adaptarea păsărilor la zbor şi simplificarea aripilor pare a fi o contradicție, deoarece pentru a putea zbura pasărea trebuie să facă un mare efort. Suprafața aripilor devine suficient de mare pentru a putea zbura nu datorită oaselor, ci penelor. Penele însele reprezintă cea mai performantă şi caracteristică adaptare la mediul de viață al păsărilor. Penele au funcții multiple: ele sunt responsabile pentru termoizolare, impermeabilitate, creşterea aerodinamicității (reducerea frecării în timpul zborului), produc o varietate nemaiîntâlnită de culori şi, nu în ultimul rând, fac posibil zborul. Penele pot fi concepute ca solzi transformați, fiind şi ele de natură cornoasă (pe baza de cheratină), ca şi solzii reptilelor adevărate sau părul mamiferelor, dar sunt mult mai complexe.

SCHELETUL ŞI MUŞCHII PĂSĂRILOR

Sunt două mari categorii de pene: puful şi penele de contur.

Caracteristică pufului este teaca scurtă şi perii lungi şi moi, care stau, la rândul lor pe raze lungi, care nu se leagă între ele. Puful formează stratul cel mai aproape de corp şi, datorită aerului dintre structurile sale, asigură termoizolare şi impermeabilitate, sub penele de contur.

Penele de contur sunt construite dintr-o tijă lungă şi o lamă rigidă. Totalitatea lamelor acoperă aproape toată suprafața corpului şi alcătuiesc suprafața potrivită pentru zbor a aripilor şi a cozii. Lama este o structură uşoară, plastică, dar totodată şi foarte stabilă din punct de vedere mecanic. Lama este alcătuită din ramurile paralele ale rahisului (barbe) şi razele arcuite ale barbelor (barbule). Barbele cu rahisul şi barbulele cu barbele alcătuiesc unghiuri ascuțite. Razele distale (depărtate de corp) poartă cârlige mici, care la rândul lor se agață de marginea razelor arcuite proximale (apropiate de corp), astfel alcătuind o structură rigidă.

Penele de contur sunt de trei feluri: fulgi care acoperă corpul în mod asemănător cu țiglele de pe acoperiş, remige (pene zburătoare) care sunt fixate de oasele aripilor şi rectrice (pene codale) care alcătuiesc coada.

Distingem numeroase pene cu funcții speciale, care de fapt sunt modificări ale celor trei categorii de pene amintite mai sus, de exemplu pene ornamentale, cu structură slabă (la egrete), pene tactile, care sunt pene atrofiate, care se găsesc la multe specii de păsări, izolat, la baza ciocului, la pleoape şi la orificiile nazale, pene de pudră, care sunt în continuă creştere şi au o structură specială friabilă.

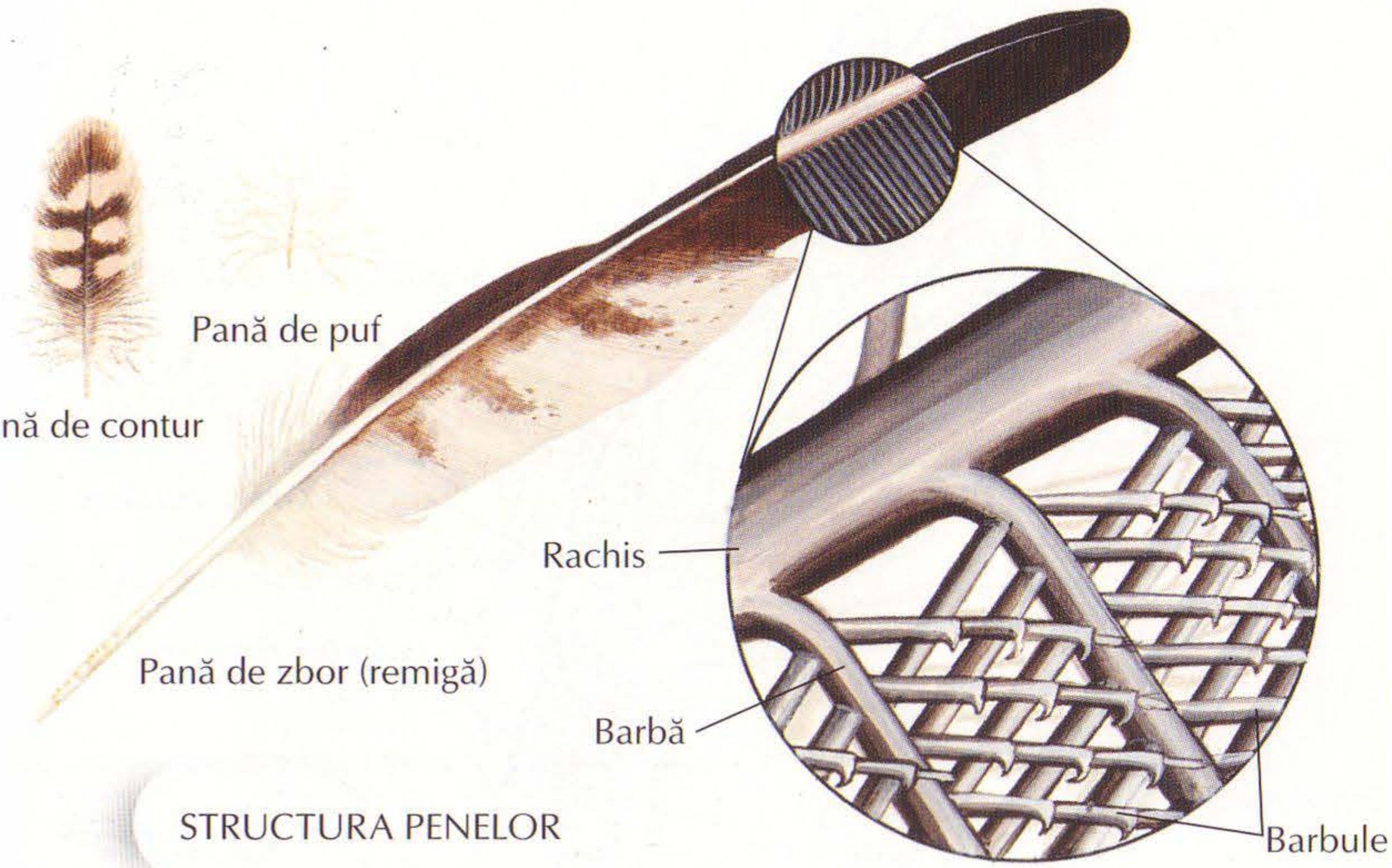

STRUCTURA PENELOR

Penajul păsărilor poate să fie foarte colorat, fenomen vizibil şi la păsările europene (vezi speciile de prigorie), dar cu o varietate maximă la păsările tropicale. Culoarea penajului este determinată de structura, caracterele fizice sau chimice ale penelor. Dacă culoarea penajului este determinată de pigmenți, aceştia pot fi carotenoizi sau melanici. Pigmenții melanici sunt responsabili pentru nuanțele de negru şi maro, iar carotenoizii de galben, roşu, albastru, verde. Păsările nu pot sintetiza carotenoizi, de aceea păsările cu dietă nepotrivită – de obicei în captivitate – îşi pierd coloritul specific.

O altă modalitate prin care este perceput coloritul penajului se referă la culorile structurale, care rezultă din fenomenul de interferență, determinat de diferența în reflectarea luminii de diferite componente ale penelor. Dacă penele reflectă în egală măsură toată lungimile de undă ale luminii vizibile, atunci penele se văd albe, dar dacă, datorită unor modificări structurale, unele lungimi de undă sunt absorbite, penele apar în culoarea lungimilor de undă reflectate. Culorile metalice sunt rezultatul unor schimbări structurale/morfologice, care duc la absorbția unor raze de soare cu o anumită lungime de undă, ca de exemplu dunga albastră de pe aripă a raței mari sau strălucirea purpurie a penajului graurilor.

Penele sunt structuri foarte rezistente, deşi după o folosință îndelungată se deteriorează şi trebuie înlocuite. Dacă o pană cade datorită unor influențe exterioare, atunci foliculii încep sintetizarea unei noi pene. În afara acestor accidente, toate păsările îşi schimbă penajul periodic, proces numit năpârlire. Majoritatea păsărilor de dimensiuni mici au un ciclu anual de năpârlire, care însemnă o anumită regularitate a acesteia – o dată sau de mai multe ori pe an îşi schimbă penajul. La păsările de dimensiuni mai mari un ciclu de năpârlire poate să dureze mai mulți ani.

Năpârlirea este un proces care necesită multă energie, în primul rând pentru că pasărea trebuie să compenseze pierderea de energie cauzată de termoizolarea scăzută; în al doilea rând, datorită penajului incomplet, zborul necesită mai multă energie şi, în al treilea rând, trebuie alocată o cantitate mare de energie pentru creşterea penelor noi.

Distingem năpârlirea totală şi năpârlirea parțială. Năpârlirea parțială se referă doar la un grup de pene şi nu la toate tipurile. La majoritatea păsărilor cântătoare în timpul năpârlirii parțiale se înlocuiesc doar fulgii. Se întâmplă, în timpul năpârlirii parțiale post-juvenile să nu

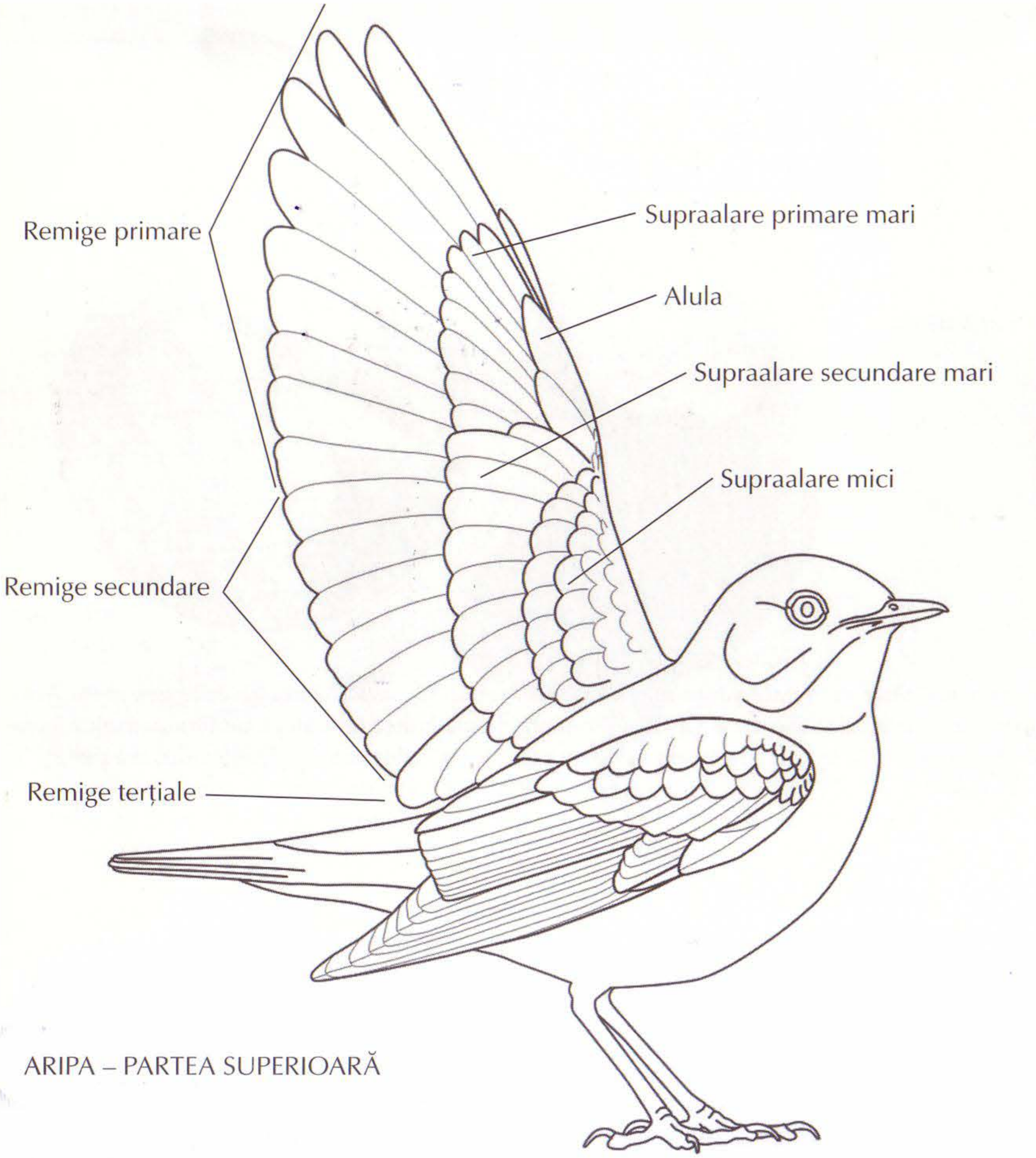

ARIPA – PARTEA SUPERIOARĂ

se schimbe toate penele sus amintite, rezultând mari contraste între diferite generații, care ajută la stabilirea vârstei la unele specii. Aceste semne sunt vizibile doar la păsările capturate sau în condiții bune de observație. De exemplu, contrastele dintre supraalarele mari pot fi folosite la determinarea vârstei de primăvară/toamnă la pițigoi şi cinteze: prezența contrastului indică indivizi cu vârsta de unul sau doi ani.

Năpârlirea totală înseamnă înlocuirea penelor de zbor şi din coadă, pe lângă fulgi. Remigele sunt înlocuite într-o ordine anume, în aşa fel încât capacitatea de zbor să nu fie afectată. Remigele primare sunt înlocuite începând dinspre corp şi continuând spre exterior, iar remigele secundare invers. Este doar o singură excepție la speciile europene, şi anume muscarul sur, care năpârleşte într-o ordine exact inversă.

Data năpârlirii depinde de strategia de migrație a păsărilor. Păsările sedentare năpârlesc total la sfârşitul verii, când vremea este caldă şi hrana este abundentă. Şi păsările care migrează pe distanțe scurte năpârlesc în aceeaşi perioadă, deoarece drumul spre regiunile de

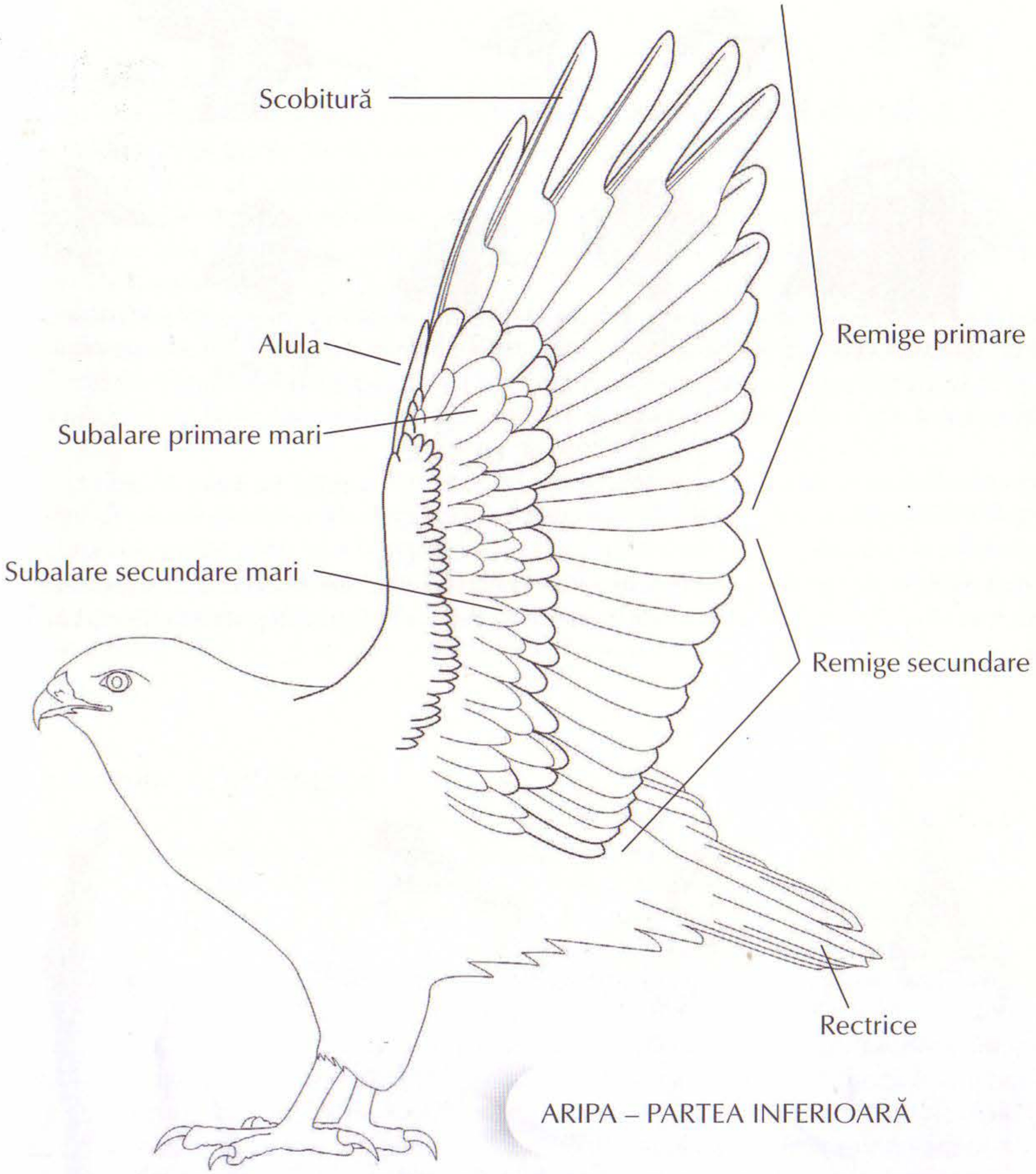

ARIPA – PARTEA INFERIOARĂ

iernare nu necesită acumularea exagerată de grăsime. Păsările care migrează pe distanțe lungi – în general cele care traversează Sahara – năpârlesc în regiunile de iernare, deoarece sunt forțate să acumuleze extrem de multă energie (sub formă de grăsime) înainte de deplasare, pentru creşterea probabilității de supraviețuire.

De obicei păsările au o anumită strategie de năpârlire şi rar se întâmplă ca o specie să combine mai multe tipuri. O excepție în acest sens este lăcarul mare, care are o năpârlire totală în timpul verii, una în timpul iernii şi poate să aibă încă două năpârliri parțiale.

Şi pielea solzoasă de pe picior şi cioc se înlocuieşte prin năpârlire, deşi aceasta nu este aşa de spectaculoasă ca înlocuirea penelor. Ghearele nu năpârlesc, cresc şi se uzează continuu.

Ciocul păsărilor prezintă o mare varietate de forme. Mandibula superioară se leagă direct de craniu, iar mandibula inferioară este sudată din mai multe oase şi se leagă de craniu doar prin musculatură.

Vrabie de casă

Piţigoi albastru

Rândunică

Pupăză

Şorecar comun

Botgros

Turturică

Ciocârlie de câmp

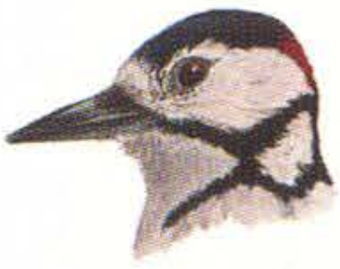

Ciocănitoare pestriță mare

TIPURI DE CIOC

Atât mandibula superioară, cât şi cea inferioară sunt învelite de un strat cornos, care este o structură simplă, ascuțită, dar în funcție de stilul de viață al speciei poate să fie curbat, dințat sau de alte forme.

Şorecar comun

Şoim călător

Ciocănitoare neagră

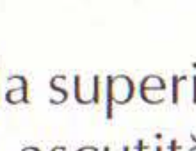

Măcăleandru

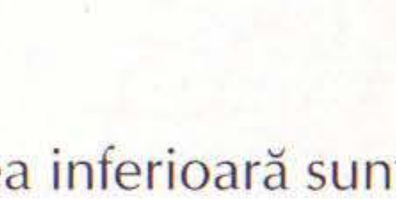

Ciocârlie de câmp

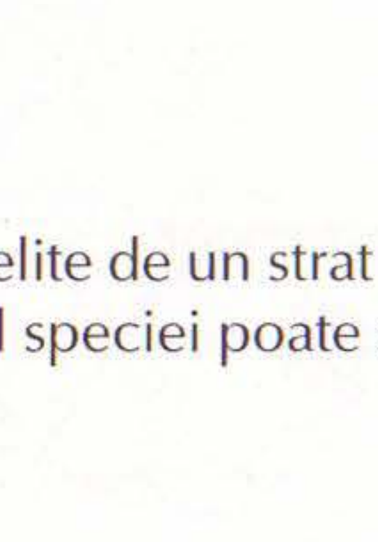

Pescăruş râzător

Drepnea neagră

Porumbel de scorbură

Barză albă

TIPURI DE PICIOARE

2. PRIMII PAŞI ÎN OBSERVAREA PĂSĂRILOR

Generalități despre observarea păsărilor

Cea mai comună formă de observare a păsărilor este ieşirea în natură şi notarea într-un caiet de teren a speciilor şi numărului de indivizi observați într-un loc sau pe un traseu. Aproape toți avem locuri preferate, unde ieşim în fiecare anotimp al anului.

Dacă observațiile se fac conform unei metodologii acceptate din punct de vedere ştiințific, compoziția speciilor şi numărul indivizilor pot ilustra tendințe înregistrate pe parcursul unei perioade de câțiva ani.

În cazul în care apreciem că datele colectate pot aduce un plus de cunoaştere este preferabil să fie publicate în reviste de specialitate. Este recomandabil ca notițele să fie scrise pe teren, imediat după observații pentru că la sfârşitul zilei sau peste câteva zile nu ni le vom mai aminti la fel de bine. De multe ori este utilă şi descrierea habitatelor caracteristice din zona vizitată.

Un ornitolog, în afară de simpla determinare a unei specii, va reuşi să sesizeze momente importante din viața păsărilor. Pe lângă observarea detaliilor penajului, a proporțiilor dintre părțile corpului, poate avea şi o imagine asupra comportamentului, modului de căutare a hranei, stilului de zbor. Va dobândi, după o vreme, o experiență legată de o anumită specie, experiență ce poate deveni ulterior utilă şi va uşura după o vreme determinarea speciei, chiar şi în condiții dificile. Astfel de abilități pot fi valoroase în cazul unor specii rare sau periclitate .

Echipamente ornitologice

„Instrumentul" cel mai important care ne ajută în observarea păsărilor este un binoclu de bună calitate. Alegerea binoclului necesită, din păcate, şi un compromis, cele mai bune binocluri fiind în acelaşi timp şi foarte scumpe. Gama produselor este foarte largă, de aceea este indicat să cerem sfatul unui prieten mai experimentat în alegerea binoclului potrivit. În scopuri ornitologice se pot considera bune binoclurile cu caracteristicile următoare: 8x30, 8x40, 10x40 sau 10x50. Primul număr (factorul de apropiere), indică de câte ori este perceput subiectul privit mai aproape decât la o vedere normală fără binoclu (deci 8x arată obiectele de opt ori mai apropiate). Al doilea număr este diametrul lentilei frontale exprimată în milimetri. Cu cât este mai mare al doilea număr, cu atât este mai mare luminozitatea binoclului (se poate folosi bine în amurg, în condiții de lumină slabă) şi este mai larg câmpul de observație. La alegere trebuie să ținem cont şi de greutatea binoclului, astfel ca într-o zi caniculară de vară sau în timpul unei drumeții la munte să nu devină o povară incomodă la gât. Este recomandat să evităm însă categoric modelele ultra-uşoare, din plastic, cu lentile care reflectă toate culorile curcubeului.

Pe lângă binoclu poate fi de mare folos şi un telescop (lunetă, monocular), care, din păcate, din cauza prețurilor ridicate este mai puțin accesibil. Luneta devine indispensabilă în situațiile în care apropierea oferită de binocluri nu este suficientă pentru determinare, iar distanța între observator şi pasăre nu poate fi micşorată. Cazuri tipice sunt păsările de apă pe luciul imens al unui lac sau o pasăre răpitoare pe cer, deasupra dealurilor îndepărtate. Nu este un aspect de neglijat nici faptul că astfel păsările pot fi observate de la distanță mare, fără să le deranjăm. Oricum, acest lucru trebuie respectat în cazul fiecărei observații: să nu deranjăm niciodată păsările!

Pe lângă aparatele optice este esențial să avem la dispoziție un determinator de păsări. Determinatoare de păsări pentru începători se găsesc în mai multe limbi. În limba română în afara de acest ghid, care cuprinde specii numai din anumite habitate, a mai fost editată o traducere adaptată a determinatorului ilustrat Bertel Bruun, Håkan Delin, Lars Svensson,

Arthur Singer, Dan Zetterström: Păsările din România şi Europa – versiunea românească Dan Munteanu, apărută în 1999). Şi în alegerea unui determinator este bine să cerem sfatul unui prieten mai experimentat. În librării apar uneori cărți cu fotografii color de bună calitate, însă aceste determinatoare, de obicei, nu ne vor ajuta pe teren la recunoaşterea speciilor. Este foarte important ca speciile să fie ilustrate cu desene color sau grafică şi să cuprindă cele mai multe specii observate în Europa.

Caietul de teren este un alt accesoriu indispensabil pentru un ornitolog. Aici notăm toate observațiile pe care, în cel mai scurt timp, le trecem acasă într-un jurnal de teren – jurnal pe care îl ținem întotdeauna acasă. Din păcate sunt mulți ornitologi care nu țin evidența observațiilor. Este recomandat să folosim un creion care nu se şterge uşor. Cerneala din stilou sau pix devine vâscoasă iarna, iar dacă plouă se şterge. Formatul caietului de teren nu are importanță deosebită, însă e bine ca paginile să fie fixate bine. Trebuie să notăm numele şi datele noastre de contact pe prima pagină - în caz de pierdere avem şansa să ne fie returnat.

Hainele purtate pe teren trebuie să fie în primul rând confortabile. Dacă e posibil trebuie evitate hainele cu culori foarte deschise şi vii - nu moda este cea mai importantă pe teren. Însă nici nu este obligatoriu să ne îmbrăcăm tot timpul în haine de camuflaj. Trebuie să ținem cont de condițiile meteorologice existente şi de faptul că vremea se poate schimba mult de dimineața până seara. Este recomandabil să avem la dispoziție, în rucsac un pulover în plus şi o pelerină subțire de ploaie. De multe ori este utilă purtarea unei perechi de bocanci impermeabili şi parazăpezi. În locuri umede este utilă folosirea cizmelor de cauciuc. Iarna, un fular, o şapcă şi o pereche de mănuşi ne vor ajuta să ne simțim mai confortabil în timpul observațiilor.

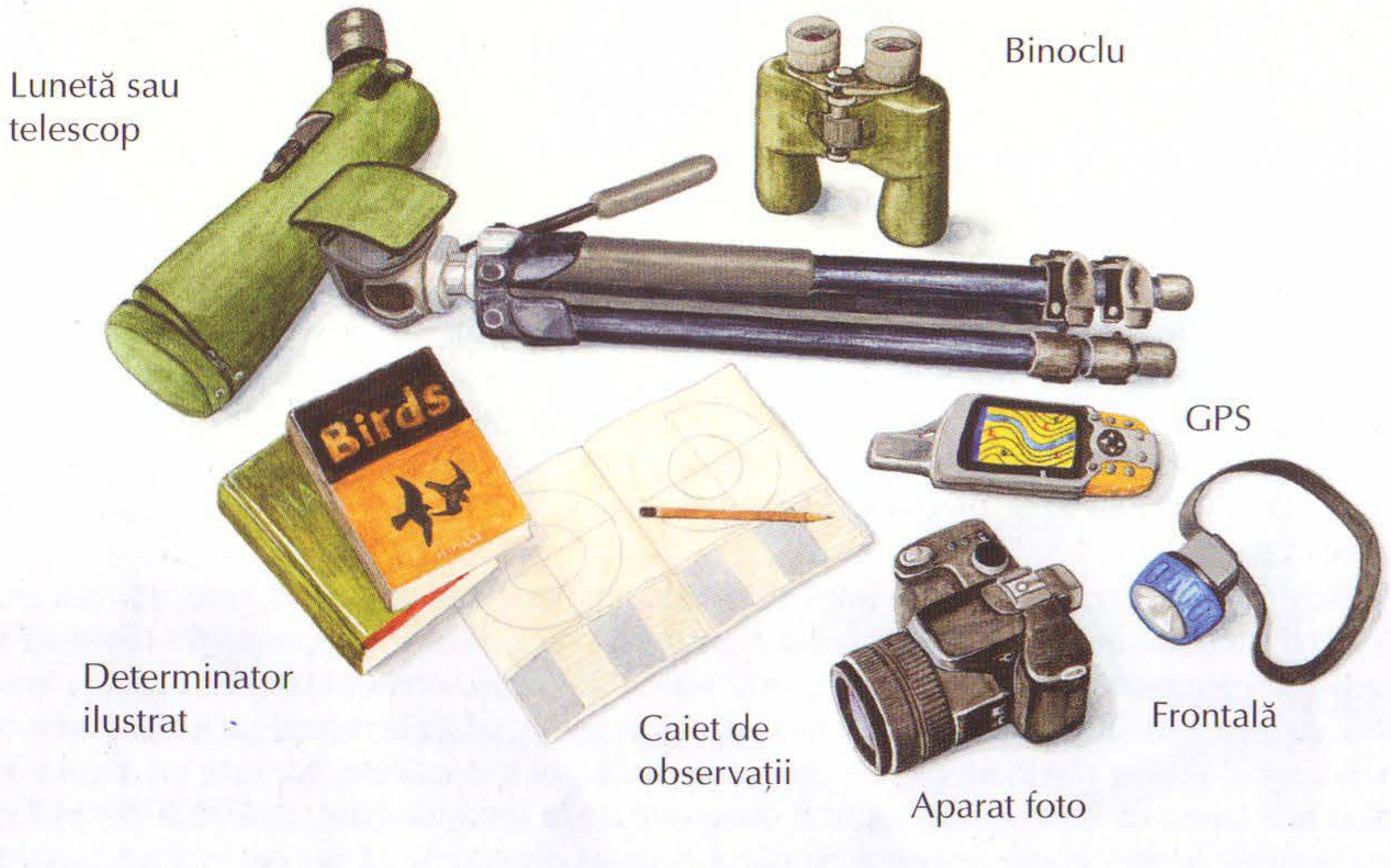

ECHIPAMENTE FOLOSITE ÎN OBSERVAREA PĂSĂRILOR

Etica ornitologului

Deşi cunoaşterea cât mai exactă a păsărilor dintr-o anumită zonă poate fi importantă, este mult mai important să respectăm regulile etice scrise şi nescrise ale observării păsărilor. Pagubele se produc uneori fără voia noastră. De exemplu, toate speciile sunt sensibile la deranj în apropierea cuibului. Deci, trebuie să avem grijă unde petrecem mai mult timp în perioada de clocire, ce loc alegem pentru odihnă sau mâncare sau cât de zgomotoşi suntem în timpul unei excursii în pădure.

În cazul unei specii mai puțin frecvente este bine să o arătăm tuturor membrilor echipei – astfel încât toată lumea să aibă şansa de a o cunoaşte şi de a se bucura. În cazul în care este vorba de o specie mai rară e bine să anunțăm şi alți ornitologi pentru ca determinarea să fie cât mai precisă şi documentată.

Înainte de a intra într-o arie protejată trebuie să cerem acordul persoanei sau instituției care are în custodie sau administrare zona respectivă.

Fotografiile sunt importante pentru documentare şi pentru valoarea lor estetică. Însă, şi în acest caz, este obligatoriu să respectăm liniştea păsărilor şi să nu ne apropiem prea mult de ele. Dacă o imagine bună se poate realiza numai cu prețul deranjării păsării, e mai bine să renunțăm la fotografie. Pentru documentarea unei specii mai rare este de ajuns dacă se văd bine caracterele pentru determinarea sa, nu trebuie neapărat să obținem o fotografie perfectă.

Prin difuzarea cântecelor de păsări pot fi atrase mai aproape păsările sau poate fi încurajat cântecul acestora. Uneori este justificată folosirea acestei metode, dar de multe ori poate produce mai mult rău decât bine. La numeroase specii prezența indivizilor pe un anumit teritoriu se poate afla cel mai uşor prin această metodă, care se foloseşte în multe cercetări ştiințifice. Numai pentru observare ca unic scop sau în cazul speciilor care se pot observa uşor, difuzarea cântecelor nu este permisă. În afara perioadei de reproducere, când păsările nu îşi apără teritoriul, acest lucru pare să nu provoace efecte negative. Să nu uităm însă că sunt şi specii care îşi apără teritoriul pe tot parcursul anului.

Etica ornitologilor cuprinde şi folosirea corectă a datelor colectate. Nu trebuie să folosim niciodată datele altor observatori fără acordul lor şi fără a menționa numele lor.

Lucrul cel mai important, care trebuie să ne îndrume pe teren este că toți suntem de partea naturii şi a păsărilor. Să respectăm acest principiu în toate acțiunile noastre!

Unde să observăm păsări?

De multe ori ne întrebăm unde să mergem să vedem cât mai multe păsări? Speciile, de obicei, preferă anumite habitate. Unele sunt specializate, trăiesc toată viața lor în acelaşi loc, altele s-au adaptat la mai multe tipuri de habitate. Sunt altele care cuibăresc într-un habitat, dar pe parcursul migrației şi iernării apar şi în alte habitate. Bineînțeles, există şi excepții.

Fluturaşul de stâncă, de exemplu, trăieşte în regiuni muntoase cu stânci. Cuibăreşte şi iernează acolo. Câteodată, în iernile grele, se retrage în zone mai joase, dar şi atunci caută cariere de piatră sau clădiri înalte, care sunt asemănătoare pereților de stâncă. Evident, nu vom întâlni niciodată un fluturaş de stâncă într-o pădure de stejar sau într-un stufăriş. La cealaltă extremitate se află cinteza care se regăseşte în mai multe habitate. O găsim de la jnepenişurile din zona alpină, în pădurile de conifere şi foioase, până în parcurile oraşelor, dar şi în pâlcurile de copaci de lângă eleştee sau în tufişurile de pe marginea parcelelor agricole. Prundăraşul de munte cuibăreşte în munți, deasupra liniei de răspândire a arborilor, dar în timpul migrației poposeşte pe păşuni cu iarbă scurtă şi iernează pe malul mării sau în zone mlăştinoase.

În general, cele mai multe specii sunt asociate cu unul sau mai multe habitate bine definite. Rața mare va fi întâlnită în mod obişnuit în apropierea apei, guguştiucul în apropierea aşezărilor omeneşti, sfrânciocul roşiatic pe păşuni cu tufişuri, şorecarul comun lângă păduri, lăcarul mare în stufăriş, iar ciocârlia în habitate agricole.

De multe ori habitatul ne ajută şi la determinarea speciei. O codobatură văzută lângă un pârâu de munte va fi o codobatură de munte şi nu una galbenă, care nu vizitează niciodată munţii, dar ... să fim pregătiţi şi pentru excepţii!

Determinarea speciilor

Caracterele care descriu o anumită specie sunt relatate cu mare exactitate în determinatoarele de păsări. Detaliile includ şi diferenţe minore, care se observă la fiecare parte a corpului, culori, nuanţe, formă sau proporţii. Acestea sunt importante, dar nu şi suficiente pentru determinare. Pentru a le folosi cu eficienţă, trebuie să fim familiarizaţi şi cu anatomia externă detaliată a corpului păsărilor. Astfel de descrieri găsim în introducerea fiecărui determinator de păsări.

Un lucru trebuie să avem întotdeauna în vedere. Oricât de mult ne-am strădui, vor fi cazuri în care nu vom reuşi să determinăm o anumită pasăre. Acest lucru se va întâmpla mai frecvent la început, dar va deveni din ce în ce mai rar după ce ajungem la un nivel mai avansat. Cu timpul, determinarea speciilor va deveni o rutină: ne vom uita o clipă cu binoclul sau chiar cu ochiul liber şi deja vom şti că este vorba de o coţofană sau un florinte, de exemplu, le vom nota în caiet şi vom merge mai departe. Vom avea deja caracterele specifice, care fac posibilă determinarea speciilor într-o secundă, bine fixate. Dacă vedem, însă, o pasăre mai rară sau necunoscută, observată numai în zbor şi pentru puţină vreme, lucrurile devin mai dificile şi determinarea nu va mai fi atât de rapidă. Nu trebuie să ne fie frică să spunem în aceste cazuri că „nu ştiu ce este". După ore lungi petrecute cu observaţii, va deveni din ce în ce mai rară această afirmaţie.

Primul lucru pe care trebuie să îl facem când întâlnim o pasăre rară sau nefamiliară, este să încercăm să memorăm cât mai multe detalii, pe care să le notăm în cel mai scurt timp. O descriere punctuală va uşura identificarea ulterioară. Ce trebuie notat într-o asemenea descriere? Cele mai importante caractere sunt mărimea, forma, proporţiile, coloritul sau desenul, silueta în zbor şi comportamentul.

Mărimea este un caracter important, dar nu suficient în sine. Putem să luăm ca raport de măsură vrabia, mierla, porumbelul de casă sau cioara de semănătură. De exemplu, mărăcinarul mare este mai mic decât vrabia, graurul este mai mare decât vrabia, dar mai mic decât mierla, gaiţa este cam de aceeaşi mărime cu porumbelul etc.

Forma corpului şi caracterele penajului

Forma şi proporţiile corpului pot completa informaţiile legate de mărime. Capul, de exemplu, poate să fie mai mic sau mai mare raportat corpului, gâtul poate să fie lung şi întins sau scurt şi îndesat. Lungimea picioarelor sau aripilor poate fi la fel de importantă în determinare; trebuie, deci, să acordăm atenţie fiecărei părţi a corpului.

Culorile penajului sunt importante în determinare, însă nuanţele de multe ori nu pot fi judecate în mod corect. Culoarea picioarelor, a ciocului sau a ochiului ne pot fi de asemenea de mare ajutor.

Penajul păsărilor poate varia în funcţie de sex, vârstă şi perioadă la aceeaşi specie. De exemplu, un individ mascul adult de silvie porumbacă are abdomenul striat, ochi galbeni, iar un juvenil are abdomenul gri-alburiu, iar ochii gri sau gri-maro. La fel, adulţii de uliu porumbar au striaţii orizontale pe piept şi abdomen, ochii galbeni sau portocalii, iar tinerii au numai pete pe piept şi abdomen şi au ochii gri sau gri-maro deschis. Măcăleandrul bătrân are pieptul roşu, iar juvenilii au penaj maro, cu pete galbene deschise.

Dacă observăm şi notăm toate aceste informaţii în mod corect, aproape toate păsările pot fi identificate fără probleme. Să vedem un exemplu: pasăre de talie mai mare decât mierla, dar mai mică decât un porumbel. Penaj gri-maro. Căuta hrană pe sol, în iarbă scurtă. Cap mare,

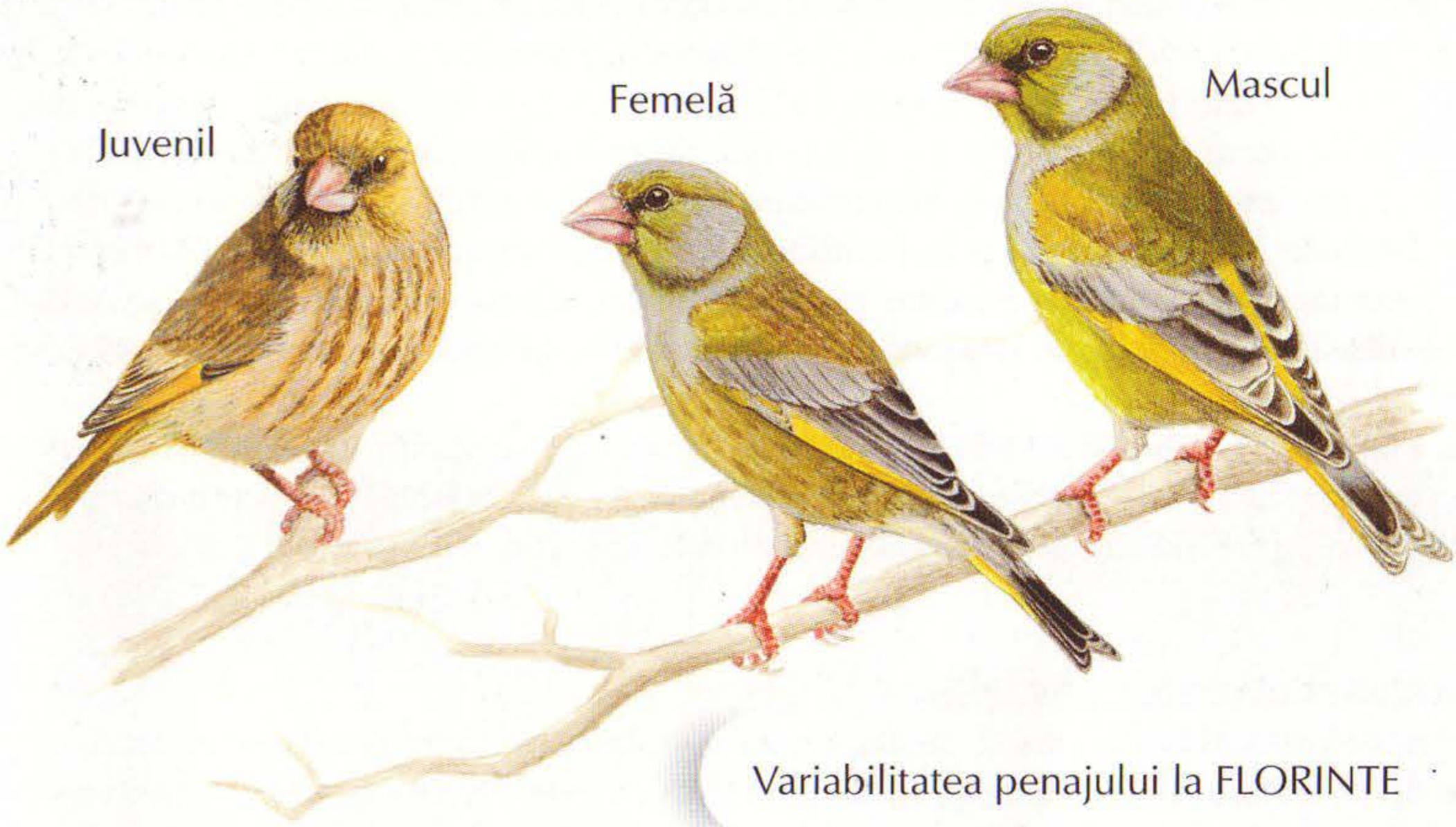

Variabilitatea penajului la FLORINTE

ciocul asemănător mierlei, dar pare puțin mai gros. Ochi mari, maro închis. Târtița mai deschisă la culoare. Când alerga pe pământ era vizibil ceva alb pe coadă. Pe piept şi abdomen avea pete mari, rotunde. Fața era de culoare gri-albicioasă. După cum se vede din această descriere scurtă, se poate concluziona cu mare exactitate că am văzut un sturz de vâsc.

Silueta în zbor

Silueta în zbor a păsărilor ne oferă de multe ori informații utile pentru determinarea speciilor. Deseori păsările sunt văzute numai în zbor, deci e util să avem experiență şi la acest nivel. Zborul păsărilor este caracterizat de ritmul bătăilor de aripi, de forma şi lungimea aripilor, a cozii şi a corpului. Majoritatea cintezelor şi a ciocănitorilor zboară ondulat, iar graurul în linie dreaptă. Becația comună zboară în zig-zag, fluierarul de munte alternează zborul planat cu zborul activ. Păsările de pradă, ca acvilele sau şorecarii planează în cercuri, cu aripile deschise, iar bătăile aripilor sunt lente şi zboară în linie dreaptă. Vânturelul roşu, însă, se poate menține într-un loc fix în aer, prin zbor staționar.

Şoimii au aripa ascuțită, uliul păsărar şi uliul porumbar au vârful aripilor rotunjite. Coada şoimului rândunelelor este mai scurtă în comparație cu a vânturelului roşu, fapt datorită căruia silueta pare mai scurtă, îndesată. La speciile de talie mai mică aceste diferențe sunt mai greu de observat. Forma aripii la lăcarul de stuf, silvie sau pitulice e aproape imposibil de diferențiat în zbor.

Vocea păsărilor

Pe lângă culorile penajului, alte caractere externe, comportament şi habitat există şi o altă trăsătură uneori indispensabilă în determinarea speciilor: vocea. Sunt anumite specii al căror strigăt este atât de caracteristic, încât se poate învăța foarte repede, ca de exemplu grangurul, cucul, guguştiucul, sticletele, cristelul de câmp sau prepelița. La majoritatea speciilor, însă avem nevoie de mult timp şi experiență.

Determinatoarele ilustrate, de obicei, conțin şi o descriere a strigătelor şi cântecelor. Sunt descrise separat vocile masculului, femelei şi ale puilor, strigăte de contact, alarmă, diferite tipuri de cântece. Descrierile încearcă să reproducă fonetic aceste voci – cu mai mult sau mai puțin succes. Determinatoarele scrise în limbi străine devin în acest punct inutile, deoarece

în fiecare limbă cântecul păsărilor poate fi transcris fonetic altfel. De exemplu, strigătul de chemare al pitulicii mici în engleză se scrie „hweet", în maghiară „hüitt", iar română „huit".

Deşi vocea poate fi o cheie importantă în determinarea finală a unei păsări, este recomandat să fie completată cu alte caracteristici ale penajului sau ale zborului. Cunoaşterea cântecelor devine importantă după înverzirea pădurilor şi a tufişurilor, când păsările sunt tot timpul ascunse între frunze. O problemă în memorarea sunetelor este că păsările, pe lângă cântec, au un repertoriu bogat, care cuprinde şi alte tipuri vocalizări: strigăte de alarmă, vocea puilor din cuib, strigăte de contact etc. Mai multe specii imită vocea sau cântecul altor specii.

Cea mai uşoară cale de a învăța semnalele sonore ale păsărilor este o plimbare de dimineață, primăvara, în compania unui prieten cu experiență. Bineînțeles există şi altă cale, ascultarea înregistrărilor de sunete, dar experiența adevărată se câştigă pe teren.

Comportamentul păsărilor

De multe ori comportamentul, ne uşurează determinarea speciilor. De exemplu, țicleanul e uşor de identificat şi după penaj, însă, dacă ştim că este singura specie din țară care poate circula cu capul în jos pe trunchiul copacilor, îl putem deja diferenția de celelalte specii care îşi caută hrana pe scoarța copacilor.

Condițiile observației

Condițiile de lumină şi meteorologice pot influența procesul de determinare. Lumina care cade din spatele nostru sau din față va modifica imaginea formată despre forma şi mărimea păsărilor. Lumina din față va şterge culorile şi silueta, păsările vor deveni mai subțiri şi mai mici decât în realitate. Pe cerul însorit cu nori albi un şerpar va părea mai mic decât silueta închisă a acvilei țipătoare mici. Pe un cer gri înnorat această relație va fi inversă. În lumină puternică penajele închise pot părea deschise. Uneori chiar barza neagră sau corbul par alb-argintii. În luminile amurgului păsările par mai închise sau uneori cu nuanțe roz în penaj. Ceața ne îngreunează aprecierea mărimii.

Documentarea observațiilor

Poate uneori n-o să găsim o pasăre în determinator. Dar, mai ales dacă avem în posesie o ediție mai recentă, acest lucru este aproape imposibil şi greşeala este a noastră. Dacă, în cazul fericit, pasărea este în continuare în fața noastră mai avem şansa să o studiem încă o dată în detaliu. Din păcate, în marea majoritate a cazurilor nu mai avem această a doua şansă. Aici devine important ce am reținut din sfaturile privind descrierea păsărilor. Poate că era numai o specie comună în lumină nefavorabilă, dintr-un unghi mai ciudat – dar uneori poate fi o adevărată raritate.

Tehnica modernă ne oferă o serie de posibilități în documentarea acestor păsări problematice. Un aparat foto cu teleobiectiv ne va permite o fotografie doveditoare de bună calitate. Chiar dacă este la distanță, putem încerca o fotografie chiar şi cu un aparat compact sau cu optica telefonului mobil prin telescop sau binoclu.

3. ECOLOGIE ŞI COMPORTAMENT: UN AN DIN VIAȚA PĂSĂRILOR

3.1. Primăvara

În ciclul anual al păsărilor, primăvara este anotimpul cel mai important şi cel mai greu în acelaşi timp, fiind perioada reproducerii. Ca şi în cazul altor vieţuitoare, scopul principal al fiecărei specii este de a creşte cât mai mulţi pui. Pentru a atinge acest scop au nevoie de un partener cât mai bun şi să ocupe un teritoriu care conferă siguranţă şi hrană din belşug.

Masculii de MĂRĂCINAR NEGRU îşi marchează teritoriul cântând de pe puncte mai înalte

La majoritatea speciilor primul lucru primăvara este ocuparea unui teritoriu. Teritoriul ales are funcţii multiple: masculii îl folosesc pentru atragerea femelelor, este locul unde vor construi cuibul şi de unde vor culege hrană pentru pui. Sunt cazuri în care teritoriul asigură numai una sau două funcţii, ca atragerea femelei şi locaţia cuibului, iar locurile de hrănire sunt mai mari. Apărarea resurselor aflate pe teritoriu este o activitate solicitantă, care se realizează prin patrulare, semnale sonore şi uneori dispute fizice cu vecinii. De aceea, teritoriul ales este numai atât de mare, încât efortul depus pentru apărarea acestuia să nu depăşească beneficiile obţinute. Teritoriile de calitate mai bună, cu multe resurse sunt întotdeauna mai mici decât teritoriile aflate în habitate de calitate inferioară. Aproape la fiecare specie vor rămâne masculi care nu vor avea teritoriu nici în habitate mai slabe. Acest lucru a fost evidenţiat în mai multe experimente, unde după îndepărtarea repetată a proprietarilor unui teritoriu întotdeauna au apărut masculi noi care au ocupat locul vacant. Aceşti indivizi sunt de obicei masculi tineri, fără experienţă, care hoinăresc în jurul teritoriilor ocupate. Păsările care cuibăresc cu succes pe un teritoriu de obicei revin în acelaşi loc şi primăvara următoare. Această fidelitate este caracteristică mai ales masculilor.

ACVILA ȚIPĂTOARE MICĂ zboară deasupra teritoriului pentru a-l apăra

Dacă resursele de hrană nu sunt legate de un loc aparte şi locurile de cuibărit sunt răspândite în mod insular, menținerea teritoriilor devine inutilă şi perechile vor începe să cuibăreasă colonial. Asemenea specii sunt cioara de semănătură sau lăstunul de mal, dar pot forma colonii mai răzlețe şi sfrânciocul cu fruntea neagră şi cocoşarul. În aceste cazuri teritoriile sunt reduse numai la imediata vecinătate a cuibului, unde proprietarii trebuie să lupte împotriva furtului materialului de cuib. Cuibăritul colonial are mai multe avantaje. De exemplu, prădătorii sunt descoperiți mult mai repede şi se pot apăra mai eficient împreună, iar din cauza depunerii în sincron a ouălor, va fi mai mic riscul de prădare. Aceste colonii funcționează şi ca centre de informații, unde prin urmărirea indivizilor care au descoperit o resursă de hrană bogată va creşte cu mult eficiența hrănirii în grup față de indivizi solitari.

Se consideră că în proporție de 92% păsările cuibăresc în monogamie, adică o femelă alege un mascul şi împreună vor creşte puii. Păstrarea partenerului durează de obicei numai o singură perioadă de reproducere, dar în cazul unor specii longevive se poate menține pe durata întregii vieți. Proporția mare a monogamiei este cauzată de necesitatea participării masculului la creşterea puilor.

În ultimele decenii, împreună cu dezvoltarea metodelor genetice am asistat la o schimbare revoluționară în ceea ce priveşte înțelegerea obiceiurilor de împerechere a păsărilor. A devenit posibilă cartarea exactă a relațiilor genetice între părinți şi pui – în multe cazuri cu rezultate surprinzătoare! Speciile care au fost considerate până atunci strict monogame, s-au dovedit a fi mult mai puțin fidele decît s-a crezut. La ordinul păsărelelor în medie 10-20% din pui pot proveni de la alți masculi decât cel social, iar la alte specii acest procent poate atinge chiar 50%. Fenomenul are o explicație simplă: interesul femelei este ca tatăl puilor să

Cuiburile din coloniile CIORILOR DE SEMĂNĂTURĂ
sunt ocupate ulterior de VÂNTUREI DE SEARĂ

fie de o calitate cât mai bună şi de aceea caută în mod activ ocaziile de „înşelare". Masculul din perechea socială încearcă bineînțeles să împiedice acest lucru şi în perioada depunerii ouălor păzeşte de aproape femela. În afară de împerecherile cu alți masculi, femelele pot depune ouă în alte cuiburi pentru a scăpa de grija creşterii puilor. Forma extremă al acestui mod de parazitism este când ouăle sunt depuse în cuiburile altor specii, ca în cazul cucului.

Poligamia (adică sistemul de împerechere când un mascul poate avea relații cu mai multe femele) apare când un mascul poate monopoliza mai multe resurse sau când femela poate să crească singură puii. O poligamie mai specială este când un mascul poate să se împerecheze cu un grup mare de femele (harem) în fiecare primăvară. O astfel de specie este cocoşul de munte din pădurile noastre de munte, care prezintă un spectacol deosebit în fiecare an, în luna aprilie în locurile de rotit.

Cuibul este menit să ofere protecție embrionului care se dezvoltă în ou. Este necesară menținerea unei temperaturi stabile între 37°- 38°C, temperatură reglată activ de către pasărea clocitoare. Dacă temperatura ouălor scade sub 35°C sau depăşeşte 40°C, embrionul poate suferi malformații serioase de dezvoltare. La majoritatea speciilor femela petrece cel mai mult timp cu încălzirea ouălelor. Pentru transferul eficient al căldurii se pierd penele de pe abdomen şi se măreşte aprovizionarea cu sânge a pielii. La cuiburile care sunt expuse la soare (de exemplu la barza albă) părinții vor ține umbră ouălor pentru a evita supraîncălzirea.

Locația şi structura cuibului asigură şi protecție împotriva prădătorilor. Majoritatea cuiburilor pot fi atacate de un prădător care să ia ouăle sau puii. Ouăle din cuiburi expuse au culori şi desene de camuflaj. Ouăle depuse în scorburi sunt mai în siguranță şi au culoare albă.

1

2

3

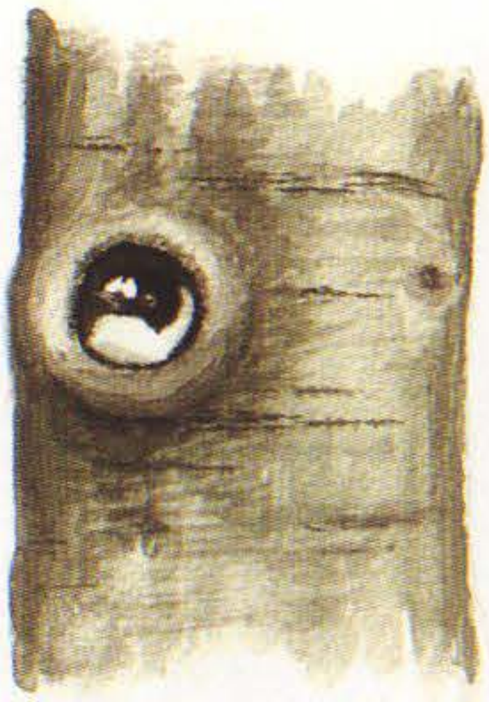

4

5

6

TIPURI DE CUIB. PRESURA GALBENĂ îşi ascunde cuibul pe pământ între fire de iarbă (1), STICLETELE în bifurcaţia ramurilor subţiri (2), GRANGURUL îl construieşte din fire de iarbă (3), MUSCARUL GULERAT în scorbură (4), STURZUL CÂNTĂTOR astupă cu noroi din interior (5), ULIUL PORUMBAR îl aşează înalt pe copaci şi este construit din crengi mai groase (6)

Puii pot fi împărţiţi în două grupe mai mari, în funcţie de stadiul dezvoltării în momentul eclozării şi gradul de îngrijire din partea părinţilor. Puii nidicoli ies la lumina soarelui cu ochii închişi, aproape golaşi. Nu sunt capabili aproape deloc de mişcare activă, pot ridica numai capul ca să primească primele bucăţi de hrană în ciocurile lor larg deschise. Ritmul lor de dezvoltare este însă extrem de rapid, în 2-3 săptămâni ating deja mărimea adulţilor. Puii nidifugi părăsesc oul înveliţi în puf şi imediat după eclozare sunt capabili de locomoţie. Pot să-şi procure hrană independent, părinţii au numai rol de îndrumare şi de protecţie împotriva prădătorilor. Dezvoltarea lor însă se realizează într-un ritm de 2-3 ori mai lent decât la puii nidicoli. Bineînţeles între cele două grupe sunt mai multe forme de tranziţie, ca de exemplu puii pescăruşilor. Ei deşi sunt capabili de locomoţie şi pot să-şi regleze independent temperatura corpului, sunt dependenţi de hrana adusă de părinţi.

Viespar

Corb

Grangur

Mierlă neagră

Botgros

Pițigoi albastru

Fâsă de pădure

Sfrâncioc roşiatic

Ciocănitoare pestriță mare

Silvie de câmp

MĂRIMEA, FORMA, CULOAREA ŞI DESENUL OUĂLOR POATE VARIA PE SCARĂ LARGĂ

PUII DE POTÂRNICHE părăsesc cuibul imediat după eclozare (stânga), iar puii nidicoli ai SILVIEI CU CAP NEGRU au nevoie de încă mult timp de îngrijire din partea părinților (dreapta)

Hrănirea puilor nidicoli necesită un efort deosebit din partea părinților. Speciile de talie mică şi mijlocie aduc la cuib hrană de 4-12 ori pe oră. Păsările de talie mare, ca speciile răpitoare, aduc hrană de 4-5 ori pe zi. Hrana nu trebuie adusă numai în mod frecvent, ea trebuie să fie în acelaşi timp de calitate bună pentru a oferi energia necesară unei dezvoltări rapide. Majoritatea speciilor din țara noastră îşi aleg perioada de clocire astfel încât să coincidă cu dezvoltarea în masă a insectelor, respectiv a larvelor de insecte. Hrana bogată în proteine la unele specii poate fi suplimentată sau înlocuită treptat cu boabe, semințe sau fructe.

Părinții PIȚIGOIULUI CODAT hrănesc
puii şi după părăsirea cuibului

Puii încă neexperimentați în zbor şi căutarea hranei sunt încă o vreme dependenți de grija părinților. În primele săptămâni după ce puii devin independenți mortalitatea acestora este foarte ridicată, cei slabi fiind luați de prădători, mor din cauza lipsei de hrană sau suferă datorită condițiilor meteo nefavorabile.

3.2. Vara

Scăpând de sarcina grea a îngrijirii puilor, în zilele de vară care au mai rămas, păsările adulte îşi pot acorda puțină atenție. În această perioadă are loc, la majoritatea speciilor, schimbarea penelor uzate, adică năpârlirea. Penele vechi vor cădea treptat şi în locul lor vor apărea cele noi. Procesul necesită multă energie, iar penajul incomplet îngreunează zborul. În această perioadă, păsările se comportă mult mai discret, mai silențios până la terminarea năpârlirii.

Pentru păsările tinere vara reprezintă perioada explorării şi a independenței. Ele învață acum modul de procurare hranei şi felul în care pot scăpa de primejdii fără ajutorul părinților. În căutarea locațiilor viitoare de reproducere, parcurg distanțe mai mari în raza cuibului, iar speciile migratoare încep să facă drumuri de explorare în direcția zonelor de iernare.

La sfârşitul verii sunt din ce în ce mai puține insecte. Speciile cu dietă mixtă vor trece la consumul hranei de origine vegetală. Datorită consumului de fructe cu conținut mare de zaharuri, păsările migratoare acumulează energie pentru începerea migrației de toamnă, iar cele sedentare se pregătesc pentru sezonul de iarnă.

CUCUL este una din speciile de păsări care
consumă cantități mari de omizi păroase

SILVIA PORUMBACĂ se pregăteşte pentru
migrație consumând boabe de soc

3.3. Toamna - migrația

Migrația înseamnă mişcarea direcțională, repetată, a mai multor indivizi. Este un fenomen larg răspândit în lumea animalelor (fluturi, somoni, țestoase marine, antilope, balene etc.), însă auzind cuvântul migrație, majoritatea oamenilor îl asociază formațiilor în V ale gâştelor sălbatice sau stolurilor de berze sau rândunici. Dintre cele aproximativ 10000 de specii de păsări de pe glob, aproape două treimi sunt migratoare, însemnând anual peste 50 de miliarde de indivizi care parcurg drumul între zonele de cuibărire şi cele de iernare.

Principale rute de migrație ale unor specii de păsări (1 – SILVIE CU CAP NEGRU, 2 – PIETRAR SUR, 3 – GÂSCA CU GÂT ROŞU, 4 – VÂNTUREL DE SEARĂ, 5 – BARZA ALBĂ, 6 – ACVILA ȚIPĂTOARE MICĂ)

Migrația păsărilor este un fenomen complex, care este influențat de foarte mulți factori, rezultând mai multe strategii de migrație, existente chiar şi la o singură specie. Supraviețuirea peste iarnă a unei specii de păsări este determinată în primul rând de bogăția hranei. Dacă au la dispoziție hrana necesară, datorită trăsăturii de termoizolare a penajului, păsările pot să suporte şi temperaturi extrem de joase. Speciile care găsesc resurse de hrană şi iarna, ca cele frugivore şi granivore (cinteză, mierlă), omnivore (cioară, coțofană, corb), unele dintre păsările de pradă (uliu păsărar, şorecar comun) sau ciocănitorile, vor petrece iarna în apropierea locului de cuibărit. Acestea sunt speciile sedentare. Unele specii, ca pițigoii, îşi vor schimba meniul odată cu venirea toamnei, hrana bogată în proteine de origine animală fiind înlocuită de semințe şi fructe.

Migrația parțială

Între speciile migratoare şi sedentare există un grup intermediar de specii, denumite parțial migratoare. Aceasta înseamnă că numai o parte din indivizii unei specii vor pleca în migrație. Cauzele pot fi determinate de anumite diferențe între indivizi, ca de exemplu categoria de vârstă. Păsările mai bătrâne sunt mai eficiente în căutarea hranei ca juvenilii fără experiență. De multe ori masculii sunt de talie mai mare decât femelele, deci datorită proporției mărime/suprafață vor avea o termoreglare mai eficientă, vor monopoliza hrana înaintea femelelor şi juvenililor. Un alt avantaj pentru masculi este că, dacă rămân iarna în zona de cuibărire, primăvara pot fi primii care ocupă teritoriile cele mai bune.

O altă formă a migrației parțiale se manifestă când o parte a populației unei specii migrează, iar cealaltă nu. Explicația constă de obicei în diferențele dintre condițiile climatice din anumite regiuni. Se întâmplă deseori ca populațiile unei specii din regiunea mediteraneană să fie sedentare, cele cuibăritoare în Bazinul Carpatic migratoare parțial, iar cele din Peninsula Scandinavă migratoare. O asemenea specie este măcăleandrul.

Reglarea migrației parțiale poate fi externă sau internă. În cazul reglării externe (parțial migratoare facultative) păsările vor „decide" pe baza condițiilor externe (temperatură, bogăția hranei, fenomene meteorologice) dacă rămân sau pleacă. La alte specii însă – cum ar fi brumărița de pădure – este determinat la nivel genetic, dacă un anumit individ va migra sau nu. Vor trăi deci în paralel două populații, sedentare şi migratoare, proporția lor fiind determinată de supraviețuirea peste iarnă. După iernile mai blânde vor domina indivizii sedentari, iar după iernile geroase păsările migratoare vor avea şanse sporite de supraviețuire.

Specii migratoare

Acele specii a căror hrană de bază se epuizează la sfârşitul verii şi nu se pot adapta la altă sursă de hrană, în interesul supraviețuirii, sunt nevoite să părăsească zonele de cuibărire. Ele sunt de obicei păsări care consumă nevertebrate mici (majoritatea păsărilor cântătoare), dar şi păsări de pradă specializate (viespar, vânturel de seară), unele specii piscivore (chire) etc. Ele sunt migratoarele clasice, a căror migrație nu este neapărat forțată de factori externi – multe dintre ele vor porni la drum în mijlocul verii, când nimic nu indică schimbările care vor veni toamna. La ele timpul pornirii şi ruta parcursă sunt reglate genetic – de aceea se poate prognoza cu precizie de câteva zile sosirea sau plecarea unor specii.

În timp ce migratoarele parțiale parcurg distanțe scurte, cartierele de iernare ale migratoarelor sunt în zona Mării Mediterane şi Africa de Nord (migratoare de distanță medie) sau la sud de Deşertul Sahara (migratoare de distanță lungă).

Migrația poate fi extrem de variată, în funcție de orientare, modul de zbor, hrănire etc. Aceste trăsături vor determina împreună strategia de migrație.

Migrația este în principal determinată de modul de zbor, care la rândul său reflectă diferențele de mărime şi caracterele aerodinamice ale speciei. Speciile de talie mică, din cauza suprafeței mici a aripii, nu pot plana pe distanțe lungi, deci trebuie să bată frecvent din aripi pentru a rămâne în aer. Acesta se numeşte zbor activ, practicat de specii care migrează de obicei solitare, în timpul nopții. Zborul de noapte are mai multe avantaje: aerul mai rece este mai dens şi este mai uşor de zburat prin el, condițiile meteorologice sunt mai echilibrate (vânt, temperatură), riscul de prădare este mai scăzut. Speciile care zboară noaptea se orientează după stele sau cu ajutorul câmpului magnetic al Pământului.

Bineînțeles sunt specii care migrează prin zbor activ şi în timpul zilei. Contrar speciilor care zboară noaptea, aceste specii vor întrerupe migrația în timpul zilei pentru a se hrăni, iar riscul de prădare este redus prin adunarea în stoluri (rândunele, prigoriile).

Speciile de talie mare, cu suprafață mare a aripii, au caracteristici aerodinamice total diferite. Păsările ca berzele, majoritatea răpitoarelor sau pelicanii, sunt capabile de zbor planat, adică pot să parcurgă distanțe lungi fără să bată din aripi. Ele aleg o altă strategie de migrație: folosind curenții de aer cald se înalță cât mai sus, după care planează în linie dreaptă până ajung aproape de suprafața pământului, iar apoi vor căuta un alt curent ascendent. Ele călătoresc de obicei împreună, păsările tinere urmărindu-le pe cele mai în vârstă – este vorba, deci, de un proces de învățare. Din această cauză puii de berze crescuți de om nu sunt capabili de migrație independentă, nu are cine să le arate calea spre locurile de iernare.

Păsările au un avantaj extraordinar față de celelalte specii de animale: ele pot să zboare. Pot trece peste bariere geografice care pentru alte specii sunt imposibil de cucerit. Strategiile de migrație sunt dirijate şi de aceste bariere. În fața unei bariere pasărea are două opțiuni: zboară peste sau o ocoleşte. Speciile care zboară peste obstacole sunt denumite migratoare în front larg, iar cele care le ocolesc sunt migratoare în front îngust. Primul grup va porni

Berzele se înalță în aer folosind curenții ascendenți de aer cald.
În stolul BERZELOR ALBE s-a amestecat şi o BARZĂ NEAGRĂ

aproape direct pe axa nord-sud, zburând fără oprire peste bariere, ca lanțul Carpatic, Marea Mediterană sau Deşertul Sahara. O parte din cel de-al doilea grup o vor lua peste Gibraltar şi vor ajunge în zonele tropicale ale Africi urmărind coasta de vest a continentului (ruta vestică), iar altele aleg ruta peste Bosfor, coasta estică a Mării Mediterane şi valea Nilului (ruta estică).

Aceste două strategii de migrație sunt corelate strâns cu strategiile de hrănire. Pentru a zbura peste bariere imense, păsările au nevoie de multă energie. Păsările care migrează în front larg vor depozita sub piele o cantitate mare de grăsime (uneori chiar îşi vor dubla greutatea lor obişnuită, ca privighetorile sau lăcarul mic), după care vor zbura până în momentul în care acest rezervor se goleşte. Atunci se opresc într-un loc de popas şi hrănire, acumulează o altă cantitate mare de grăsime şi îşi continuă drumul spre sud (migratoare cu paşi mari). În timp ce zboară nu au nevoie nici de apă – datorită metabolismului special pot reține apa care se produce prin arderea grăsimilor.

Cele care migrează în paşi mici nu depozitează multă grăsime şi se opresc mult mai des pentru odihnă şi hrănire. Ele sunt cele care vor ocoli barierele geografice. Speciile care migrează în zbor planat vor ocoli de asemenea şi marile suprafețe de apă (ca marea), din simplul motiv că doar la suprafața solului se formează curenții ascendenți de aer cald pe care îi folosesc. Întreaga populație de berze albe din Europa trece peste cele două strâmtori: Gibraltar şi Bosfor.

Deşi există mai multe strategii speciale, două dintre ele sunt cele care trebuie menționate. Una este aşa-zisa „migrație în buclă", când păsările folosesc rute diferite toamna şi primăvara (de exemplu sfrânciocul roşiatic). Cealaltă este migrația numită „săritură de broască", când populațiile nordice vor călători mai la sud decât populațiile sudice, care din cauza distanței mai mici ajung mai repede şi vor ocupa regiunile nordice ale cartierelor de iernare. Un caz extrem este cel al chirei polare care cuibăreşte în Scandinavia şi iernează pe coastele Antarcticii, parcurgând astfel un drum de aproape 50000 de kilometri anual.

Migrația păsărilor şi rutele de migrație îşi au originea în perioda de încălzire de după ultima glaciațiune. Cu aproximativ 10000 de ani în urmă, partea nordică a Europei de Est şi întreaga Europă de Nord erau acoperite de un strat de gheață. După ce gheața s-a retras, au apărut zone noi care au fost treptat ocupate de plante şi animale – dintre care şi păsări. Verile în această perioadă erau însă foarte scurte, iar animalele erau nevoite să se retragă spre sud în timpul iernilor geroase. De-a lungul timpului această mişcare sezonieră a pătruns departe înspre regiunile nordice, care au scăpat treptat de stratul permanent de zăpadă. Migrația de astăzi a păsărilor, care este puternic întipărită genetic, reflectă de fapt această istorie de cucerire: cartierele de iernare reprezintă zonele de cuibărire vechi, iar locurile de cuibărire sunt cele ocupate pe parcursul încălzirii. Acest lucru explică fenomene ciudate, ca migrația pietrarilor suri din Alaska, care iernează în Africa de Sud, deşi ar fi mult mai aproape pentru ei să se retragă în Asia de sud-est sau India. În mod similar o mare parte a păsărilor cântătoare (silvii, lăcari) petrec doar 3-4 luni în locurile de cuibărit, iar în restul anului sunt fie pe drum, fie în Africa. Din această perspectivă ele pot fi numite mai degrabă specii africane, care „estivează" la noi.

Procesul de formare a migrației este un sistem dinamic, care se află în continuă schimbare şi modificare. Evoluția este rapidă, multe procese petrecându-se sub ochii noştri. Să ne gândim numai la cele întâmplate în ultimele decenii: acum 20-30 de ani mierla era o raritate iarna – acum în oraşele mai mari depune prima pontă chiar în februarie. Tendințe asemănătoare se observă şi la alte specii (măcăleandru, graur), iar altele îşi extind arealul de răspândire spre nord (guguştiuc, cănăraş).

În lumina celor descrise, este evident că schimbările climatice actuale, puternic accelerate de activitatea umană au un efect semnificativ asupra migrației şi răspândirii păsărilor. Este o problemă serioasă în cazul protecției naturii: încălzirea globală de astăzi este cam de o sută de ori mai rapidă decât în perioada anterioară. Locurile naturale de popas şi hrănire dispar sau devin mai mici, în timp ce barierele (ca deşerturile) devin mai mari, îngreunând astfel

drumul păsărilor migratoare. Efectele sunt deja vizibile: unele populații migratoare au intrat deja în declin față de speciile sedentare, proces care poate duce la dispariția totală a unor specii.

3.4. Iarna - supraviețuire

În capitolul anterior am văzut că migrația este o aventură primejdioasă, plină de încercări grele. Dacă comparăm succesul de reproducere al speciilor migratoare cu cel al speciilor sedentare, o să vedem că acestea din urmă cresc mai mulți pui, în medie, decât cele migratoare. Din scorbura pițigoiului mare zboară de două ori pe an câte 8 pui, pe când lăcarul mic va creşte numai 3-4 pui pe an. Resursele limitate ale mediului natural, vor reduce însă, în medie la ambele categorii numărul părinților şi al puilor până în primăvara următoare. Deci, rata mortalității la speciile care petrec iarna la noi este mult mai mare decât la cele migratoare. Este mai riscant să rămână peste iarnă, decât să parcurgă drumul de mii de kilometri.

Pentru cele care rămân, iarna înseamnă căutarea continuă a hranei. Pentru a supraviețui uneori trebuie să parcurgă distanțe considerabile şi păsările sedentare. Aceste mişcări nu sunt însă sub control genetic atât de sever ca în cazul speciilor migratoare.

Forma cea mai simplă este migrația verticală, observată la speciile de munte. Ele se retrag iarna în zonele mai joase, unde stratul de zăpadă este mai subțire, condițiile meteorologice mai blânde şi există mai multă hrană. Migrația de refugiu se observă când păsările se retrag din fața unor fenomene negative, ca de exemplu păsările de apă (rațe, cufundari, corcodei) care se mişcă spre sud pentru a găsi suprafețe de apă neînghețate. Se comportă la fel şi şorecarul comun: va părăsi zona de cuibărit numai când stratul de zăpadă devine atât de gros încât nu va mai putea prinde rozătoare.

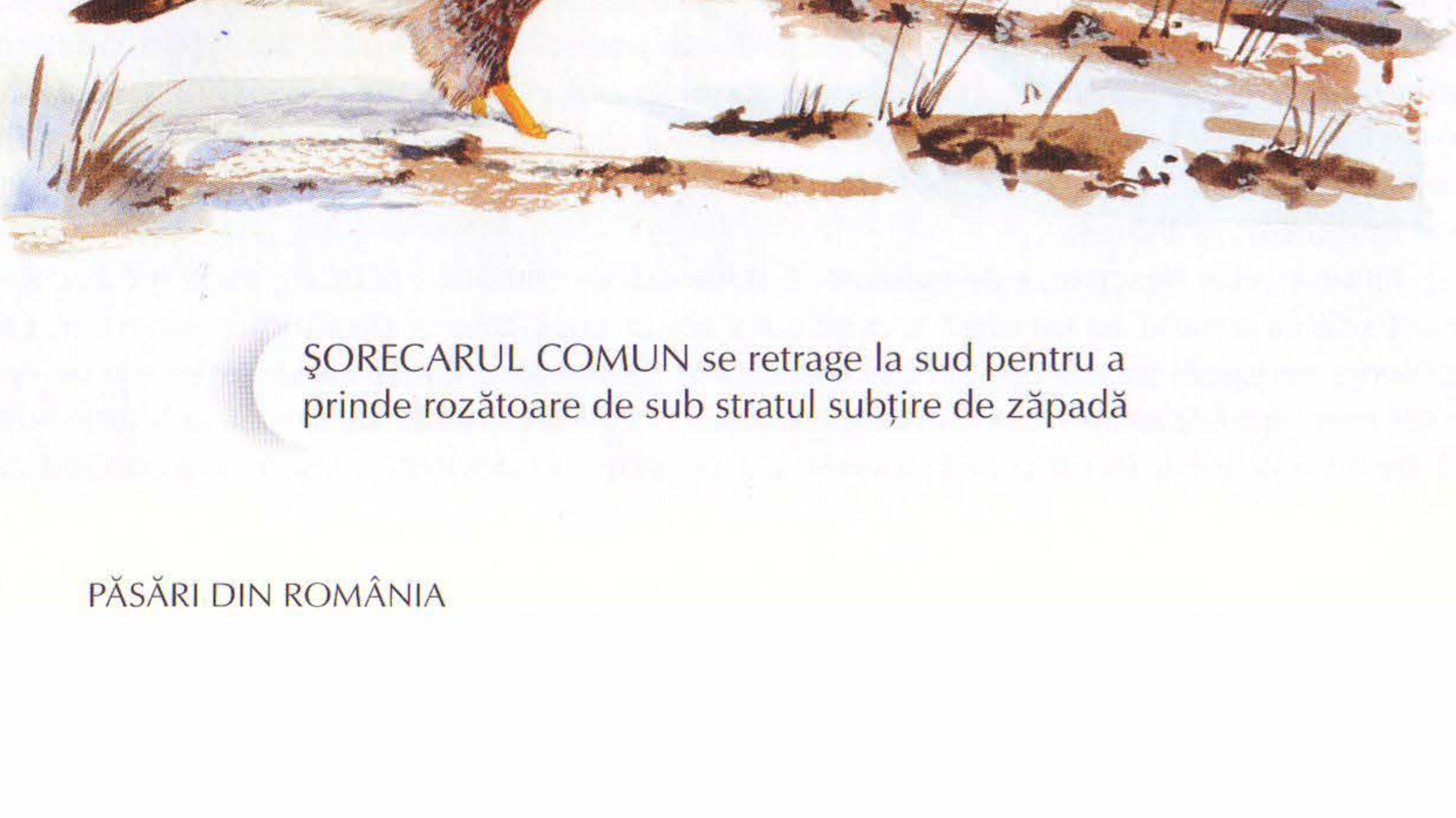

ŞORECARUL COMUN se retrage la sud pentru a prinde rozătoare de sub stratul subțire de zăpadă

Invaziile şi nomadismul sunt de asemenea legate de strategiile de iernare. Unele specii (de obicei cele cu răspândire nordică, frugivore sau granivore), când există hrană din belşug, au un succes extrem de mare de reproducere (gradație). Când resursele de hrană se termină, pornesc în căutarea hranei la distanțe considerabile. Dintre aceste specii, în România apar cinteza de iarnă sau mătăsarul. Ele sunt specii invazive. Fenomenul de invazie se poate prevedea cu o anumită precizie. Contrar invaziei, nomadismul nu se poate preconiza. Speciile nomade profită de resurse de hrană mult mai localizate şi aproape tot timpul sunt pe drum în căutarea lor, ca de exemplu forfecuța care urmărește regiunile cu maturizare a conurilor de pin.

Speciile sedentare, ca PIȚIGOIUL MARE, vara se hrănesc cu insecte sau viermi, iar toamna şi iarna mănâncă semințe sau chiar carne

STÂRC CENUŞIU

Ardera cinerea

Szürke gém • Grey Heron

Este considerată pasăre acvatică, deşi apare des pe terenuri agricole, pe păşuni, solitar sau în grup. În zbor se diferenţiază de barza albă prin bucla în formă de S prezentă la baza gâtului. Sexele sunt asemănătoare. Cuibăreşte în colonii, în coroana copacilor înalţi, în pădurile riverane, pe marginea pădurilor, câteodată departe de bălţi. Femela depune ouăle destul de devreme, în martie, iar acestea sunt clocite de amândoi părinţii. Puii ies din ouă în ordinea depunerii lor, aceasta fiind cauza diferenţelor de mărime dintre pui. Stârcii vânează în bălţi şi în râuri cu curgere lentă sau chiar pe păşuni, pândind broaşte, peşti mici, rozătoare, insecte mai mari. Fiecare pasăre are un teritoriu propriu, pe care îl vizitează chiar de la o distanţă de 20-30 kilometri, teritoriu pe care are de la 5 la 40 de locuri de vânătoare. Este o pasăre migratoare sau parţial migratoare. În cazul iernilor blânde rămâne în apropierea zonelor de cuibărit, uneori în număr semnificativ. Dacă migrează, petrece iarna în regiunea Mării Mediterane, dar sunt şi exemplare care străbat şi Deşertul Sahara. Are un glas puternic, sonor *„craac"*, care se poate auzi mai ales în amurg, în timp ce zboară. În colonie scoate şi alte sunete guturale.

BARZĂ NEAGRĂ

Ciconia nigra

Fekete gólya • Black Stork

Precaută şi sperioasă, rar putem întâlni această rudă din păduri a berzei albe. În zbor se diferenţiază de barza albă datorită vestei albe (partea inferioară a aripilor este aproape în întregime neagră). Cuibăreşte în păduri mari, întinse, în care deranjul este redus, dar şi în păduri de luncă, în copaci sau, câteodată, pe stânci. Îşi repară şi lărgeşte cuibul în fiecare an. Vânează în ape puţin adânci sau pe uscat, peşti mici, insecte, broaşte, şopârle, rozătoare. Părinţii nu pun hrana în ciocul puilor, ci o regurgitează în cuib de unde puii o iau cu repeziciune. În perioadele calde stropesc cu apă capul puilor. Părinţii pot omorî cel mai tânăr pui în cursul anilor mai grei, fenomen întâlnit şi la barza albă. Migrează şi petrece iarna în Africa de Est. Planează în special deasupra uscatului, 80% din populaţia europeană traversând Bosforul. Glasul său se poate auzi rar, în apropierea cuibului.

BARZĂ ALBĂ

Ciconia ciconia

Fehér gólya • White Stork

Barza albă este prezentă în viaţa de zi cu zi a oamenilor, fiind considerată în folclor pasărea care aduce copii. Legătura dintre om şi barză s-a întărit cu timpul şi în prezent rar găsim cuiburi de berze în afara localităţilor. Femela şi masculul sunt asemănători. Cuibul impozant, la care perechea adaugă ramuri în fiecare an, devine din ce în ce mai mare. În cele mai multe cazuri este amplasat pe stâlpi de electricitate şi doar în număr redus pe case, hornuri şi clăi de fân. Se hrăneşte pe pajişti umede, terenuri agricole (pajişti, fâneţe, terenuri lăsate în paragină). Dieta se schimbă în funcţie de sezon, în perioade secetoase mănâncă rozătoare şi insecte (lăcuste, cosaşi), iar în perioade mai ploioase consumă mai multe animale acvatice (broaşte, şerpi de casă). Cresc 3-5 pui anual, în funcţie de vreme şi hrana disponibilă. Ca şi barza neagră, migrează pe deasupra uscatului, se ridică cu ajutorul curenţilor de aer cald ascendenţi, după care planează spre un alt curent. Efectivele din ţara noastră ajung în Africa de Est şi de Sud prin traversarea Bosforului. Drumul unei berze albe a fost urmărit din România spre cartierele de iernare din Tanzania cu ajutorul unui emiţător satelitar în anul 2005, dar şi prima barză inelată regăsită în Africa în 1909 era din România (estul Transilvaniei). În cuib puii emit sunete sâsâitoare, iar părinţii produc un clămpănit prin lovirea celor două mandibule.

Zboară cu gâtul strâns

STÂRC CENUŞIU

BARZĂ NEAGRĂ

Berzele zboară cu gâtul întins

BARZĂ ALBĂ

Migrează în zbor planat cu ajutorul curenților calzi ascendenți

Cuiburile pe suporturi tradiționale au devenit foarte rare

ACVILĂ ȚIPĂTOARE MICĂ

Aquila pomarina

Békászó sas • Lesser Spotted Eagle

Este o acvilă de talie mică, puțin mai mare decât un şorecar comun, de care se poate diferenția după aripa mai lată şi *„digitată"* şi datorită penajului. Când planează aripile sunt arcuite tipic în jos. Cuibăreşte în păduri cu copaci bătrâni, în regiunile colinare şi de şes, în apropierea pajiştilor umede. Cuibul este construit la o înălțime de 10-20 metri şi este împodobit cu frunze. Rozătoarele, şopârlele, amfibienii şi insectele mai mari, care constituie dieta acvilei țipătoare mici, sunt prinse exclusiv pe sol. Vânează din zbor, din ascunziş sau direct de pe sol. Depune 2 ouă, dar se întâmplă rar să zboare doi pui din acelaşi cuib, deoarece primul pui eclozat îl agresează, înțeapă şi ucide pe cel mai mic, fenomen numit cainism. Pasăre migratoare, ajunge în cartierul de iernare din Africa de Est ocolind mările, pe un drum asemănător celui parcurs de barza albă. După estimările recente, 22% din populația europeană cuibăreşte în România. Scoate țipete înalte în apropierea cuibului.

ERETE DE STUF

Circus aeruginosus

Barna rétihéja • Marsh Harrier

Zborul clătinat, cu aripi subțiri, ridicate în forma de „V" este caracteristic ereților. Dintre ereții care pot fi observați în România, eretele de stuf este cel mai frecvent. Cuibăreşte în stufărişuri, dar vizitează şi pajiştile şi fânețele din apropiere pentru hrănire. Vânează la înălțimi joase, la 2-5 metri deasupra solului sau stufului, iar când vede o pradă plonjează spre ea cu picioarele întinse, cu manevre rapide, putând să îşi schimbe rapid direcția cu până la 180 de grade. Prinde rozătoare şi păsări, dar mănâncă şi hoituri. Cuibul este construit din ramuri, fire de stuf şi de iarbă. Cuiburile se găsesc la 30-500 de metri unul de celălalt în locurile bogate în hrană. Zborul nupțial al masculului este foarte spectaculos şi acrobatic, la mari înălțimi. Ca un cadou nupțial el oferă hrană femelei, fenomen ce devine regulat în timpul clocirii. Migrează solitar sau în grupuri mici. Ajunge la cartierele de iernare din Africa zburând direct peste Marea Mediterană sau urmând litoralul estic. Apare în zonele de cuibărit uneori deja la sfârşitul lunii februarie sau în martie, dar începe cuibăritul abia în aprilie. Femela emite un fluierat tipic când primeşte hrană de la mascul. Strigătul de alarmă este un rapid *„cvec-ec-ec-ec"*

ERETE SUR

Circus pygargus

Hamvas rétihéja • Montagu's Harrier

Cuibăreşte în regiuni deschise din zona de şes, în lanuri întinse de cereale sau lucernă. Penajul masculului este gri-albăstrui, capătul aripilor negru, cu o dungă neagră în lungul aripilor. Femela este dungată dedesubt, are spate maroniu, cu dungă neagră pe aripă asemănătoare cu cea a masculului. Specia poate fi confundată cu eretele vânăt (*Circus cyaneus*) sau eretele alb (*Circus macrourus*), specii care nu apar în această ediție. Cuibul plat este amplasat în vegetație înaltă. Pentru alegerea perechilor ambele sexe participă la un zbor nupțial plin cu elemente acrobatice. Consumă o paletă largă de animale mici de pe sol. În timpul vânătorii urmează aceleaşi trasee, cu o coborâre rapidă pentru a prinde prada. Puii de erete sur îşi părăsesc cuibul înainte de a învăța să zboare, circulând prin tunele în vegetație, călcate de părinți, încercând să-şi caute mâncare singuri. Seceratul şi cositul din timpul creşterii puilor poate distruge pontele. Migrează pe distanțe lungi şi este posibil ca păsările din România să ierneze în Africa Centrală. Este de obicei silențios, sunetul de alarmă fiind asemănător celui al eretelui de stuf. În timpul zborului nupțial masculul produce un şuierat specific, datorat trecerii aerului printre remige.

Când plonjează își lasă aripile arcuite tipic în jos

ACVILĂ ȚIPĂTOARE MICĂ

ERETE DE STUF

Femelă

ERETE SUR

Femelă

ŞORECAR MARE

Buteo rufinus

Pusztai ölyv • Long-legged Buzzard

Şorecar de dimensiuni mari, care preferă păşunile şi zonele cu caracter stepic. În zbor se poate diferenția de şorecarul comun pe baza coloritului şi a aripilor lungi. Cuibăreşte doar în partea sudică a țării, dar aria de răspândire a speciei pare a fi în expansiune. Cuibul este amplasat de obicei pe abrupturi stâncoase, pe panta abruptă a munților cu tufărişuri dense sau pe copaci. Dieta şi modul de vânătoare sunt foarte asemănătoare cu cele ale şorecarului comun, consumă însă mai mulți popândăi. Deseori stă la pândă la intrarea vizuinilor de rozătoare. Se ştie puțin despre comportamentul şi obiceiurile de cuibărit ale acestei specii. Este o pasăre migratoare sau parțial migratoare, deplasându-se deasupra uscatului până în Africa de Est. Unele exemplare rămân la noi şi pe timpul iernii. Glasul este asemănător cu cel al şorecarului comun, dar mai plângător şi se aude mai mult în vecinătatea cuibului.

ŞORECAR COMUN

Buteo buteo

Egerész ölyv • Common Buzzard

Dacă vedem o pasăre răpitoare planând în aer, probabilitatea ca ea să fie un şorecar comun este mare. Totuşi merită observată cu atenție deoarece se poate confunda cu mai multe păsări asemănătoare, dar mai rare. Penajul este foarte variabil, închis, deschis şi multe forme intermediare. În timpul zborului îşi ține aripile puțin în sus. Este caracteristic regiunilor colinare cu multe tipuri de habitate, dar apare şi la câmpie şi la munte. Are mai multe cuiburi, ca majoritatea păsărilor răpitoare, pe care le construieşte în apropierea trunchiului şi le schimbă anual. Dieta este variabilă (păsări, amfibieni, şopârle, insecte, râme sau chiar şi hoituri), dar conform numelui, preferă rozătoare mai mici. Vânează prada din posturi de observație înalte, de pe sol sau din zbor staționar. Are o singură pontă pe an cu 2-4 ouă. Păsările ajung la maturitate la 2-3 ani. Populația din România este în mare parte sedentară, însă păsările tinere pot migra la distanțe semnificative. Strigătul se poate auzi foarte des, fiind un mieunat caracteristic „*hiee, chiee*". Atenție, gaița îl imită foarte credibil.

VIESPAR

Pernis apivorus

Darázsölyv • Honey Buzzard

Cuibăreşte în păduri de foioase şi de conifere, din regiunile de şes şi de deal până în zona montană. Apare mult mai rar comparativ cu celelalte păsări răpitoare. Capul mai mic şi gâtul mai subțire îl diferențiază în zbor de şorecarul comun. Când planează, aripile sunt ținute aproape orizontal. Are o dietă şi un mod de hrănire unice: consumă larvele şi ouăle insectelor cu aripi membranoase (himenoptere) - albine, viespi, bondari. Le găseşte cuibul urmărind roiurile de insecte. Prinde şi insectele mature, pe care le freacă de copaci sau de sol pentru a înlătura acul de pe abdomen. Morfologia viesparului s-a adaptat la acest mod de vânătoare, piciorul fiind acoperit de solzi puternici, rezistenți la înțepătura insectelor, penele de pe cap sunt mici şi foarte dese, iar ghearele sunt lungi şi mai puțin curbate pentru a uşura săparea din sol a cuibului insectelor. Dacă nu găseşte himenoptere, viesparul consumă şi alte insecte, rozătoare, şopârle, amfibieni sau puii altor păsări. Construieşte sau uneori ocupă cuibul altor păsări răpitoare, dar de fiecare dată îl împodobeşte cu multe frunze pe tot parcursul cuibăritului pentru a-l ascunde. Migrează în stoluri, se ridică cu ajutorul curenților de aer cald, ascendenți, ca şi berzele albe, după care planează la înălțimi mari către un alt curent. Petrece iarna în zonele tropicale ale Africii. Strigătul melancolic di- sau trisilabic este auzit rar, mai mult în zbor.

Are aripi mai lungi
decât şorecarul comun

ŞORECAR COMUN

ŞORECAR MARE

Cuib de
şorecar mare

Cuib de
şorecar
comun

În zbor are
gâtul mai
subţire şi
capul mai mic decât
şorecarul comun

VIESPAR

ULIU CU PICIOARE SCURTE

Accipiter brevipes

Kis héja • Levant Sparrowhawk

Este foarte asemănător cu uliul păsărar, totuşi, distribuția - mult mai rară şi numai în sudul țării - şi câteva semne morfologice - vârfurile aripilor întunecate, aripi mai înguste şi mai ascuțite - diferențiază cele două specii. Ambele sexe au ochi închişi la culoare. Partea dorsală şi obrajii masculului sunt gri-albăstrui, iar pe piept are striații maro-stacojii. Femela este mai mare şi gri pe partea dorsală. Cuibăreşte în păduri mici, din regiuni aride şi calde, dar este întâlnit şi în parcurile oraşelor mari, de pildă în Bucureşti. Vânează mai ales şopârle, dar se hrăneşte şi cu păsări mici sau insecte, pe care le zăreşte din zbor. Cuibul este împodobit cu frunze verzi şi este amplasat în copaci. Masculul vânează şi aduce prada la cuib, unde femela o rupe în bucăți şi o împarte între pui. Migrează în stoluri mari şi toamna părăseşte Europa pe la Bosfor. Se ridică la înălțimi mari cu ajutorul curenților de aer cald, unde se deplasează în zbor planat, dar către sfârşitul migrației zboară şi activ, în timpul nopții. Păsările din România îşi petrec iarna, cu mare probabilitate, la sud de Deşertul Sahara. Le putem revedea la sfârşitul lunii aprilie-mai. Are un strigăt ascuțit, repetat *„chi-vic"*.

ULIU PĂSĂRAR

Accipiter nisus

Karvaly • Sparrowhawk

Este un răpitor îndrăzneț, curajos, fiind spaima vrăbiilor. Cu ajutorul aripilor relativ scurte, dar late şi a cozii lungi este capabil să zboare rapid, cu schimbări de direcție şi manevre spectaculoase. Este o diferență mare între dimensiunile sexelor, femela fiind simțitor mai mare decât masculul. Femela se aseamănă cu uliul porumbar, însă are coada mai lungă şi îngustă la bază, picioare subțiri, iar zborul cu bătăi de aripi rapide, alternate cu alunecări scurte descendente, care dau un aspect ondulat zborului. Aceasta este particularitatea prin care se diferențiază de zborul drept al uliului porumbar. Cuibăreşte din zona de şes până în cea montană. Apare şi în grădini şi oraşe, unde uliul porumbar apare mai rar. Deseori planează cu aripile întinse. Dacă este descoperit în ascunziş sau în zbor de păsările cântătoare, acestea emit sunete de alarmă. Zboară la înălțimi mici, sub acoperirea frunzelor sau a clădirilor pentru a ataca prin surprindere. Prinde prada cu ghearele, ciocul ajută doar la fărâmițarea hranei. Vânează aproape exclusiv păsări, masculul prinde vrăbii, cinteze, presuri, pițigoi, iar femela, datorită taliei mai mari poate captura sturzi şi chiar guguştiuci. Cuibul este bine ascuns în partea superioară a copacilor, în marea majoritate a cazurilor fiind amplasat pe conifere. În timpul cuibăritului îi putem auzi glasul rapid şi țăcănit *„chevchevchevchev"*.

ULIU PORUMBAR

Accipiter gentilis

Héja • Goshawk

Este cel mai mare dintre ulii, femela fiind cu 20% mai mare decât masculul, care poate fi confundat cu femela de uliu păsărar. Totuşi, coada rotunjită, lată spre bază şi abdomenul proeminent în timpul zborului ne ajută să îi distingem. Are un zbor uniform şi câteodată planează lung. Cuibăreşte în păduri de foioase şi de conifere, în toate regiunile țării. Păstrează cuibul mulți ani consecutivi, îl lărgeşte în fiecare an, iar în timpul cuibăritului îl camuflează cu frunze verzi. Vânează păsări (potârnichi, fazani, sturzi, ciori) sau mamifere (iepuri, veverițe). Urmăreşte prada pe distanțe mici, o prinde în aer, pe sol, pe crengi sau în cuib. Uliul porumbar a fost ținta campaniei de stârpire a păsărilor răpitoare din secolul al XX-lea, şi chiar şi în zilele noastre este vânat ilegal. Este o pasăre sedentară, nu hoinăreşte departe de cuib. Are un strigăt de alarmă puternic şi ascuțit, asemănător unui râset: *„chiia-chiia-chiia..."*.

ULIU CU PICIOARE SCURTE

ULIU PĂSĂRAR

ULIU PORUMBAR

VÂNTUREL DE SEARĂ

Falco vespertinus

Kék vércse • Red-footed Falcon

Masculul nu poate fi confundat cu nici o altă pasăre. Partea ventrală a femelei este galbenă, cu striații fine ruginii. Penajul aripilor ne ajută de asemenea să o diferențiem de femela de vânturel roşu. Cuibăreşte în colonii şi uneori solitar. Similar celorlalte specii de şoim nu îşi construieşte cuib propriu, ci ocupă cuiburile ciorilor de semănătură, după ce puii acestora zboară din cuib. Un factor primordial în declinul efectivelor de vânturel de seară este tocmai stârpirea coloniilor de ciori în multe țări, astfel diminuând şi şansa vântureilor de a-şi găsi cuib potrivit. Deşi se acomodează bine la cuiburi artificiale amplasate în locuri potrivite, pentru protecția speciei pe termen lung este indispensabilă şi protecția coloniilor de ciori din zonele de şes. Sarcina clocirii celor 2-4 ouă depuse se împarte între cei doi părinți. Consumă insecte, pe care le prinde în zbor sau pe sol. Pentru pui prinde şi şoareci de câmp, şopârle, rareori păsări juvenile. Începând din august se adună în stoluri mari şi înnoptează împreună. Este o pasăre migratoare de lungă durată. De exemplu, o pasăre de lângă Oradea, echipată cu emițător satelitar şi-a petrecut iarna în Namibia. Glasul este asemănător cu cel al şoimului rândunelelor *„chev chev chev chev"*.

VÂNTUREL ROŞU

Falco tinnunculus

Vörös vércse • Kestrel

Alături de şorecarul comun este cea mai frecventă pasăre răpitoare din țara noastră. Cuibăreşte în aproape toate tipurile de habitate cu excepția pădurilor închise şi a regiunilor complet lipsite de copaci. Este o specie urbanizată, apare lângă drumuri, în parcuri, chiar şi în centrul oraşelor. Capul masculului este albastru-cenuşiu, coada este fără striații, cu o bandă terminală lată neagră. Femela are capul maro, dungi pronunțate pe coada maro, iar spatele este mai maro decât la mascul. Ocupă cuiburile vechi de ciori şi coțofene, dar cuibăreşte şi în fisurile clădirilor, pe stânci, acoperişuri, găuri de aerisire etc. Ocupă foarte repede şi scorburile artificiale amplasate în locuri potrivite. Consumă rozătoare, insecte, şopârle. Vânturelul roşu este capabil să observe radiațiile UV care se reflectă de pe picăturile de urină cu care rozătoare mici îşi marchează drumul, astfel vânându-le cu mare eficiență. Numărul puilor crescuți depinde de resursele din anul respectiv. În anii cu abundență de şoareci de câmp, când este hrană din belşug pot să hrănească şi 4-6 pui. Este o pasăre sedentară sau parțial migratoare. Are un strigăt mai scurt decât cel al şoimului rândunelelor *„chi-chi-chi-chi..."*. Puii cer de mâncare printr-un tril plângăreț *„chir-chir..."*.

ŞOIMUL RÂNDUNELELOR

Falco subbuteo

Kabasólyom • Hobby

Are o siluetă grațioasă, aerodinamică, de la distanță semănând cu o drepnea mare, iar de la distanțe şi mai mari îl putem confunda cu vânturelul de seară sau cu vânturelul roşu. Totuşi, aripa îi este mult mai ascuțită şi îngustă, iar coada mai scurtă decât la celelalte două specii. Zboară foarte rar pe loc. Vânează insecte şi păsări mici, exclusiv în zbor. Prinde insectele cu ajutorul picioarelor şi le consumă în timpul zborului. Este singura pasăre răpitoare care poate să prindă şi rândunele, dar goana aeriană spectaculoasă, extrem de rapidă şi agilă dintre cele două specii deseori se sfârşeşte cu victoria rândunelelor. Fâsele şi ciocârliile sunt prinse când se ridică în aer cântând. Masculii care vânează pentru hrănirea puilor se specializează pe un anumit tip de pradă, astfel unii pui primesc doar insecte, iar alții doar păsări. Depune o singură pontă pe an, folosind cuibul din crengi al ciorilor sau al altor păsări. În general depun 3 ouă şi femela se ocupă singură de clocirea acestora. Migrează, mare parte din efectivele europene petrecându-şi iarna în savanele africane, consumând mai ales insecte. Are glasul asemănător cu cântecul de capîntortură, puternic, certăreț *„chev chev chev chev"*.

VÂNTUREL DE SEARĂ

Femelă

VÂNTUREL ROŞU

ŞOIMUL RÂNDUNELELOR

Îndepărtează în zbor părțile necomestibile ale insectelor

Femela pândeşte rozătoare din zbor staționar

PREPELIȚĂ
Coturnix coturnix

Fürj • Quail

Deoarece stă bine ascunsă în vegetație, rar o putem observa în detaliu. Se ridică în aer foarte rar, fiind o pasăre strict terestră în afara migrației, iar când se ridică se deplasează pe distanțe mici, după care bătăile de aripi scad în intensitate şi pică înapoi în vegetația deasă. În schimb fuge repede printre tulpinile şi frunzele plantelor. S-a adaptat la terenurile agricole, şi se aude în principal din lanurile de cereale. Consumă hrană de origine vegetală (semințele buruienilor) şi animală (insecte din sol, pe care le scoate cu ajutorul ghearelor şi a ciocului). Îşi scormonește în sol o adincitură care servește ca loc de cuib şi care este căptuşită cu fire de iarbă. Depune o singură pontă pe an, cu 8-13 ouă, pe care femela le clocește singură. Puii eclozează în acelaşi timp, îşi părăsesc imediat cuibul după eclozare (nidifugi) şi se hrănesc singuri. Iernează în zona mediteraneană şi în Africa; dar avem puține informații despre drumul şi locația exactă a cartierelor de iernare. Deoarece are o carne gustoasă, prepelița este vânată mai ales în țările mediteraneene. Cântecul masculului este unul trisilabic caracteristic, *„pitpalac"*, introdus prin note aspre *„pa-vau"*, cu care încearcă să seducă femelele. O putem auzi în amurg şi în zori, iar în perioada de împerechere şi în timpul zilei.

FAZAN
Phasianus colchicus

Fácán • Pheasant

Este o specie introdusă din Asia pentru vânat. Efectivele sunt influențate de numărul exemplarelor vânate şi a celor care au fost crescute şi eliberate pentru populatea fondurilor de vânătoare. Zboară rar şi la înălțimi mici. Se ascunde în vegetație chiar până în momentul când ne apropiem, când se ridică brusc în zbor, cu bătăi gălăgioase de aripi şi strigăt puternic. Preferă habitatele complexe, cu terenuri agricole, petice de păduri, tufişuri, stufărişuri dar lipseşte din munții înalți. Pe timpul iernii se retrage în stufărişuri sau în păduri. Consumă orice hrană (de origine vegetală sau animală) de dimensiune potrivită, pe care o culege de pe sol. Masculul are un harem cu mai multe femele pe care le ține în teritoriul protejat prin patrule regulate. Femela îşi face cuibul singură, pe pământ, într-o mică adâncitură pe care o căptuşeşte cu fire de iarbă uscată, unde îşi depune ouăle pe care le clocește singură. Puii eclozează sincron, urmându-şi imediat mama, hrănindu-se singuri după câteva ore. După ce sunt complet dezvoltați, deci la 70-80 de zile după eclozare, îşi părăsesc mama. Este o pasăre sedentară, incapabilă de zbor pe distanțe mari. Nici în timpul iernilor severe nu îşi părăseşte arealul. În perioada nupțială masculul produce un strigăt puternic, exploziv, răguşit, *„corr-coc"*, care este urmat de bătăi de aripi gălăgioase.

POTÂRNICHE
Perdix perdix

Fogoly • Partridge

Preferă zonele ierboase, deschise unde vegetația nu este foarte înaltă. Ca şi prepelița, preferă zonele agricole, în special lanurile de cereale şi de lucernă. Este o pasăre socială, alcătuind grupuri de 5-20 indivizi. Grupurile se destramă numai la sfârşitul iernii, când se alcătuiesc perechile şi îşi aleg teritoriile. Masculul sau cocoşul are dedesubt o pată neagră în formă de potcoavă, care lipseşte sau este mult mai ştearsă la femelă. În cuibul săpat în pământ depun un număr mare de ouă, din care eclozează pui nidifugi. Puii sunt conduşi şi apărați de ambii părinți. Consumă în special alimente de origine vegetală pe care doar le culege şi nu sapă. Puii sunt crescuți cu larve de insecte, în special în primele două săptămâni. Succesul cuibăritului dar şi supraviețuirea potârnichilor în timpul iernii creşte prin păstrarea benzilor de arbuşti între parcelele cu agricultură intensivă sau situate de-a lungul drumurilor. De asemenea o măsură necesară este de a cosi după creşterea puilor sau alternând parcelele bianual. Sedentară. Dacă sunt speriate acestea produc un sunet ascuțit şi scurt de *„prri prri prri"*, iar în perioada nupțială ambele sexe produc un sunet specific *„ghirr-ric"*.

Fâşiile necosite pe marginea parcelelor arate ajută mult prepelița și potârnichea

PREPELIȚĂ

Femelă

FAZAN

Femelă

Femelă

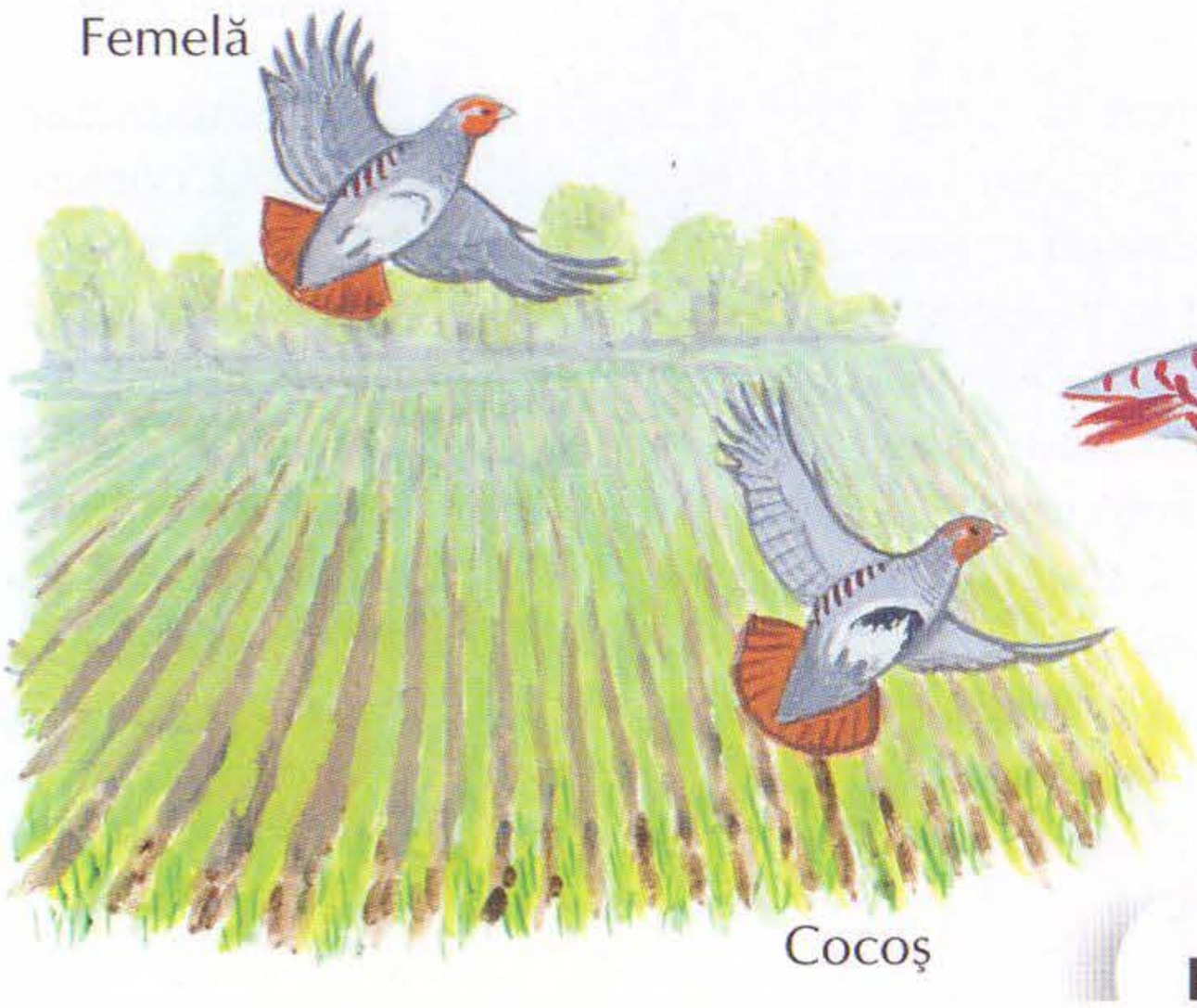

Cocoș

POTÂRNICHE

NAGÂȚ
Vanellus vanellus

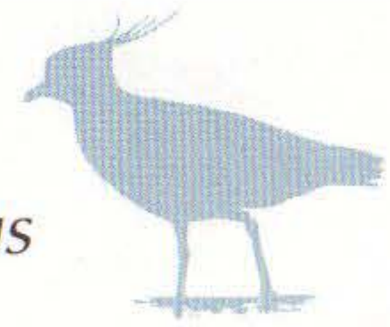

Bíbic • Lapwing

În fiecare primăvară putem asista la zborul nupțial spectaculos însoțit de țipătul strident (ca un sunet electronic) manifestat când îşi împart teritoriile între ei, pe pajişti, fânețe umede sau terenuri agricole. Dansul nupțial al masculilor este plin de mişcări acrobatice remarcabile. Pieptul masculului este mai închis la culoare, aripile sunt mai late şi moțul mult mai lung decât la femelă. Se hrăneşte cu insecte de pe sol sau din straturile superioare ale acestuia. Fuge pe distanțe scurte, iar când se opreşte execută mişcări de vibrație cu unul dintre degete pe suprafața solului - pentru a speria râmele, care încearcă să scape, devenind astfel o pradă mai uşoară. Este activ şi în timpul nopții. În general formează perechi monogame, dar pe teritorii bogate masculul poate să aibă mai multe femele. Masculul sapă cavitatea pentru cuib în timp ce bate din coada ridicată, astfel arătând femelei partea portocalie de la baza cozii; în cazul în care femela a fost convinsă de acest spectacol, rămâne şi căptuşeşte cuibul, unde va depune 4 ouă. Puii eclozează sincron, în câteva minute părăsesc cuibul şi sunt conduşi de părinți pe teritorii umede, pline de insecte. Migrează, cartierul de iernare fiind în apropierea Mării Mediterane sau în Africa de Nord. Ajung pe teritoriile de cuibărit în februarie-martie. Are un glas caracteristic, ascuțit *„ci-uit"*.

PESCĂRUŞ RÂZĂTOR
Croicocephalus (Larus) ridibundus

Dankasirály • Black-headed Gull

Acest pescăruş de talie mică este cel mai cunoscut şi adaptat la prezența omului dintre toți pescăruşii din țară. Îl putem întâlni atât pe terenuri agricole cât şi în vecinătatea râurilor şi lacurilor din oraşe. Capul, deşi de departe pare negru, în realitate este maroniu. Se hrăneşte în diferite habitate, în principal cu hrană de origine animală. Urmăreşte tractoarele care ară primăvara sau toamna, vizitează depozitele de deşeuri şi locurile de deversare a reziduurilor menajere pe malul râurilor. Prinde animale vii, dar mănâncă şi hoituri. Cuibăreşte în colonii, cuibul este unul foarte simplu, amplasat pe sol sau între plante. Comportamentul indivizilor în colonie este influențat de ritualuri bine definite şi complexe, care sunt însoțite de strigăte puternice. Puii nu părăsesc imediat cuibul, dar la vârsta de 10 zile deja se îndepărtează de cuib, pe care îl părăsesc definitiv după o lună de zile, când deja ştiu să zboare. Este sedentar sau migrează parțial. Are un strigăt râzător, nazal *„chi-e"*.

PESCĂRUŞ CU PICIOARE GALBENE
Larus michahellis

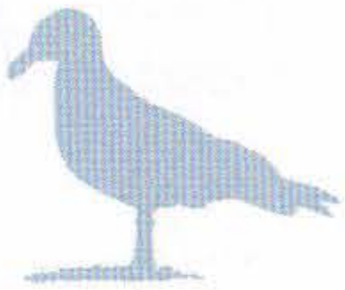

Sárgalábú sirály
Yellow-legged Gull

Această specie aparține unui grup în care taxonomia a suferit mai multe modificări în ultima vreme. Mai exact, recent vorbim de un complex de specii, care a fost considerat în trecut, o singură specie (pescăruşul argintiu), care a fost separată în mai multe specii. În România este răspândit şi pescăruşul pontic (*Larus cachinnans*), dar lângă localități întâlnim mai des pesçăruşul cu picioare galbene. În ochii observatorului începător sau chiar şi pentru cei avansați, aceste specii sunt foarte similare. Numai prin folosirea mai multor caractere putem determina exact speciile. Sexele sunt asemănătoare. Cuibul este aşezat pe pământ sau acoperişul clădirilor, deseori în colonii. De obicei depune 3 ouă pe care părinții le clocesc pe rând. Puii semnalează nevoia de hrană prin ciupirea petei roşii de pe ciocul adulților. Nu este mofturos la mâncare, consumă hrană variată, de origine vegetală sau animală, pe apă, malul apei, pe arătură, dar şi la rampele de gunoi. Sedentar, însă mai ales tinerii pot hoinări la distanțe mari de locurile de cuibărit. Strigătul este tare, un glas nazal răguşit *„vounk-aunk"* sau *„grou-grou"*.

Masculul îşi marchează teritoriul cu un zbor nupţial spectaculos

NAGÂŢ

PESCĂRUŞ RÂZĂTOR

Cuibăreşte în oraşe

PESCĂRUŞ CU PICIOARE GALBENE

PORUMBEL DOMESTIC

Columba livia domestica

Parlagi/házi galamb

Rock Dove / Feral Pigeon

Strămoşul porumbelului domestic este porumbelul de stâncă, iar unele exemplare au şi penajul asemănător formei sălbatice. Exemplarele scăpate din crescătorii trăiesc sălbăticite, se împerechează între ele, rezultând exemplare de o mare diversitate ca mărime, formă şi culoare. Din această cauză nu putem vorbi de caractere specifice, ci folosim denumirea de porumbel domestic pentru fiecare exemplar care nu poate fi identificat ca aparţinând uneia dintre celelalte specii de porumbei sălbatici. Apare mai ales în preajma localităţilor, de multe ori pe clădirile sau în pieţele din centrul oraşelor. Mai demult cuibăreau pe pereţii de stâncă, de aceea preferă clădirile sau blocurile înalte. Cuibăritul în colonii dense şi hrana adunată din locuri contaminate ajută la răspândirea unor boli contagioase. Hrana este în principal vegetală, seminţe de cereale sau buruieni. Specie colonială, construieşte un cuib simplu, fără căptuşeală. Poate cuibări tot anul. Puii sunt hrăniţi asemănător celorlalţi porumbei cu lichidul denumit *„lapte de porumbel"*. Aceasta este de fapt o mixtură formată din excreţia glandelor din guşă şi seminţe semi-digerate. Sedentar, deşi instinctul de orientare este excepţional, fapt pentru care au fost folosiţi de către om cu rol de porumbei poştaşi. Vocea este un gurluit *„druoo"*.

PORUMBEL DE SCORBURĂ

Columba oenas

Kék galamb • Stock Dove

Această specie graţioasă poate fi confundată uneori cu forma sălbatică a porumbelului de casă. În zbor, pe lângă culoarea gri-cenuşie, se remarcă vârfurile mai închise ale aripilor. Nu are pete albe distinctive. Dacă este aşezat, poate fi confundat cu porumbelul gulerat, însă aceasta are talia mult mai mare şi o pată albă pe gât. Cuibăreşte în păduri bătrâne de câmpie şi în regiuni colinare, preferă proximitatea apelor. Se hrăneşte cu seminţe, muguri, de multe ori căutând hrana în stoluri, pe pământ. Cuibăreşte în scorburile copacilor, mai rar în crăpături de stâncă sau cuiburi abandonate ale altor păsări sau veverite. Ambii părinţi clocesc cele două ouă. Pui nu eclozează simultan şi sunt hrăniţi iniţial numai cu lapte de porumbel. Cuiburile cu ouă pot fi prădate de corvide sau pârşi. Distribuţia este puternic limitată de prezenţa locurilor de cuibărit. Specia poate fi atrasă prin amplasarea cuiburilor artificiale. Populaţia din România este parţial migratoare, nu se cunosc însă exact cartierele de iernare, cel mai posibil sunt în sudul continentului sau în Asia Mică. O parte a populaţiei rămâne sedentară şi se adună pe timpul iernii în stoluri mari. Gurluitul este disilabic *„u-u"* repetat.

PORUMBER GULERAT

Columba palumbus

Örvös galamb • Woodpigeon

Este cea mai mare specie de porumbel sălbatic din România. În zbor se recunoaşte uşor prin dungile albe de pe aripi (nici una dintre speciile europene de porumbel nu are asemenea dungi curbate/încovoiate). De aproape se vede şi pata albă de pe gât. În mai multe ţări din vestul Europei s-a mutaţ în interiorul localităţilor. La noi, îl întâlnim mai mult în păduri de foioase cu habitate deschise sau terenuri agricole în apropiere. Zboară în stoluri în cea mai mare parte a anului, dar şi în perioada de cuibărit teritoriile pot fi foarte apropiate. Proprietarul marchează teritoriul prin zbor nupţial. Se ridică la o înălţime de 20-30 de metri, bate de câteva ori din aripi, iar apoi alunecă cu coada desfăcută. Îşi procură hrana între crengile copacilor, cu o uşurinţă surprinzătoare pentru mărimea sa (culegând muguri, flori, seminţe, fructe), însă cel mai des o caută pe sol, din mers. Cuibul este format din crengi subţiri, interiorul fiind căptuşit cu crengi mai fine, cu fire de iarbă sau frunze. Incubarea celor două ouă este împărţită între părinţi, la fel ca şi hrănirea puilor. Pui primesc numai lapte de porumbel până vârsta de 8-10 zile, care este treptat înlocuit cu hrană solidă până la vârsta de 33-34 zile. O parte a populaţiei migrează în zona estică a Mării Mediterane. Gurluitul înăbuşit conţine cinci silabe.

PORUMBEL DOMESTIC

Penaj asemănător
fomei sălbatice

Porumbei sălbăticiți în
orașe, cu penaj variat

PORUMBEL DE SCORBURĂ

Cuibăreşte
în scorburi naturale sau artificiale

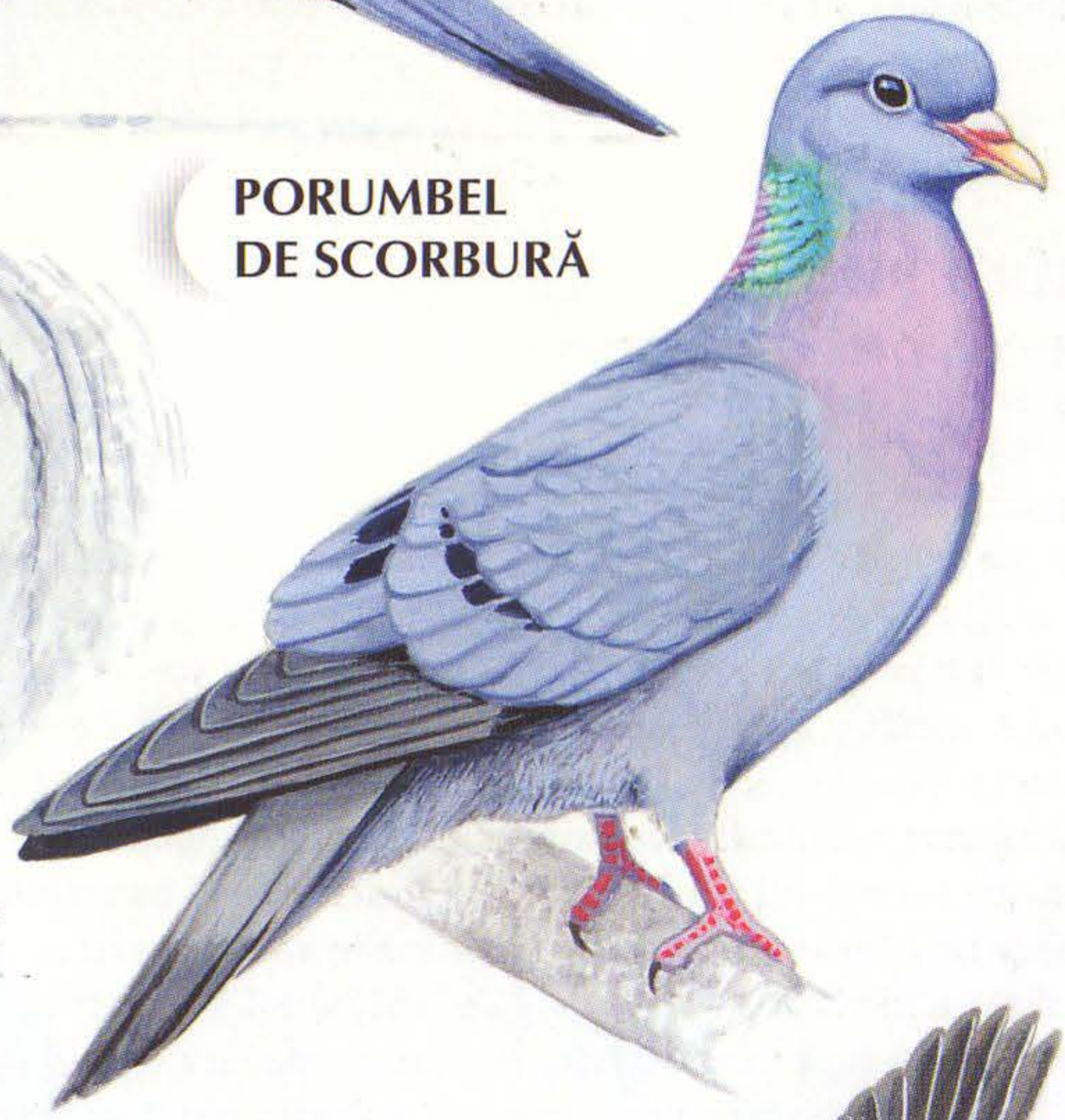

În zbor se văd bine
dungile albe de pe aripi

PORUMBEL GULERAT

TURTURICĂ

Streptopelia turtur

Vadgerle • Turtle Dove

Un porumbel grațios, cu structură fină, care joacă un rol important în multe creații şi cântece populare. Pe coadă are o dungă terminală albă, vizibilă mai ales când se ridică în zbor. Nici una dintre celelalte specii autohtone nu are un asemenea model pe coadă. Dungile fine de pe gât se pot observa numai de aproape. Turturica poate fi văzută solitar sau în perechi, deseori stând pe firele de curent, de-a lungul drumurilor mai puțin aglomerate. Zborul este rapid, capabil de schimbări bruşte de direcție şi viteză. O întâlnim în regiunile colinare, zone deschise cu păduri sau dumbrave. Fiind timidă, nu prea se apropie de localități. Hrana constă mai mult din semințe şi este adunată pe sol, mai rar între crengi. În habitate de calitate bună, cuiburile pot fi foarte aproape. Masculul atrage femela prin zbor nupțial şi cântec. Materialul pentru cuib este adunat de pe sol, iar acesta este construit în copaci sau tufişuri. Clocitul şi îngrijirea puilor sunt împărțite între părinți. Puii părăsesc cuibul la vârsta de 20 de zile. Devin independenți la vârsta de 28-30 zile, timp în care adulții le dau din ce în ce mai puțină mâncare. Părăsesc zona de cuibărit în august-septembrie şi migrează în front larg spre regiunile de savană din Africa. În țările mediteraneene şi insulele din Mediterana (de exemplu Malta) sunt masacrate în număr mare, de ordinul sutelor de mii. Cântecul este un caracteristic *„tu-urrrr-tuurrr"* sentimental, de unde provine şi denumirea.

GUGUŞTIUC

Streptopelia decaocto

Balkáni gerle • Collared Dove

Alături de porumbelul domestic este pasărea întâlnită cel mai frecvent în localități, nefiind deranjată nici de traficul intens din centrul oraşelor. Este cu aproximativ 20% mai mare decât turturica. Vârful negru al aripilor şi culoarea gri a penelor de pe corp sunt caracterele distinctive în zbor. Pe ceafă poartă un guler negru îngust. Specia a început cucerirea continentului în anii '30, pornind din Peninsula Balcanică. Cauzele acestei invazii rapide şi spectaculoase nu sunt cunoscute nici astăzi. Masculul apără teritoriul prin prezentarea zborului nupțial: porneşte dintr-un punct înalt, bătând zgomotos din aripi, după ce se înalță la o înălțime de circa 10 metri. Cuibul este una din cele mai neglijente construcții din lumea păsărilor, constând din crengi subțiri şi chiar şi sârmă. Uneori încearcă să-şi construiască cuibul pe locuri deloc potrivite, încercând mai multe zile să realizeze o construcție instabilă, din care ouăle parcă nu cad datorită unui miracol. Materialul este transportat de mascul şi folosit apoi de femelă. Depun de obicei două ouă, dar chiar şi de patru ori pe an. Clocitul şi hrănirea puilor sunt împărțite de cele două sexe. Un studiu efectuat în Dobrogea, în perioada august-septembrie a arătat că majoritatea hranei constă din semințe de porumb, suplimentat de semințe de floarea soarelui, grâu şi buruieni, precum şi boabe de struguri. Uneori culege păduchi de frunze şi larve de fluturi de pe crengi. Deşi nu este migratoare, juvenilii pot parcurge distanțe considerabile de la locul naşterii - una dintre cheile succesului cuceririi Europei într-un timp atât de scurt. În perioada de reproducere produce un gurluit puternic trisilabic *„duu-du-du"*.

TURTURICĂ

Dungă terminală albă pe coadă, vizibilă în zbor

GUGUŞTIUC

Cuibul este o construcție neglijentă

DREPNEA NEAGRĂ

Apus apus

Sarlósfecske • Swift

Aripile înguste, în formă de seceră şi zborul rapid sunt caracterele care fac această specie unică. Vânează de regulă în stol, la înălțimi considerabile, fapt pentru care rar avem ocazia să observăm detaliile. Îşi petrec majoritatea vieții în aer, picioarele putându-le folosi numai pentru agățare pe suprafețe verticale şi nefiind deloc potrivite pentru mersul pe jos. Locurile inițiale de cuibărit au fost fisurile din pereții verticali de stâncă sau la intrarea peşterilor, fiind înlocuite astăzi de crăpăturile din clădirile înalte. Astfel, în multe oraşe mari, stolurile zgomotoase de drepnele negre din jurul blocurilor cu mai multe etaje au devenit un fenomen familiar. Ocupă şi cuiburi artificiale. Cuibăresc rar solitar, mărimea medie a coloniilor fiind de 30-40 de perechi. Perechea poate să rămână împreună mai mulți ani, împărțind rolurile în îngrijirea puilor în mod egal. Ouăle sunt depuse la un interval de 2-3 zile, altfel decât la speciile de talie asemănătoare, la care sunt depuse zilnic. Hrana este procurată exclusiv în zbor şi constă din păduchi de frunze, himenoptere, muşte, coleoptere. În caz de vreme ploioasă, vânt sau răcoare, când nici părinții nu îşi găsesc hrana, scade temperatura corpului puilor, intrând într-o stare de toropeală, economisind astfel energie. Exemplarele din țara noastră petrec probabil iarna în Africa de Est. Strigătul este un ascuțit *„sriii"*.

PUPĂZĂ

Upupa epops

Búbosbanka • Hoopoe

De obicei o identificăm pe baza strigătului. Creasta care se poate ridica spectaculos, spatele şi aripile cu dungi negre şi crem-roşiatice dau un aspect unic speciei. Masculul şi femela sunt asemănători. Zborul este discontinuu şi neregulat, aproape ca un fluture, suprafața aripilor fiind mare în raport cu corpul. Preferă locurile calde, uscate din regiuni colinare, unde pe lângă copaci găseşte pereți sau stânci verticale. Însă o întâlnim practic de la câmpie, până chiar în depresiunile munților. Ponta este depusă în cavități naturale sau artificiale. Ouăle depuse o singură dată pe an sunt clocite numai de femelă. Culege de pe sol insecte mari şi larvele acestora. Ciocul lung şi ascuțit este folosit pentru a căuta în soluri moi sau în bălegar. Spre sfârşitul perioadei de îngrijire a puilor, vecinătatea cuibului capătă un miros neplăcut. Excrementele puilor sunt amestecate cu excreția unei glande de la baza cozii, pentru alungarea mamiferelor. Migrația de toamnă se prelungeşte de la jumătatea lunii august până în octombrie. Cartierele de iernare ale exemplarelor din România sunt, posibil, în partea sudică a Saharei. Strigătul masculului este caracteristic *„up-up-up"*.

CUC

Cuculus canorus

Kakukk • Cuckoo

Cântecul şi obiceiurile de cuibărire îl fac una dintre speciile cele mai bine cunoscute. Între cuc şi speciile parazitate de el se desfăşoară şi astăzi un război al înarmării. Pe de o parte cucul încearcă să păcălească pasărea gazdă (prin ouă cu colorit şi mărime asemănătoare, aruncarea puilor din cuib, puiul de cuc imită sunetele întregii ponte pentru a obține mai multă hrană etc.). Pe de altă parte pasărea gazdă are o apărare la fel de sofisticată (recunoaşterea ouălor străine, abandonarea puiului etc.). Cu excepția munților înalți, pădurilor închise şi localităților, cucul este larg răspândit în România. În stufăriş speciile cel mai des parazitate sunt lăcarul de stuf şi lăcarul mare, în tufărişuri brumărița de pădure şi măcăleandrul, pe păşuni speciile de fâse, însă lista completă depăşeşte o sută de specii parazitate în Europa. În perioada depunerii ouălor devine foarte activ, urmărind dintr-un punct înalt temporizarea clocirii speciilor gazdă. Insectivor, consumă acele omizi mari, păroase, care sunt evitate de toate celelalte păsări. Nu sunt cunoscute exact locurile de iernare din Africa. Cântecul masculului este binecunoscutul *„cu-cu"* repetat; femela scoate un strigăt sonor *„pupupu"*.

DREPNEA NEAGRĂ

Zboară rapid în stoluri deasupra oraşelor

PUPĂZĂ

Zboară ca un fluture

CUC

DUMBRĂVEANCĂ

Coracias garrulus

Szalakóta • Roller

Dacă cineva a văzut-o de aproape, nu poate uita această pasăre de talia gaiței, împodobită în nuanțe lucioase de albastru. Preferă zonele de câmpie, calde şi uscate cu pâlcuri de pădure sau copaci solitari, dar, mai rar, poate fi întâlnită şi în regiunile colinare. Poate fi observată de multe ori stând pe firele electrice de-a lungul drumurilor. Masculul şi femela sunt asemănători. Cuibăreşte în scorburi sau galerii în pereți de loess. Ocupă cu succes şi cuiburi artificiale, cu dimensiuni potrivite. Conform unor studii recente, populația a scăzut mai ales datorită rarității cavităților naturale pentru cuiburi, nu din cauza hranei insuficiente cum s-a crezut anterior. Cuibul în care depune cele 3-5 ouă nu este căptuşit. Eclozarea puilor nu este sincronă. Interesant este faptul că sistemul imunitar al celui mai mic pui este cel mai dezvoltat - probabil prin alocarea diferențiată a resurselor de către părinți, pentru a ajuta supraviețuirea întregii ponte. Depune o singură pontă pe an. Puii sunt hrăniți mai ales cu insecte de talie medie sau mare (greieri, cărăbuşi, lăcuste). Stau la pândă pe o creangă uscată, care se înalță din coroana copacului, localizând prada de pe sol. După ce o prind zboară înapoi şi o izbesc puternic de câteva ori de creangă, înainte de a o consuma. Migrează, petrecând iarna în regiunile tropicale ale Africii. Strigătul este un *„rrac-rrac"*, ca cel produs de gaiță.

PRIGORIE

Merops apiaster

Gyurgyalag • Bee-eater

Specia cu cele mai multe culori din ornitofauna noastră. Cu excepția pădurilor închise şi munților, o întâlnim în locuri unde găseşte pereți verticali de loess sau pereți apăruți în urma alunecărilor de teren, potriviți pentru săparea galeriei. Rar zboară solitar, vânând mai ales în stoluri de dimensiuni variate. În zbor, planează mult cu aripile întinse, după ce bate rapid de câteva ori din aripi. Sexele sunt asemănătoare. Când încep săparea galeriei folosesc doar ciocul, iar după formarea unui prag, sunt folosite şi picioarele pentru săpat şi măturat. Tunelul de lungime medie, aproximativ un metru, se termină cu o nişă mai spațioasă pentru cuib. Cuiburile sunt folosite ani în şir. Puii se pot dezvolta în condiții stabile în galeria săpată adânc în pământ, nefiind afectați deloc de condițiile atmosferice. Cuibăreşte colonial, dar nu este excepțională nici prezența perechilor solitare. Hrana este prinsă în aer sau pornind dintr-un loc de pândă, constând mai ales din himenoptere (albine, viespi), de aici provenind şi denumirea populară, albinărel. Prada este transportată înapoi la locul de pândă, unde este presată şi frecată de mai multe ori pentru pierderea veninului şi a acului. Când se hrăneşte cu albine domestice, prinde în procentaj mai mare trântori, care nu au ac. Părțile din chitină, nedigerabile ale insectelor sunt regurgitate sub formă de ingluvii. Depune o singură pontă pe an. Stolurile de prigorii părăsesc țara noastră în septembrie, orientându-se spre părțile sudice ale Africii. Revin în mai în locurile de cuibărit. Glasul este un *„pri"* repetat, răsunător, audibil de la distanță mare.

DUMBRĂVEANCĂ

Cuibăreşte
în cavităţi

Colonie în perete de loess

PRIGORIE

GHIONOAIE SURĂ

Picus canus

Hamvas küllő • Grey-Headed Woodpecker

De regulă o întâlnim la altitudini mai mari decât pe ghionoaia verde, iar la altitudini mai joase, contrar rudei sale, preferă pădurile umede. Pentru a diferenția cele două specii, strigătul lor este caracterul cel mai sigur. Masculii au numai puțin roşu pe cap, iar femela nu are deloc. În meniul ei furnicile joacă un rol important, însă nu este atât de specializată precum ghionoaia verde. Petrece mai mult timp căutând insecte pe coaja copacilor. Iarna scoate din crăpăturile scoarței şi muşte amorțite. Depune o singură pontă pe an, iar cuibul este excavat împreună de pereche, în trunchiul copacilor. Sedentară, însă iarna teritoriul acoperit este mai mare. Sunetul este asemănător cu cel al ghionoaiei verzi, dar mai lent, cu pauze mai lungi şi încetinit spre sfârşit: *„chi-chi-chi-chi-cu-cu"*. Darabana constă din lovituri de forță egală; bate darabana mai frecvent decât ghionoaia verde.

CIOCĂNITOARE NEAGRĂ

Dryocopus martius

Fekete harkály • Black Woodpecker

Cea mai mare dintre ciocănitorile din România. Dacă în pădure observăm o pasăre de talia ciorii, care zboară în linie dreaptă (toate celelalte ciocănitori au un zbor ondulatoriu), cu capul ținut sus, atunci am avut norocul să vedem o ciocănitoare neagră. Multe dintre caracteristicile ciocănitorilor reprezintă adaptări pentru deplasarea pe trunchiurile copacilor: două dintre degetele piciorului sunt orientate în spate, ghearele sunt ascuțite, iar penele din coadă, pe care se sprijină sunt rigide. Hrana lor este procurată mai ales de sub scoarță sau din lemnul putred. Creierul este apărat de şocul produs de bătăi, de oasele groase ale craniului. Limba cu care colectează hrana din fisurile lemnului este atât de lungă, că încape numai într-un toc lung, care înconjoară craniul până baza ciocului. Ciocănitoarea neagră poate fi întâlnită în toate tipurile de păduri -în ultimele decenii a apărut şi în pădurile de-a lungul râurilor. Prezența ei este marcată şi de aşchiile de lemn şi bucățile de coajă mai mari căzute la pământ. Teritoriul este mare, o pereche având nevoie de circa 3-400 de hectare de pădure. În afara sezonului de cuibărit, teritoriul este împărțit între mascul şi femelă. Masculul marchează teritoriul cu darabana răsunătoare. Cuibul are o intrare mare, ovală. Consumă larve şi nimfe de insecte şi furnici, uneori căutând şi pe sol. Sedentar. Femela bate darabana încet în perioada de clocire, iar masculul bate mai tare şi lent, deseori pe un trunchi gol pentru a obține un sunet răsunător. Strigătul *„cru-cru-cru"* se poate auzi tot anul şi este emis în zbor. După aterizare scoate un sunet plângăreț *„cliiuu"*.

GHIONOAIE VERDE

Picus viridis

Zöld küllő • Green Woodpecker

Glasul asemănător unui râset ne trădează prezența ei. De multe ori o vedem numai când se ridică speriată din iarbă. Culoarea verde a spatelui ne indică faptul că petrece mult timp căutând hrană în iarbă. Trăieşte în păduri deschise, livezi bătrâne şi parcuri. Pe lângă strigăt se deosebeşte de ghionoaia sură având mai mult roşu pe cap. Intrarea în cuib este rotundă. Majoritatea hranei constă din furnici şi ouă de furnici. Limba, cu care adună uşor furnicile, este lungă de aproape 10 cm şi acoperită cu un lichid lipicios produs de glandele salivare mărite. Din toamnă până primăvara sapă în muşuroaiele de furnici, uneori prin tunele de câțiva metri sub zăpadă. Ciocul este slab, fiind folosit numai pentru a găuri lemnul putred şi moale. Consumă mai rar şi fructe, melci sau râme. Puii sunt hrăniți cu hrană regurgitată de ambii părinți. Sedentară, nu se îndepărtează nici iarna de locurile de cuibărit. Nu este o specie foarte frecventă şi dispare repede din locurile unde păşunile sau pajiştile naturale arate diminuează hrana de bază - furnicile. Glasul este un *„chi-chi-chi-chi"* care scade ca tonalitate şi se accelerează spre sfârşit. Bate rar darabana.

GHIONOAIE SURĂ

Femelă

CIOCĂNITOARE NEAGRĂ

Femelă

Femelă

Femelă

GHIONOAIE VERDE

CIOCĂNITOARE PESTRIȚĂ MARE

Dendrocopos major

Nagy fakopáncs

Great Spotted Woodpecker

Se poate deosebi cel mai uşor de cealaltă ciocănitoare frecventă, de aceeaşi talie, ciocănitoarea de grădini, prin coloritul capului. La ciocănitoarea de grădini lipseşte dunga neagră care leagă mustața cu dunga neagră de pe ceafă. Pe lângă aceasta există şi diferențe în extinderea penelor roşii pe abdomen şi petele albe de pe rectricele (penele cozii) exterioare. Este cea mai comună specie de ciocănitori din țară. Trăieşte în păduri de conifere şi foioase, parcuri, grădini, dumbrăvi. Darabana este bătută de ambele sexe, teritoriul fiind marcat începând din ianuarie. Ciocănitorile în general sunt foarte agresive, chiar şi prezența partenerului este tolerată numai în apropierea cuibului. Intrarea în cuib (construit de ambii părinți) este puțin ovală. Cuibul nu este căptuşit, ouăle fiind aşezate pe aşchiile rămase în interior. Hrana este variată, pe lângă insecte şi larvele acestora consumând şi semințe sau fructe. Pentru a avea acces la seminţele din conurile de brad, le aşează în aşa-zise nicovale, adică în ramificații de crengi sau crăpături mai mari. Primăvara face găuri circulare în trunchiul copacilor de unde linge seva. Uneori ia ouăle şi puii mici din cuiburile păsărilor cântătoare. Sedentară. Vocalizează tot timpul anului, dar în perioada de reproducere se aude cel mai frecvent strigătul repetat *„chic"*. Darabana este rapidă, neputându-se distinge loviturile.

CIOCĂNITOARE DE STEJAR

Dendrocopus medius

Közép fakopáncs

Middle Spotted Woodpecker

Specie caracteristică pădurilor de stejar. Creştetul masculului şi al femelei sunt roşii, iar sexele sunt asemănătoare. Se deosebeşte de ciocănitoarea pestriță mare, cu talie aproape similară, prin prezența culorii roşii pe vârful capului şi mustața care nu atinge baza ciocului. De obicei se mişcă la înălțime în coronament şi petrece mult timp pe crengi orizontale. Ciocul este scurt şi folosit rar pentru excavație şi darabană. Cuibul este construit în lemn putred, motiv pentru care specia este sensibilă la practicile moderne de silvicultură, care îndepărtează copacii bătrâni şi bolnavi. Consumă mai ales insecte, culese din crăpăturile scoarței trunchiului şi crengilor. Hrana este suplimentată cu fructe şi seminţe, iar primăvara cu seva copacilor. Cuibul este excavat în crengi mai groase, inclinate, uneori aproape orizontale. Diametrul intrării este de 5 cm, iar adâncimea cuibului de 35 de cm. Depune o singură pontă pe an, formată din 5-6 ouă albe, incubate de ambii părinți. După părăsirea cuibului, puii mai sunt hrăniți încă două săptămâni. Strigătul teritorial este un *„miaic"* nazal. Bate rar darabana.

CIOCĂNITOARE DE GRĂDINI

Dendrocopos syriacus

Balkáni fakopáncs • Syrian Woodpecker

Deosebirile față de ciocănitoarea pestriță mare sunt menționate mai sus. Această specie s-a adaptat mai bine la habitatele create sau puternic modificate de om, ca de exemplu grădini, parcuri, livezi, aliniamente de copaci. Expansiunea speciei a început în primele decenii ale secolului XX dinspre Peninsula Balcanică, astăzi specia fiind răspândită în toată țara. Consumă insecte, seminţe şi fructe. Este singura dintre ciocănitori care îşi hrăneşte puii şi cu fructe. Sapă mai rar găuri după insecte în coajă decât ciocănitoarea pestriță mare. Deoarece habitatele celor două specii se suprapun, sunt frecvente certurile dintre cele două specii. La rândul ei însă este învinsă de grauri când este vorba de competiția pentru cuib. Uneori graurul cară material de căptuşeală peste ponta depusă de ciocănitori şi nu mai lasă perechea să intre. În aceste cazuri ciocănitorile sunt nevoite să depună o altă pontă într-un cuib nou. Strigătul este foarte asemănător cu cel al ciocănitorii pestriţe mari. Bătăile darabanei devin treptat mai tari, apoi scad iar în intensitate. Durata este de 0,7-0,8 secunde, iar seria constă din 19-21 lovituri.

CIOCĂNITOARE PESTRIȚĂ MARE

Femelă

Femelă

CIOCĂNITOARE DE STEJAR

CIOCĂNITOARE DE GRĂDINI

CIOCĂNITOARE PESTRIȚĂ MICĂ

Dendrocopus minor

Kis fakopáncs

Lesser Spotted Woodpecker

Cea mai mică dintre ciocănitori, aproape de talia țicleanului. Spre deosebire de celelalte ciocănitori, petrece mult timp în etajele superioare ale coronamentului, căutând hrană pe crengile subțiri. Trăieşte în păduri de foioase, parcuri, dumbrăvi. Cuibul este excavat numai în lemn putred, nu neapărat în trunchi, fiind potrivite şi crengile laterale. Cuiburile (la fel ca şi la celelalte ciocănitori) sunt folosite şi pentru înnoptare, nu numai pentru cuibărit. Sapă un cuib nou în fiecare primăvară, cu un volum de circa 1 litru. Masculul poartă şapcă roşie, dar din penajul femelei lipseşte în totalitate culoarea roşie. În căutarea insectelor examinează nu numai partea inferioară şi superioară a crengilor, ci şi frunzele. Vara, uneori, urmăreşte şi în aer insectele. Femela depune în medie şase ouă, în orele de dimineață, pe care le clocește împreună cu masculul,. 10-12 zile. Hrana puilor constă în 90% din păduchi de frunze şi omizi, transportate mai ales de mascul. Circa 40% dintre femele părăsesc cuibul spre sfârşitul perioadei de hrănire a puilor, după care masculul suportă singur îngrijirea acestora. Depun o singură pontă pe an. Sedentară, perechea se desparte după clocire şi se mişcă pe un teritoriu de aproximativ 700 de hectare în jurul cuibului. Perechea este foarte fidelă, rămân în acelaşi loc unde şi-au ocupat teritoriul prima dată. Teritoriul este marcat cu un strigăt ascuțit, iar darabana este rapidă: bate 24-33 de lovituri de putere constantă în 1,1-1,5 secunde.

CAPÎNTORTURĂ

Jynx torquilla

Nyaktekercs • Wryneck

Deşi este ruda ciocănitorilor, comportamentul şi penajul o fac mai asemănătoare păsărilor cântătoare. Penajul maron-cenuşiu este perfect pentru camuflaj. Sexele nu se pot diferenția pe teren. Preferă, în general, habitatele deschise cu copaci, fiind întâlnită la marginea pădurilor, în parcuri mari, păşuni cu copaci solitari, în vii sau cimitire rurale. Cuibăreşte în găuri, crăpăturile pereților şi a malurilor. Ocupă şi cuiburi artificiale. În cazul în care ocupă un cuib ocupat de o altă specie, îndepărtează materialul de cuib al acesteia înainte de depunerea ouălor. Poate să sperie serios pe cei care sunt curioşi şi se apropie prea mult de cuib: scoate un sunet sâsâitor şi îşi răsuceşte capul ca un şarpe. Consumă aproape exclusiv furnici şi ouă de furnică. Scormoneşte muşuroaiele, scoate furnicile din crăpături, cu limba lungă şi lipicioasă sau stă la pândă lângă drumurile furnicilor culegându-le pe rând. Efectivele de capîntortură au suferit un declin accentuat în habitatele agricole. În scopul protecției acestei specii este importantă păstrarea suprafețelor de pământ fără vegetație, care facilitează stabilirea furnicilor. Pe lângă aceasta, amplasarea cuiburilor artificiale poate contribui la conservarea speciei. Spre deosebire de celelalte ciocănitori, nu este sedentară, iernând probabil în Africa de Est. Primăvara, masculul atrage femela printr-un strigăt asemănător cu cel al şoimului rândunelelor: *„chei-chei-chei-chei"*.

CIOCĂNITOARE PESTRIȚĂ MICĂ

Femelă

Penaj perfect pentru camuflaj

CAPÎNTORTURĂ

Imită un şarpe

CIOCÂRLIE DE PĂDURE

Lullula arborea

Erdei pacsirta • Woodlark

Este de talie mai mică decât ciocârlia de câmp cu care poate fi eventual confundată. Dacă nu auzim cântecul caracteristic, sprânceana albă care se uneşte pe ceafă, coada scurtă, aripile rotunjite şi când este aşezată, pata caracteristică pe marginea anterioară a aripii ne ajută în determinare. Zborul este ondulatoriu, aproape ca un liliac mai mic. Sexele sunt asemănătoare. Trăieşte la marginea pădurilor de foioase, liziere şi zone cu tufăriş. Habitatul ideal trebuie să cuprindă două elemente importante: pete goale de sol şi iarbă mai scurtă decât 5 cm. Specia este sensibilă la deranj. Masculii revin de obicei în aceleaşi locuri de cuibărit, dar femelele le pot schimba de la un an la altul. Teritoriul este marcat prin cântec. În zborul nupțial porneşte de pe creanga unui copac sau tufiş şi se înalță într-o spirală lată la circa 50 de metri. Ajungând în punctul cel mai înalt, începe să coboare în spirală, cântând în continuare, până când brusc se opreşte şi cade cu aripile închise în locul de pornire. Baza cuibului este o adâncitură, ascunsă sub un smoc de iarbă, căptuşită cu fire mai fine. Aici sunt depuse cele 3-5 ouă, clocite numai de femelă. Puii sunt însă hrăniți de ambii părinți. Păsările din România îşi petrec iarna cel mai probabil în Europa de Sud. În cântecul său melodios repetă silabe din numele său ştiințific.

CIOCÂRLIE DE CÂMP

Alauda arvensis

Mezei pacsirta • Skylark

Această specie se află în capul listei speciilor clocitoare cel mai frecvent întâlnite. Primăvara, cântecul său binecunoscut se poate auzi oriunde pe câmpuri şi terenuri arabile. Deşi nu are semne distinctive în penaj, o putem recunoaşte după comportament. Speriată de pe sol, zboară cu bătăi de aripi lente, nesigure, când se văd bine rectricele exterioare albe şi dunga albicioasă de pe marginea aripilor. Masculul şi femela sunt asemănătoare. Cuibul este aşezat pe pământ, în locuri unde înălțimea vegetației nu depăşeşte 40 de cm. Femela sapă mai întâi o groapă în pământ, care este căptuşită cu iarbă. Adâncimea de câțiva centimetri a cuibului poate deveni vitală în evitarea călcării de către animale sau chiar în cazul în care este călcat de o roată de tractor. Ouăle sunt clocite numai de femelă, mascul între timp cântă şi apără teritoriul, rar aduce mâncare la cuib. Majoritate hranei adusă puilor este culeasă din imediata vecinătate a cuibului (în medie 75 de metri), de pe sol sau de pe vegetație. Numai un sfert dintre perechi ajung să crească măcar un pui. Majoritatea pontelor sunt distruse de prădători. Migrează pe distanțe scurte, petrecând iarna în partea nordică a Mării Mediterane. Revine în februarie, în ultimele zile ale lunii. Are un cântec lung, melodios, încărcat cu imitații - cel mai complex dintre cântecele speciilor europene, pe lângă cel al privighetorii. Zborul nupțial începe de pe sol, de unde se ridică încet, în spirală, pluteşte o vreme în aer, apoi cade pe sol brusc ca o piatră, cu aripile închise.

CIOCÂRLAN

Galerida cristata

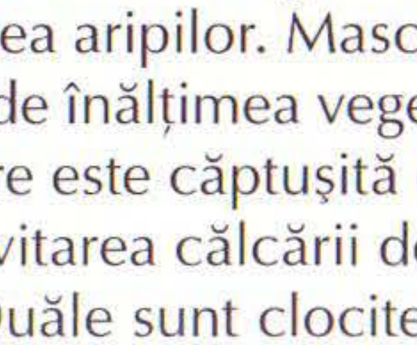

Búbospacsirta • Crested Lark

Moțul înalt de pe creştet o deosebeşte de celelalte specii asemănătoare. În zbor se vede interiorul ruginiu al aripilor, iar rectricele exterioare nu sunt albe. Sexele sunt asemănătoare. Apare pe lângă aşezările omeneşti, drumuri, şantiere, stații de tren, parcări, piețe, rampe de gunoi - locuri unde găseşte suprafețe goale. Cuibul este pe pământ şi căptuşit cu fire de iarbă. Hrana în perioada de cuibărit constă din insecte, iar din toamnă până primăvara din semințe. Sedentară, raza de mişcare nu creşte mult nici iarna. De obicei auzim strigătul caracteristic, melancolic *„diuii"*. Cântă pe sol sau în zbor nupțial, un cântec simplu, melodios combinat cu strigătul obişnuit.

CIOCÂRLIE DE PĂDURE

Zbor ondulat, aproape ca un liliac

CIOCÂRLIE DE CÂMP

Se înalță spre cer cântând

CIOCÂRLAN

Nuanță ruginie pe interiorul aripii

CIOCÂRLIE DE STOL

Calandrella brachydactyla

Szikipacsirta • Short-toed Lark

Cea mai mică specie de ciocârlie din România. Se deosebeşte cel mai uşor de ciocârlia de pădure şi de cea de câmp pe baza lipsei dungilor de pe piept. Pe partea laterală a gâtului poate să aibă două pete închise de mărime variată (dar întotdeauna mai mici decât la ciocârlia de bărăgan). Zboară des în stol, când putem remarca o variație destul de mare între penajul indivizilor. Inițial a cuibărit în puste şi terenuri sărăturate, astăzi o întâlnim mai ales pe terenuri arabile. În România cuibăreşte în Dobrogea şi Bărăgan, dar a fost găsită o populație mică şi în Banat. Perechile cuibăritoare pot forma grupuri de 15-20 de cuiburi învecinate. Cuibul este o adâncitură în sol, căptuşită cu fire de iarbă aduse pe jos la locul cuibului. Cuibul este uneori înconjurat cu pietre mici, rolul acestora fiind probabil protecția ouălor şi a femelei. Poate cloci de două ori pe an. Ca şi alte păsări care cuibăresc pe sol, poate să depună o altă pontă în cazul în care ouăle au fost distruse. Pe lângă aceasta, timpul de clocire mai scurt (13 zile) decât la alte specii de talie similară, este o altă adaptare care reduce probabilitatea descoperirii cuibului de un prădător. Puii părăsesc cuibul la 9-10 zile după eclozare şi mai sunt hrăniți timp de câteva zile de părinți. Hrana constă din seminţe mici, completată vara cu insecte. Migratoare, zboară în front larg spre cartierele de iernare aflate la sud de Sahara. Revine în locurile de cuibărit în aprilie. Cântecul este compus din fraze scurte; începe mai lent, apoi devine un ciripit mai rapid. Treptat poate să prelungească lungimea frazelor, incluzând imitații. Cântă în zbor ondulatoriu, cu bătăi de aripi rapide.

CIOCÂRLIE DE BĂRĂGAN

Melanocorypha calandra

Kalandrapacsirta • Calandra Lark

Ciocârlie mare, cu aripi lungi. În zbor se văd bine penele închise ale aripii inferioare şi dunga albă de pe marginea aripilor. Zborul este puternic, fără caracteristica de nesiguranță a zborului ciocârliei de câmp. De aproape se văd ciocul puternic şi cele două pete negre de pe gât. Este răspândită numai în partea sud-estică a țării. Originar pasăre de stepă, astăzi trăieşte şi pe păşuni şi terenuri agricole. În zborul nupțial mai întâi se înalță, apoi pluteşte cântând. Acest lucru stimulează şi masculii din jur, de aceea vedem de obicei mai mulți masculi învecinați cântând. Poate să cânte şi pe sol sau pe tufiş. Perechea pregăteşte împreună adâncitura pentru locul cuibului, care este ulterior căptuşită cu fire de iarbă. Femela clocește singură, dar puii sunt hrăniți împreună cu masculul. Sedentar, indivizii din țară hoinăresc în stoluri mari în zona de cuibărire. Aceste stoluri sunt probabil suplimentate cu păsări venite din nord care iernează la noi. Ocupă teritoriul devreme. Cântecul este asemănător cu al ciocârliei de câmp, dar cu mai puține elemente ritmice, rapid, cu imitații. Strigătul de contact este *„cirriit"* sec, strident.

CIOCÂRLIE DE STOL

Cântă în zbor ondulatoriu cu bătăi de aripi rapide

CIOCÂRLIE DE BĂRĂGAN

Partea inferioară a aripii pare neagră, cu dungă albă pe margine

RÂNDUNICĂ
Hirundo rustica

Füsti fecske • Barn Swallow

Este frecventă în sate şi cătune, mai ales în locurile în care sunt ţinute animale domestice. Zborul este foarte rapid, alunecând frecvent deasupra apei sau solului. Poate să bea spectaculos, zburând razant cu oglinda apei. Datorită cozii lungi şi bifurcate este uşor de distins de celelalte două specii prezentate mai jos, iar lungimea cozii are rol important şi în formarea perechilor. Cuibul este unul deschis, în formă de ceaşcă, clădit din noroi amestecat cu fire de iarbă, paie sau păr de animale. În general depun două ponte anual. Hrana este compusă din insecte zburătoare, afide şi muşte, vânate exclusiv din zbor. Sunt frecvent văzute vânând insectele deranjate de animalele care pasc. Dintre păsările răpitoare doar şoimul rândunelelor (de unde îi derivă şi numele) reprezintă un pericol pentru ele; acesta vânează mai ales exemplare tinere şi fără experienţă. Înainte de migraţie se adună în stoluri mari şi înnoptează în stufărişuri. Rândunicile din ţara noastră petrec iarna în Africa Centrală şi de Sud. Ele încep migraţia în septembrie şi se întorc pentru cuibărit la mijlocul lunii aprilie. Cântecul este un ciripit, iar sunetul de alarmă este diferit în funcţie de sursa pericolului, dacă acesta vine dinspre sol (de ex. pisică) sau din aer.

LĂSTUN DE CASĂ
Delichon urbicum

Molnárfecske • House Martin

Pasăre cuibăritoare în sate şi oraşe. Are un cuib închis, format din noroi, amplasat pe pereţii exteriori sau sub streşinile clădirilor, în colţul ferestrelor, balcoanelor blocurilor sau sub poduri. În colonii mai mari, cuiburile sunt lipite unul de celălalt, alcătuind un şir continuu. În regiuni montane o găsim cuibărind pe versanţii stâncoşi. Cu un corp mai masiv decât rândunica, zboară mai greoi şi planează mai mult cu aripile întinse. Este uşor de recunoscut după târtiţa albă şi coada uşor bifurcată. Depune două ponte pe an, femela şi masculul clocind alternativ ouăle albe, timp de două săptămâni. Dieta este asemănătoare cu cea a rândunicii, hrana fiind capturată foarte tipic printr-o schimbare rapidă a direcţiei de zbor din jos în sus. Pleacă relativ târziu, la sfârşitul lunii septembrie sau chiar în octombrie, şi se întorc din migraţie la mijlocul sau sfârşitul lunii aprilie. Nu avem informaţii despre locurile de iernare din Africa pentru populaţiile din ţara noastră. Glasul obişnuit este un ciripit silenţios sec *„pritt"*, care poate fi auzit în apropierea cuibului sau a coloniei.

LĂSTUN DE MAL
Riparia riparia

Partifecske • Sand Martin

Malurile abrupte ale râurilor reprezintă locul natural de cuibărit, dar în zilele noastre este frecvent şi în cariere de nisip. Excavează un tunel de 60-70 cm lungime, care se lărgeşte la capăt unde este căptuşit cu fire de iarbă şi pene. Cuibăreşte colonial, iar dimensiunile unei colonii pot să depăşească mii de indivizi. Zborul este foarte asemănător cu cel al lăstunului de casă, dar talia mai mică şi lipsa petei albe supracodale contribuie la distingerea uşoară a celor două specii. Depune una, rareori două ponte anual. În cazul coloniilor mari, cu o densitate mare a cuiburilor, femela se împerechează nu numai cu masculul cu care alcătuieşte o pereche, dar şi cu alţi masculi, astfel puii dintr-o pontă aparţin mai multor taţi. Se hrănesc în zbor. Mulţi dintre pui mor de foame în cazul în care vremea ploioasă îndelungată reduce prezenţa insectelor zburătoare cu care se hrănesc. Lăstunul de mal iernează în Africa Centrală şi de Est. Supravieţuirea păsărilor în timpul iernării este afectată în mare parte de precipitaţiile din zona Sahel, la sud de Sahara. Pe baza datelor de provenite din recapturarea păsărilor inelate, la întoarcerea lor în Europa pot folosi două căi: urmăresc coasta Asiei Mici sau insulele din Marea Mediterană. Cântecul este un ciripit, iar strigătul de alarmă este un strident *„ciurr-ciurr"*.

RÂNDUNICĂ

Cuib de
rândunică

Cuib de lăstun
de casă

LĂSTUN DE CASĂ

Colonie

LĂSTUN DE MAL

FÂSĂ DE PĂDURE

Anthus trivialis

Erdei pityer • Tree Pipit

O întâlnim în liziera pădurilor de foioase şi conifere, luminişuri, tăieturi, în zonele colinare şi de munte. Pe baza aranjării dungilor de pe piept se poate deosebi de fâsa de câmp şi de ciocârlii. Cuibul este ascuns în iarbă, construit din muşchi şi fire de iarbă uscate. Depune două ponte pe an. Hrana, în primul rând insecte, este adunată de pe sol sau de pe vegetație. În cursul migrației zboară în timpul zilei. Iernează în Africa tropicală. Primăvara cântă aproape toată ziua. Cântecul este o repetiție de scurte serii melodioase. Zborul nupțial descrie o traiectorie caracteristică: porneşte de pe creanga unui copac sau de pe un tufiș, în unghi de circa 60°, iar din punctul cel mai înalt coboară lent cu aripile deschise ca o parapantă, cu picioarele atârnate.

FÂSĂ DE CÂMP

Anthus campestris

Parlagi pityer • Tawny Pipit

Talia e mai mare şi mai zveltă decât a fâsei de pădure. Spatele are o culoare pală uniformă, iar pe piept se văd numai câteva dungi şterse. Datorită corpului său mai subțire, zborul şi uneori şi mersul sunt asemănătoare cu cele ale codobaturii. Cuibăreşte de două ori pe an; cuibul este ascuns sub smocuri de iarbă. Femela clocește singură, dar ambii părinți iau parte la hrănirea puilor. Vânează mai ales insecte în apropierea cuibului; aleargă pe sol şi le prinde prin opriri bruşte. Migrează pe distanțe lungi; păsările europene iernează în zona Sahel sau în Peninsula Arabică. Revine în țară în aprilie. Cântă în timpul zborului nupțial; se înalță cu bătăi de aripi lente, apoi zboară deasupra teritoriului într-un zbor ondulat. Aterizarea este asemănătoare cu a fâsei de pădure.

CODOBATURĂ ALBĂ

Motacilla alba

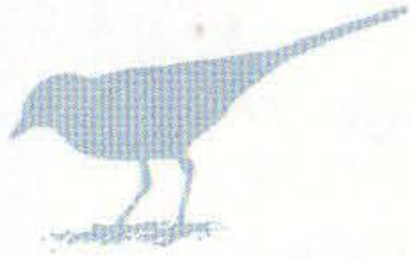

Barázdabillegető • White Wagtail

Forma corpului este asemănătoare cu a fâselor, însă coada lungă (balansată frecvent) şi penajul alb-negru sunt caractere puternic distinctive. Preferă vecinătatea apelor, dar trăieşte şi mai departe de ape, în localități, ferme de animale. Cuibul este construit în cavități naturale şi artificiale. Cuibăreşte de două ori pe an, clocitul şi hrănirea puilor fiind împărțite între părinți. Insectele sunt vânate în trei feluri diferite: culese de pe suprafața solului sau a apei; aleargă repede spre ele şi le prinde în momentul decolării sau sare în aer ca muscarii. Migrația este de tip *„săritură de broască"*, adică populațiile din nord iernează mai la sud. Cartierele de iernare sunt în bazinul mediteranean, Africa de Nord şi partea sudică a Saharei. Primăvara apare repede după topirea zăpezii. Are un cântec simplu; strigătul de contact este sonor, bisilabic.

CODOBATURĂ GALBENĂ

Motacilla flava

Sárga billegető • Yellow Wagtail

Este puțin mai mică şi cu coadă mai scurtă decât codobatura albă. Coloritul galben al corpului pe partea inferioară este tipic. Are mai multe subspecii care diferă în special prin coloritul capului. În partea sudică a țării putem recunoaşte uşor subspecia cu cap negru. Sexele sunt asemănătoare. Trăieşte în habitate deschise, păşuni, fânațe, terenuri arabile. Cuibăreşte de două ori pe an; cuibul este aşezat pe pământ. Insectivoră, modul de hrănire asemănător codobaturii albe. Urmăreşte animalele care pasc şi vânează insectele deranjate de ele. Migrează pe distanțe lungi; păsările din România probabil iernează în zona Sahel, la sud de Sahara. Primăvara primele exemplare apar în martie. Strigătul este un înalt *înalt „piț" sau „fițip"*, încorporat frecvent şi în cântecul său simplu.

FÂSĂ DE PĂDURE

FÂSĂ DE CÂMP

CODOBATURĂ ALBĂ

CODOBATURĂ GALBENĂ

pecia cu cap negru

BRUMĂRIȚĂ DE PĂDURE

Prunella modularis

Erdei szürkebegy • Dunnock

Femela şi masculul sunt asemănători. Habitatul specific este pădurea cu subarboret des, dar se găseşte şi în parcuri, tufărişuri şi tăieturi. Deşi fără semne vizibile distincte şi cu un stil de viață ascuns, brumărița de pădure are o viață familială foarte interesantă. Studiile începute în anii '80 au relevat faptul că toate tipurile de împerechere se regăsesc la această specie: monogamie, poliginie (mascul cu două sau mai multe femele), dar şi poliandria (femele cu doi sau mai mulți masculi). Acest sistem foarte variat de împerechere este determinat de distribuția neuniformă şi de comportamentul femelelor, iar această distribuție la rândul ei este influențată de calitatea variabilă a habitatelor. Caracteristica masculilor este mărimea testiculelor, care reprezintă 3-4% din masa corpului, fiind cu 64% mai mari decât ale altor păsări de aceeaşi talie..Se hrănesc cu insecte, iar iarna mănâncă seminţe. Migrează parțial, iar primăvara se întorc exact în locurile folosite şi în anii precedenți. Cântecul este foarte asemănător cu cel emis de ochiul boului. Cântă şi femela, în cazul ei, cântecul are scopul de a atrage masculul sau de a întări relația cu perechea, pentru ca acesta să continue să contribuie la hrănirea puilor.

OCHIUBOULUI

Troglodytes troglodytes

Ökörszem • Wren

Unicul reprezentant al unei familii taxonomice din Lumea Nouă, ochiuboului apare în habitate variate. Este o pasăre mică, agilă şi foarte curioasă. Femela şi masculul sunt asemănători. Trăieşte în apropierea solului, niciodată nu se ridică la nivelul coroanei. Cuibul este închis, globular, cu o intrare îngustă, amplasat în locuri variate, dar totdeauna bine ascuns. Dacă sunt disponibile, ocupă şi scorburi artificiale. Iarna înnoptează mai multe exemplare în acelaşi loc, în scorburi, formând cercuri strânse chiar şi de zeci de indivizi, fiecare dinte ei orientându-se cu ciocul spre interiorul cercului. Se hrăneşte cu insecte şi păianjeni. Migrează parțial, petrecându-şi iarna în zone de şes, în stufărişuri. Mortalitatea populațiilor poate fi foarte semnificativă în iernile severe, dar se refac foarte repede. Cântecul melodios, compus din note clare şi înalte este dinamic şi uimitor de puternic pentru masa de 6-10 grame a păsărilor. Strigătul de alarmă este un puternic *„țec-țec"*.

MĂCĂLEANDRU

Erithacus rubecula

Vörösbegy • Robin

Deoarece preferă habitatele umbroase, răcoroase, măcăleandrul trăieşte în păduri, tufărişuri şi parcuri. Ochiul relativ mare reprezintă o adaptare la condiții crepusculare. Sexele sunt asemănătoare. O pasăre precaută, dar câteodată foarte curioasă. Cuibăreşte în locuri variate, în scorburi largi, la rădăcinile copacilor, în fisurile mari ale pereților, dar şi în locuri neaşteptate, cum ar fi o pălărie de paie atârnată sau în buzunarul halatului de muncă uitat pe cuier. Masculii ocupă teritoriile cele mai bune, pe care le protejează şi în afara perioadei de cuibărit, astfel femele şi juvenilii trebuie să se descurce în habitate mai puțin favorabile. Primăvara şi vara se hrănesc cu insecte. Conform unei estimări recente, cantitatea medie anuală de insecte capturate este de 8,5 kg. Mortalitatea păsărilor adulte este în jur de 60%. Majoritatea populațiilor din țara noastră iernează în zonele Mării Mediterane. În timpul migrației zboară în timpul nopții cu o viteză medie de 35 km/h. Înainte de plecare acumulează *„combustibil"* prin consumarea multor fructe. Cântecul melancolic, armonios este format din note înalte şi adânci, iar strigătul de alarmă este un *„trr-r-r-r-ic"*.

BRUMĂRIȚĂ DE PĂDURE

Masculul, timid de altfel, în timpul împerecherii cântă în locuri expuse

Cântă foarte tare pentru o pasăre atât de mică

OCHIUBOULUI

MĂCĂLEANDRU

Masculul arată prin cântec şi expunerea pieptului că el este proprietarul teritoriului

CODROŞ DE PĂDURE

Phoenicurus phoenicurus

Kerti rozsdafarkú • Redstart

Cuibăreşte în păduri de foioase, unde îşi face cuibul în cavități naturale sau artificiale. Locul cuibului este ales de către mascul, care încercă să atragă femela arătându-şi coada deschisă, la intrarea scorburii. Din familia mierlelor, numai cele două specii de codroş cuibăresc în cavități, probabil pentru evitarea parazitării de către cuc. Pot fi însă evacuate din scorbură de capîntortură sau de graur. Specie insectivoră, consumă mai ales larve de fluturi şi coleoptere sau păianjeni. Migrează, locurile de iernare fiind la sud de Sahara, în savană, dar sunt şi indivizi care petrec iarna în regiunea mediteraneană. Cântecul constă din strofe scurte, cu tonalitate melancolică.

CODROŞ DE MUNTE

Phoenicurus ochruros

Házi rozsdafarkú • Black Redstart

Rudă apropiată a codroşului de pădure, în trecut cuibărea în habitate deschise şi stâncoase. Astăzi este frecvent în oraşe şi sate, dar numai în jurul clădirilor, evită parcurile şi grădinile mai mari. În Munții Carpați apare pe pante cu stânci şi jnepeni. Masculii din anul întâi pot reține în proporție de 90% penajul juvenil, asemănător femelei. Aceşti indivizi vor cuibări în habitate periferice, calitativ mai slabe şi vor avea un succes reproductiv redus. Cuibul este construit pe grinzi, în cavități cu intrare mare, naturale sau artificiale, uneori şi în locuri mai ciudate, ca, de exemplu, țeava de eşapament a unei maşini. Cântă şi toamna după terminarea năpârlirii. Iernează la nord de Sahara; pleacă târziu şi primăvara soseşte devreme. Cântă de pe acoperişurile caselor sau de pe un colț de stâncă. Cântec compus din fluierături şi un scrâşnet caracteristic.

PRIVIGHETOARE ROŞCATĂ

Luscinia megarhynchos

Fülemüle • Nightingale

Cântecul său variat poate fi auzit în păduri cu strat arbustiv dezvoltat, în parcuri, în lunci, tufărişuri. Datorită modului de viață secretos, rar este văzută, cântând bine ascunsă între crengi şi frunze. Penajul este foarte simplu; în umbra frunzelor de obicei vedem numai culoarea roşcată a cozii. Îşi caută hrana compusă din furnici şi coleoptere, pe sol, între frunzele uscate. Zgomotul produs de frunzele uscate are şi un rol de atenționare în cazul apropierii prădătorilor tereştri, deci le ajutăm dacă nu le strângem să le ardem toamna. Iernează în regiunile tropicale ale Africii. Cântecul este auzit prima dată spre sfârşitul lunii aprilie. Introducerea constă din fluierături într-un *crescendo* tipic, care este urmat de celelalte motive în ordine aleatorie. Poate să imite cântecul altor specii, inclusiv cel al privighetorii de zăvoi. Strigătul de alarmă este asemănător orăcăitului de broască *„krrrr"*. După perioada de reproducere emite un fluierat ascuțit *„iip"*.

PRIVIGHETOARE DE ZĂVOI

Luscinia luscinia

Nagy fülemüle • Thrush Nightingale

Habitatul este asemănător cu cel al privighetorii roşcate, dar preferă mai mult solurile umede. În România, granița de răspândire între cele două specii se prezintă astfel: în sud şi sud-vest întâlnim privighetoarea roşcată, la nord şi nord-est privighetoarea de zăvoi, însă există o zonă lată de suprapunere. Penajul celor două specii este aproape identic. Migratoare. La noi se întoarce în aprilie, toamna părăseşte țara în septembrie. Cântecul este mai lent, mai puternic, cu fluierături mai limpezi şi nu conține introducerea *crescendo*. Ambele specii pot cânta toată ziua, dar intensitatea maximă poate fi auzită în jur de miezul nopții. Strigătul de alarmă şi de contact este asemănător cu cel al privighetorii roşcate.

CODROŞ DE PĂDURE

Femelă

CODROŞ DE MUNTE

Femelă

PRIVIGHETOARE ROŞCATĂ

PRIVIGHETOARE DE ZĂVOI

PIETRAR SUR

Oenanthe oenanthe

Hantmadár • Wheatear

Este frecvent întâlnit în regiuni deschise, pietroase, pe păşuni, pe terenuri desțelenite şi chiar lângă drumuri. Habitatele potrivite pot fi susținute prin păşunatul oilor. După cum ne sugerează şi numele, poate fi frecvent observat stând pe o piatră mai mare, pe o movilă sau un perete. Penajul masculului este mai viu colorat decât al femelei. Coada are un colorit specific ce este evidențiat în timpul zborului nupțial. Cuibăresc în cavități naturale sau artificiale, în fisuri de stâncă, printre pietre, cuibul fiind căptuşit cu fire de iarbă, licheni şi muşchi. Succesul reproductiv depinde în principiu de calitatea habitatului şi mai puțin de calitatea indivizilor. Iernează în Africa. Drumul parcurs în timpul migrației formează o buclă: toamna se îndreaptă în direcția sud-vest, iar la întoarcere zboară mai degrabă, spre est. Cântecul este foarte variat, format din strofe scurte, dinamice, care conțin în aceeaşi măsură note aspre, scrâşnitoare şi fluierături clare.

MĂRĂCINAR NEGRU

Saxicola rubicola (torquatus)

Cigánycsuk • Common Stonechat

Masculii cu capul complet negru şi târtița albă sunt văzuți frecvent stând pe cablurile electrice de-a lungul drumurilor. Penajul nupțial al femelei este pal şi uşor de confundat cu penajul femelei de mărăcinar mare, dar pata neagră de pe gât o diferențiază uşor de aceasta. Mărăcinarul negru preferă habitatele cu mai mulți copaci şi tufişuri comparativ cu mărăcinarul mare, astfel păstrarea copacilor, arbuştilor şi aplicarea unui regim de cosit mai rar contribuie la colonizarea şi reproducerea lor. Cuibul este amplasat pe sol, în zone cu vegetație densă, sub smocuri de iarbă sau în partea joasă a tufişurilor. După ce puii învață să zboare, sunt îngrijiți doar pentru 3-4 zile, după care femela începe depunerea unei noi ponte, masculul hrănind puii încă 5-10 zile. Prind insecte de mărime medie. Stau la pândă pe un punct mai înalt, de unde se lasă jos pentru a prinde insectele. Apoi revin la locul de observație. Păsările din țara noastră migrează şi petrec iarna în tufişurile de pe coastele Mării Mediterane. Cântecul este asemănător cu cel al mărăcinarului mare, dar mai puțin variat. Strigătul de alarmă, ca şi la codroşul de munte, este un fluierat ascuțit urmat de un sunet dur.

MĂRĂCINAR MARE

Saxicola rubetra

Rozsdás csuk • Whinchat

Putem să îl întâlnim pe pajişti cosite, pe terenuri de cereale arate, în zone cu plante anuale, unde sunt puține tufişuri şi copaci. Sexele sunt asemănătoare, dar masculul este mai uşor de recunoscut în penajul nupțial, după sprânceana albă foarte pronunțată. Baza rectricelor externe este albă la ambele sexe, asemănându-se cu pietrarul sur. Comportamentul este asemănător cu al mărăcinarului negru, dar se aşează pe un punct mai puțin înalt, de obicei pe plante şi de acolo cântă şi vânează. Pluteşte în aer când vânează, ca şi un muscar. Depune 4-7 ouă albastre, deschise la culoare, în cuibul amplasat pe sol, în vegetația deasă. Migrează; în timpul iernii ocupă şi îşi protejează teritoriul şi în regiunea de iernare din Africa tropicală. Cântă şi în timpul nopții. Cântecul începe lent, apoi este accelerat, conținând fraze variate, fluierat şi sunete dure, combinate cu sunete imitative. Strigătul de alarmă este un fluierat moale şi un plescăit de limbă clar.

PIETRAR SUR

Femelă

Masculul arată coloritul cozii în timpul zborului nupțial

Femelă

MĂRĂCINAR NEGRU

Femelă

MĂRĂCINAR MARE

COCOŞAR
Turdus pilaris

Fenyőrigó • Fieldfare

Începând din anii 1970 specia este în expansiune în România, astfel dintr-un oaspete de iarnă a devenit destul de frecvent în zonele colinare. Habitatul tipic este unul mozaicat alcătuit din copaci sau grupuri de copaci situați în păşuni sau fânațe întinse. Cuibăreşte în colonii dispersate, cu un singur cuib pe un copac. Au un mod aparte de a se proteja de răpitoarele care hoinăresc în apropierea coloniei: cu strigăte nervoase şi zbor în picaj, răpitoarele sunt atacate cu excremente, dar țintite aşa de bine încât agresorul abia poate scăpa cu penele umede şi lipicioase. Deşi foarte eficient în apărare, coexistența multor indivizi într-o colonie duce la exploatarea resurselor de hrană din apropierea cuiburilor, astfel mulți dintre pui pot muri de foame. Vara consumă nevertebrate, iar toamna mănâncă fructe sălbatice. Migrația este doar o mişcare nomadică. În timpul iernii se deplasează spre zonele de câmpie, în stoluri mari şi îşi petrec nopțile împreună. Masa corpului poate varia mult în decursul unui an, între 65-140 g. Strigătul este tipic, un *„tşactşactşac"*, iar cântecul este simplu, nemelodios.

STURZ CÂNTĂTOR
Turdus philomelos

Énekes rigó • Song Thrush

Trăieşte în păduri şi tufărişuri cu vegetație ierboasă bogată, dar poate fi întâlnit şi în parcuri şi terenuri agricole separate prin aliniamente de arbori sau tufe. Sexele sunt asemănătoare, partea inferioară a corpului este stropită cu pete alungite. Amplasarea cuibului este aleasă de femelă, în aşa fel încât să fie şi ascuns, dar şi cu o vedere bună spre zonele din apropiere. Cuibul în formă de ceaşcă este învelit cu noroi, argilă şi lemn putrezit, într-un stil unic. Se hrăneşte cu diferite specii de nevertebrate, deseori consumă melci a căror cochilie este spartă prin loviri repetate de o piatră. Efectivele sunt în declin, probabil şi datorită practicilor agricole actuale, prin cultivarea pe parcele mari, desființarea păşunilor întinse şi desecarea habitatelor prin drenaj. Specie migratoare, populațiile din țara noastră iernează în Peninsula Balcanică şi Italia. Exemplare răzlețe rămân la noi şi peste iarnă. Cântecul melodios este compus din elemente repetate de două-trei ori. Poate să imite cântecul altor specii. Strigătul asemănător cu cel al măcăleandrului, dar mai puțin puternic, un *„țipp"* ascuțit.

STURZ DE VÂSC
Turdus viscivorus

Léprigó • Mistle Thrush

Cel mai mare dintre sturzii din țara noastră cuibăreşte în zonele montane, în păduri de conifere, dar deseori apare şi în rarişti şi păşuni, uneori în regiuni colinare. Petele din partea inferioară şi laterală a corpului sunt rotunde, nu alungite ca la sturzul cântător. Se hrăneşte cu nevertebrate, iar toamna şi iarna mănâncă fructe sălbatice. Hrana preferată în timpul iernii sunt fructele albe al vâscului european, contribuind efectiv la diseminarea acestei plante semi-parazite. Deține un teritoriu mult mai mare decât sturzul cântător sau mierla. Cuibul este deseori amplasat în vecinătatea cuiburilor de cinteză. Vigilența cintezei şi agresivitatea sturzului definesc împreună o strategie anti-prădători foarte eficientă, avantajoasă ambelor specii. Puii sar din cuib înainte de a învăța să zboare, astfel diminuând posibilitatea ca părinții să piardă ponta întreagă la un posibil atac. Puii se ascund bine pe sol, dar părinții îi hrănesc până ce se descurcă şi singuri. Strigătul este un alungit *„zerrrrr"*, care poate fi reținut uşor urmărind păsările care vin să mănânce din fructele vâscului. Cântec asemănător cu al mierlei, dar fără note înalte şi ascuțite. Diferit de ceilalți sturzi, cântă şi pe vreme ploioasă şi furtunoasă.

Partea inferioară a aripii albă şi târtița gri

COCOŞAR

STURZ CÂNTĂTOR

Partea inferioară a aripii este portocalie

Petele sunt rotunde pe piept şi pe burtă

STURZ DE VÂSC

SILVIE DE ZĂVOI

Sylvia borin

Kerti poszáta • Garden Warbler

Silvie cu colorit uniform, fără semne distincte, cuibăreşte în tufişuri dese, în margini de zăvoaie şi păduri riverane. Nici comportamentul nu ne ajută la identificarea speciei, deoarece în majoritatea timpului stă ascunsă în frunziş. Este mai puțin sensibilă la frig şi la umezeală ca celelalte specii de silvie, dar o afectează perturbarea antropică. Culege insecte de pe frunzele copacilor, iar toamna se hrăneşte cu fructe sălbatice. Deoarece preferințele de habitat şi de hrană seamănă mult cu cele ale silviei cu cap negru, au împărțit teritoriile între ele şi rar sunt văzute împreună. Înainte de migrație acumulează semnificativ grăsime, astfel putând să zboare distanțe mari fără întreruperi. Viteza medie de zbor este 62,3 km/zi toamna şi 93 km/zi primăvara. Petrece iarna în Africa tropicală, de unde se întoarce în Europa în luna mai. Cântecul plăcut, format din strofe scurte se aude din desişuri, dar cântă şi în timp ce se mişcă sau se hrăneşte. Cântecul este asemănător cu al silviei cu cap negru, dar are o tonalitate mai gravă, la fel ca cel al mierlelor şi lipsesc notele clare de flaut. Strigătul de alarmă este un *„cec-cec-cec"* aspru, uşor nazal.

SILVIE PORUMBACĂ

Sylvia nisoria

Karvalyposzáta • Barred Warbler

O silvie cu apariție specială, mai robustă ca celelalte silvii. Masculul nu poate fi confundat cu nici o altă silvie, datorită ochilor galbeni şi coloritului asemănător cu al uliului păsărar (mai şters la femelă). Cuibăreşte în regiuni deschise, cu tufărişuri, cu arbori izolați, la margini de pădure, habitatul preferat fiind foarte asemănător cu cel al sfrânciocului roşiatic, adesea cuibărind aproape unul de celălalt. Masculii construiesc mai multe cuiburi rudimentare înainte ca femelele să sosească în teritoriul de cuibărit. Cuibul final este continuat şi construit mai ales de femelă. Prind insecte în partea joasă a arbuştilor, dar niciodată nu coboară până la sol şi nu vânează din zbor. Depune o singură pontă anual. Migrează, iernând în Africa de Est. Se întoarce în Europa la sfârşit de aprilie, început de mai şi începe migrația relativ repede, unele exemplare deja din luna iulie. Cântec destul de asemănător cu cel al silviei de zăvoi sau de câmp, dar are strofe mai scurte şi îmbinate cu sunete aspre, asemănătoare cu cele din cântecul vrabiei de casă. Începe să cânte între frunze, de unde se urcă încet pe o ramură întinsă, zboară în sus şi se lasă uşor pe aceeaşi ramură.

MIERLĂ

Turdus merula

Fekete rigó • Common Blackbird

Este cea mai cunoscută specie de sturz/mierlă, deoarece o putem întâlni din păduri montane până în parcuri urbane, deşi habitatul preferat este un complex cu tufişuri dense şi arii deschise. Intensitatea culorii ciocului la masculi este un *„semnal onest"* al calității individului, deoarece reflectă cantitatea de carotenoizi şi astfel sănătatea sistemului imunitar. Începând cu secolul al XIX-lea mierla a devenit o pasăre urbană. Se hrăneşte pe sol: sărind şi plimbându-se caută mâncarea, se opreşte, ascultă, caută printre frunze, sapă, fuge pe distanțe scurte şi prinde hrana. Dieta este alcătuită din nevertebrate, o mare pondere având râmele. Toamna şi iarna mănâncă multe fructe şi boabe. Cuibul în formă de ceaşcă este aşezat la ramificațiile ramurilor, mai rar pe pervazul clădirilor sau pe pereți. Migrează parțial, iar multe dintre păsările care trăiesc în oraşe nu mai pleacă nici în timpul iernii. Tendința de migrație este mai mare în cazul femelelor şi a juvenililor. Iernează în partea nordică a bazinului Mării Mediterane. Cântecul melodios, cu motive caracteristice flautului se dezvoltă prin învățare. Juvenilii îşi lărgesc repertoriul prin ascultarea şi imitarea vecinilor. Strigătul de alarmă este un *„ciac-ciac"* ascuțit.

Cântă ascunsă în tufiș

SILVIE DE ZĂVOI

Cântă în zbor sau
ascunsă între frunze

SILVIE PORUMBACĂ

Femelă

Cântecul masculilor
se dezvoltă prin
învățare

MIERLĂ

SILVIE DE CÂMP

Sylvia communis

Mezei poszáta • Common Whitethroat

Frecventă în arii deschise, însorite, cu puțini arbuşti, în mărăcinişuri şi tufărişuri, de-a lungul drumurilor şi căilor ferate. Evită aşezările omeneşti, tufărişurile foarte dense şi vegetația mai înaltă de 3-4 m. Semnele prin care putem să o distingem de celelalte silvii sunt aripile maro-roşiatice deschise. Capul este gri la mascul, pieptul cu nuanțe roz, iar penajul femelei mai şters, cu o tentă maronie şi gâtul alb murdar. Depune şi creşte o pontă pe an. Insectele ce le definesc dieta (fluturi, curculionidae, chrysomelidae, heteropterae) sunt prinse de pe frunze, mai rar de pe sol. În timpul hrănirii puilor alege hrană mai moale, râme, păianjeni. Toamna mănâncă şi fructe sălbatice, dar mai puține decât silvia de zăvoi sau cea cu cap negru. Migrează, petrece iarna la sud de Sahara. Acumulează grăsimi mai ales înainte de cele mai mari obstacole, cum ar fi zborul deasupra Mării Mediterane şi a Deşertului Sahara. Primele exemplare apar la mijlocul lunii aprilie. Cântă în timpul zborului nupțial foarte spectaculos, dar şi aşezată pe creangă. În timpul zborului, strofele sunt mai alungite, asemănătoare cu cele ale silviei porumbace, iar în cazul în care cântă de pe o creangă, strofele sunt mai scurte. Strigătul de alarmă este un aspru şi prelung *„tceerrr"*.

SILVIE MICĂ

Sylvia curruca

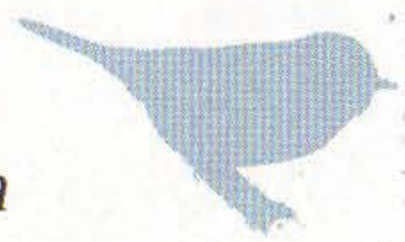

Kis poszáta • Lesser Whitethroat

Silvie de talie mică şi cu coada relativ scurtă, cu o pată mai întunecată caracteristică lângă ochi. Sexele sunt asemănătoare. Apare în habitate variate, în liziere cu stratul arbustiv dens, aliniamente de tufişuri, în parcuri şi grădini. Preferă şi prezența copacilor, spre deosebire de silvia de câmp. Deşi cântă bine ascunsă, o putem zări stând pe crengi înalte sau pe sârmele electrice. Se hrăneşte cu insecte, dieta puilor fiind alcătuită mai ales din omizi ale fluturilor. Ca şi alte specii de silvii, toamna trece la consumarea fructelor sălbatice. Cuibul este amplasat în mărăcinişuri sau tufărişuri sempervirescente. La clocirea, îngrijirea şi hrănirea puilor participă atât femela, cât şi masculul. Migrația către Africa începe în august, iernând la sud de Sahara. Tolerează bine uscăciunea, astfel supraviețuirea populațiilor nu este afectată de condițiile meteorologice din zona Sahel. Primii indivizi se întorc la începutul lunii aprilie. Are două tipuri de cântec, un ciripit scurt şi înăbuşit şi unul mai cunoscut, tare *„tşre-tşre-tşre"*. Strigătul este scurt, ca un plescăit de limbă.

SILVIE CU CAP NEGRU

Sylvia atricapilla

Barátposzáta • Blackcap

Cuibăreşte în păduri, tufărişuri, parcuri, de la şes până în zona montană. Este specia de silvie ce poate fi observată cel mai uşor. Datorită calotei negre de pe cap, masculul se poate confunda cu pițigoiul sur. Calota are culoarea maro-roşiatică la femelă. În timpul verii se hrăneşte cu insecte, iar toamna adesea se hrăneşte cu fructe sălbatice, mai ales cu fructe de soc. Depune două ponte pe an. Populația din țara noastră este migratoare, pleacă în august şi iernează în partea estică a Mării Mediterane. Deşi drumul de migrație se moşteneşte pe cale genetică, poate să sufere modificări ca un răspuns la schimbările survenite în mediul înconjurător — fenomen observat prin studiul silviilor din Germania. Se întoarce cel mai repede dintre toate silviile din țară, începând cu sfârşitul lunii martie. Datorită schimbărilor climatice, se constată o sosire mai devreme cu câteva zile a păsărilor din toată Europa. Cântecul clar este mai înalt decât cel al silviei de zăvoi şi se sfârşeşte cu sunete ca de flaut. Are un *„cântec de tufăriş"* încet în care apar imitații. Strigătul de alarmă este alcătuit dintr-o serie de note puternice *„tcec-tcec-tcec"*.

SILVIE DE CÂMP

Capul femelei este mai maroniu

Cântă ascunsă

SILVIE MICĂ

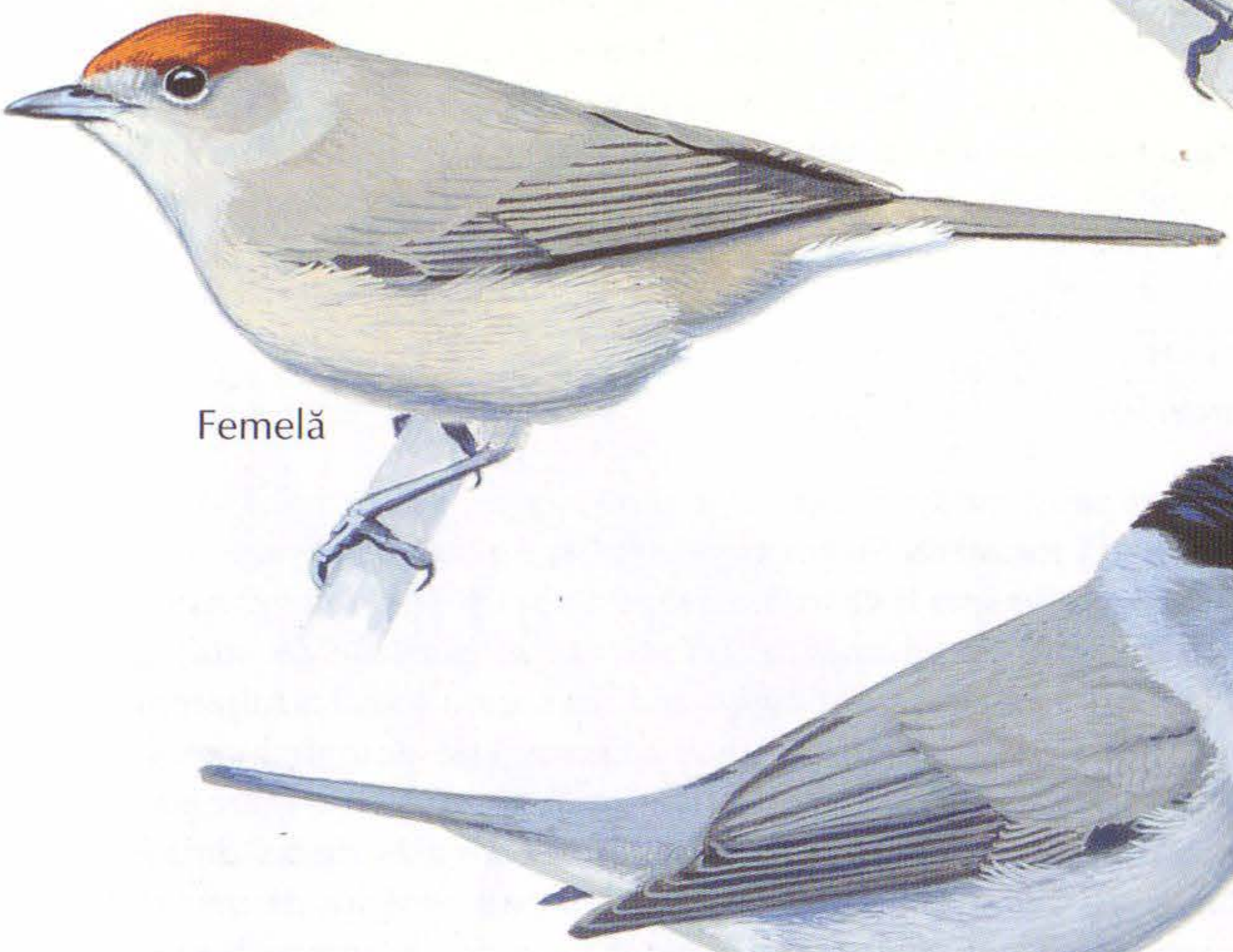

Femelă

SILVIE CU CAP NEGRU

LĂCAR MIC

Acrocephalus schoenobaenus

Foltos nádiposzáta • Sedge Warbler

Dacă zărim o pasăre maro, cu o sprânceană distinctă şi lungă, crem deschis, care se ascunde în stufăriş, cu siguranță este vorba de lăcarul mic. Dacă nu avem şansa de a-l privi mai îndeaproape, doar cântecul caracteristic ne ajută să îl distingem de celelalte specii de lăcar de culoarea maronie. Cuibăreşte în stufărişuri sau păpurişuri, în tufărişuri cu vegetație densă şi înaltă, de-a lungul malurilor lacurilor, râurilor, canalelor, chiar şi în habitate mai puțin umede. Față de celelalte specii de lăcar este mai agil, curajos şi poate fi văzut mai des. Vânează insecte în partea de jos a vegetației dese, cu picioarele agățate pe două tulpini de stuf, cu performanța unui acrobat, câteodată cu capul în jos. Apără un teritoriu mic, în medie de 0,1-0,2 hectare, nu numai de alți lăcari mici, dar deseori se confruntă şi cu lăcarii de stuf. Cuibul este construit de femelă, aproape de sol, la înălțimea maximă de 0,5 metri, între firele de iarbă. În timpul migrației urmăreşte o direcție dreaptă. Poate să acumuleze o cantitate mare de grăsimi, chiar poate să-şi dubleze masa corpului înainte de migrație. Iernează la sud de Sahara; pleacă în octombrie şi se întoarce la mijlocul lunii aprilie. Cântecul este o variație de râsete şi sunete țârâitoare, fiind completat cu imitații. Cântă în zbor sau cățărat pe o tulpină de stuf. Strigătul de alarmă este un răguşit *„tcerr"*.

GRELUŞEL DE ZĂVOI

Locustella fluviatilis

Berki tücsökmadár • River Warbler

Este caracteristic tufărişurilor, pădurilor riverane, zăvoaielor, tufărişurilor de salcie şi de anin. Corpul este colorat uniform, maro închis, coada lată şi rotunjită, ca şi la celelalte specii de greluşel. Subcodalele sunt mai lungi decât rectricele din exterior. Sare şi fuge pe sol sau în vegetația deasă, timp în care vânează insecte şi păianjeni. Depune doar o singură pontă pe an într-un cuib amplasat pe sol sau în vegetația deasă, aproape de sol, la care ajunge printr-un tunel sau cărare bătătorită. Migrează pe distanțe lungi, pornind în septembrie şi iernează în Africa de Est şi de Sud, de unde se întoarce în mai. Cântecul caracteristic, care se aude mai ales în timpul nopții, seamănă cu sunetul unei maşini sau cicade *„dze-dze-dze-dze-dze"*, note repetate foarte lung, chiar şi o oră, cu viteză variată şi cu pauze scurte. Cântă din vârful unui fir de stuf sau copăcel, când ne putem apropia de el la câțiva metri.

GRELUŞEL DE STUF

Locustella luscinioides

Nádi tücsökmadár • Savi's Warbler

Cuibăreşte în stufărişuri şi pajişti mlăştinoase cu papură, rogoz, sălcii, anini. Are un colorit uniform maro-roşiatic şi coadă rotunjită. Se poate confunda cu lăcarul de stuf, care trăieşte în habitate asemănătoare. Ambele specii se ascund foarte bine şi pot fi rar văzute. Vânează insecte mici de 2-4 mm, în apropierea apei, agățându-se de tulpinile de stuf. Câteodată consumă şi melci mici. Cuibul este amplasat lângă apă, în partea joasă a tulpinilor de stuf. Femela cloceşte, iar masculul ajută la hrănirea puilor. Migrează pe distanțe lungi, iernând în Africa de Est. Pleacă în august şi revine în aprilie. După estimări recente, o mare parte a efectivelor din Europa cuibăreşte în România. Bâzâitul monoton care este destul de asemănător cu cel al greierului poate fi auzit şi în timpul nopții. Aceasta este introdus de un cântec scurt şi lin, asemănător cu cântecul măcăleandrului. Cântecul se aude, pe vreme bună şi de la o distanță de un kilometru, cu volum aparent foarte variat, datorită întoarcerii dese a capului.

LĂCAR MIC

GRELUŞEL DE STUF

Cântă frecvent în zbor

GRELUŞEL DE ZĂVOI

De obicei timid, îl vedem numai cântând

Cântecul este un bâzâit monoton

LĂCAR DE MLAŞTINĂ

Acrocephalus palustris

Énekes nádiposzáta • Marsh Warbler

Preferă vegetația ierboasă, înaltă şi deasă, cuibărind de-a lungul canalelor, pe terenuri desțelenite, în urzici şi chiar pe terenuri agricole, în locuri neaşteptate, puternic perturbate. Este un lăcar tipic la înfățişare, fără semne specifice, cu partea dorsală puțin mai închisă la culoare decât cea ventrală, maroniu-oliv, uneori cu tente verzui. Sexele asemănătoare, ca la fiecare specie de lăcar. Depune doar o singură pontă pe an, în cuibul bine ascuns între buruieni şi construit doar de femelă. Insectele cu care se hrăneşte le prinde de pe frunzele plantelor. Foarte devreme, la sfârşit de iulie - început de august, porneşte la drum, iar după o pauză mai lungă la Marea Roşie, ajunge şi iernează în Africa de Est şi Sud. Datorită drumului lung, se întoarce relativ târziu, în a doua parte a lunii aprilie sau chiar în mai. Are cântecul cel mai distractiv dintre toate păsările din țara noastră. Cântecul lung, durează minute întregi fără întrerupere, foarte melodios şi plin de virtuozitate este alcătuit numai din imitații. Lista de parodii este foarte lungă, incluzând 99 de specii europene şi 113 africane, dar imită şi alte sunete mecanice, cum ar fi sunetul ascuțirii coasei. Cântă din ascunziş, foarte rapid, fără strofe şi pauze. Masculii care au rămas fără femelă, continuă să cânte şi după perioada de împerechere, ziua şi noaptea.

LĂCAR DE STUF

Acrocephalus scirpaceus

Cserregő nádiposzáta • Reed Warbler

Foarte asemănător cu lăcarul de mlaştină, este foarte greu de distins, uneori chiar şi ținut în mână. Însă habitatele rar se suprapun, lăcarul de stuf cuibărind în stufărişuri înalte şi dense. În căutarea hranei şi în migrație poate să apară şi pe terenuri agricole sau habitate cu copaci. Dimineața şi seara adună insecte amorțite, lente, iar în timpul zilei le prinde din zbor sau sărind de pe o tulpină pe alta. Profită eficient de perioada cu abundență maximă a unor insecte (chironomidae, păduchi de frunze). Cuibul este amplasat pe tulpinile de stuf, deasupra apei, şi se ridică o dată cu creşterea tulpinilor. Juvenilii pleacă mai târziu, iar migrația lor durează mult mai mult decât la adulți, care încep deplasarea în luna august şi fac mult mai puține pauze. Populațiile din țara noastră iernează în Africa de Est. Probabil datorită schimbărilor climatice, în ultimii ani se observă o modificare clară a perioadei de sosire a acestor păsări. Sunt văzuți cu 8-9 zile înainte de data medie multianuală, deja în mijlocul lunii aprilie. Cântecul monoton, auzit îndeosebi în amurg şi zori este format din note țârâite şi sunete clare. Cântă mai lent decât lăcarul de mlaştină, fără imitații.

LĂCAR MARE

Acrocephalus arundinaceus

Nádirigó • Great Reed Warbler

Seamănă cu un lăcar de stuf mai mare şi chiar habitatele şi cântecul sunt asemănătoare. Cuibăreşte în stufărişuri, cuibul fiind amplasat în apropierea apei, de-a lungul canalelor. Poate fi zărit pe copaci sau arbuşti, în timp ce vânează insecte pe care le culege de pe frunze. Cuibul construit pe şi între tulpinile de stuf, de către femelă poate fi parazitat cu o probabilitate mare de cuc. În cazul în care cucul este observat în apropierea cuibului, ambii părinți îl atacă cu agresivitate. Migrează pe distanțe lungi şi pleacă la drum din luna august şi iernează pe tot continentul african, la sud de Sahara. Lăcarii mari apar la sfârşitul lunii aprilie, începutul lui mai şi se întorc cu mare exactitate în locurile părăsite în anul precedent. Degradarea şi diminuarea stufărişurilor pot afecta negativ efectivele. Cântecul cârâit este cel mai puternic dintre cântecele speciilor de lăcari şi se aude de departe. Pasărea cântă dintr-un loc vizibil, stând în vârful unei tulpini înalte de stuf. Este caracteristică strofa *„car-car-car-cri-cri-cri-trr-trr-chie-chie"*.

LĂCAR DE MLAŞTINĂ

Îşi construieşte cuibul de preferinţă între urzici

LĂCAR DE STUF

LĂCAR MARE

Cântă din vârful unei tulpini de stuf înalt

Caută hrana sărind printre tulpini

PITULICE MICĂ

Phylloscopus collybita

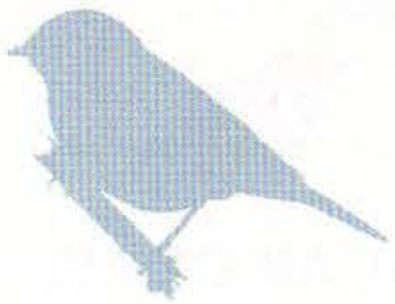

Csilpcsalpfüzike • Chiffchaff

O pasăre mică, agilă, de culoarea maroniu-verzuie. Cuibăreşte mai ales în pădurile de foioase, dar apare şi în păduri de conifere, în livezi, în parcuri, în cimitire vechi şi în grădini. Sexele sunt asemănătoare. Se hrăneşte cu insecte, păianjeni, cu ouăle şi larvele acestora. Caută în diferite etaje ale vegetației, de la stratul ierbos, până în coroana copacilor, prinzând hrana de pe frunze. Cuibul este o minge de iarbă, cu frunze uscate şi muşchi, cu o gaură de intrare foarte îngustă, în apropiere de sol, în vegetația deasă. Dacă cuibul este amenințat de răpitoare, este amplasat mai sus. Numai femela stă pe ouă, dar la hrănirea puilor i se alătură şi masculul, acesta asigurând numai 25% din hrana puilor. Depun câte două ponte pe an. Populațiile din țara noastră migrează şi îşi petrec iarna în Europa de Sud sau Africa de Nord, de unde se întorc devreme, în luna martie. În cântecul simplu, repetă sunetele scurte *„ciaf"*. Sunetul de contact este un sunet moale de *„uit"*. Cântă şi toamna, în timpul migrației.

PITULICE SFÂRÂITOARE

Phylloscopus sibilatrix

Sisegő füzike • Wood Warbler

Specie destul de comună în păduri închise de fag şi stejar, cu subarboret sărac. Asemănătoare cu pitulicea mică, dar are un colorit mai galben, sprânceană galbenă distinctă, aripa mai ascuțită şi cântec diferit. Sexele sunt asemănătoare. Dieta este compusă din insecte culese din frunzişul abundent sau din stratul ierbos, adesea ciugulind de pe dosul frunzelor. Cuibul este construit de femelă, care alege şi locul, pe sol, ascuns în vegetație. Gaura de intrare este mai largă decât la pitulicea mică. Depune o singură pontă pe an. Pierderea datorată atacurilor de răpitoare poate să fie de până la 70% - ponderea cea mai mare dintre speciile de păsări europene, de pădure, cu cuibul deschis. Migrează pe distanțe lungi, plecând din septembrie spre regiunile de iernare din Africa Centrală şi de Sud. Revine la locul de cuibărit în mijlocul lunii aprilie. Cântecul este un tril accelerat, asemănător cu sunetul unei monede învârtite pe masă. Sunetul de contact este un ascuțit *„țip"*. După formarea perechilor, timpul acordat cântecului descreşte foarte abrupt.

FRUNZĂRIȚĂ GALBENĂ

Hippolais icterina

Kerti geze • Icterine Warbler

Cuibăreşte în păduri cu frunze căzătoare, cu subarboret bogat, dar şi în păduri mixte, în grădini întinse şi în parcuri. Se aseamănă cu o pitulice mai solidă, dar o putem vedea foarte rar, pentru că se ascunde bine în frunziş. Sexele sunt asemănătoare. Vânează insecte şi alte nevertebrate în coroana copacilor, iar pentru hrănirea puilor adună omizi. Cuibul în formă de ceaşcă este construit din fire moi de iarbă şi este amplasat la ramificațiile ramurilor, la o înălțime de 1-4 metri de la sol. Depune o singură pontă pe an. Excrementele puilor sunt îndepărtate şi aruncate departe de cuib, ca şi la alte specii de păsări cântătoare. În primele zile din viața puilor excrementele bine împachetate sunt mâncate de părinți, probabil pentru a folosi substanțele nedigerate. Migrează pe distanțe lungi, plecând în luna septembrie spre regiunile de iernare de la sud de Ecuator şi se întoarce la începutul lunii mai. Cântec plăcut, foarte variat, plin de imitații, dar unic, datorită notelor specifice mieunate. Sunetul de contact este melodios, un trisilabic *„teh-teh-luit"*.

PITULICE MICĂ

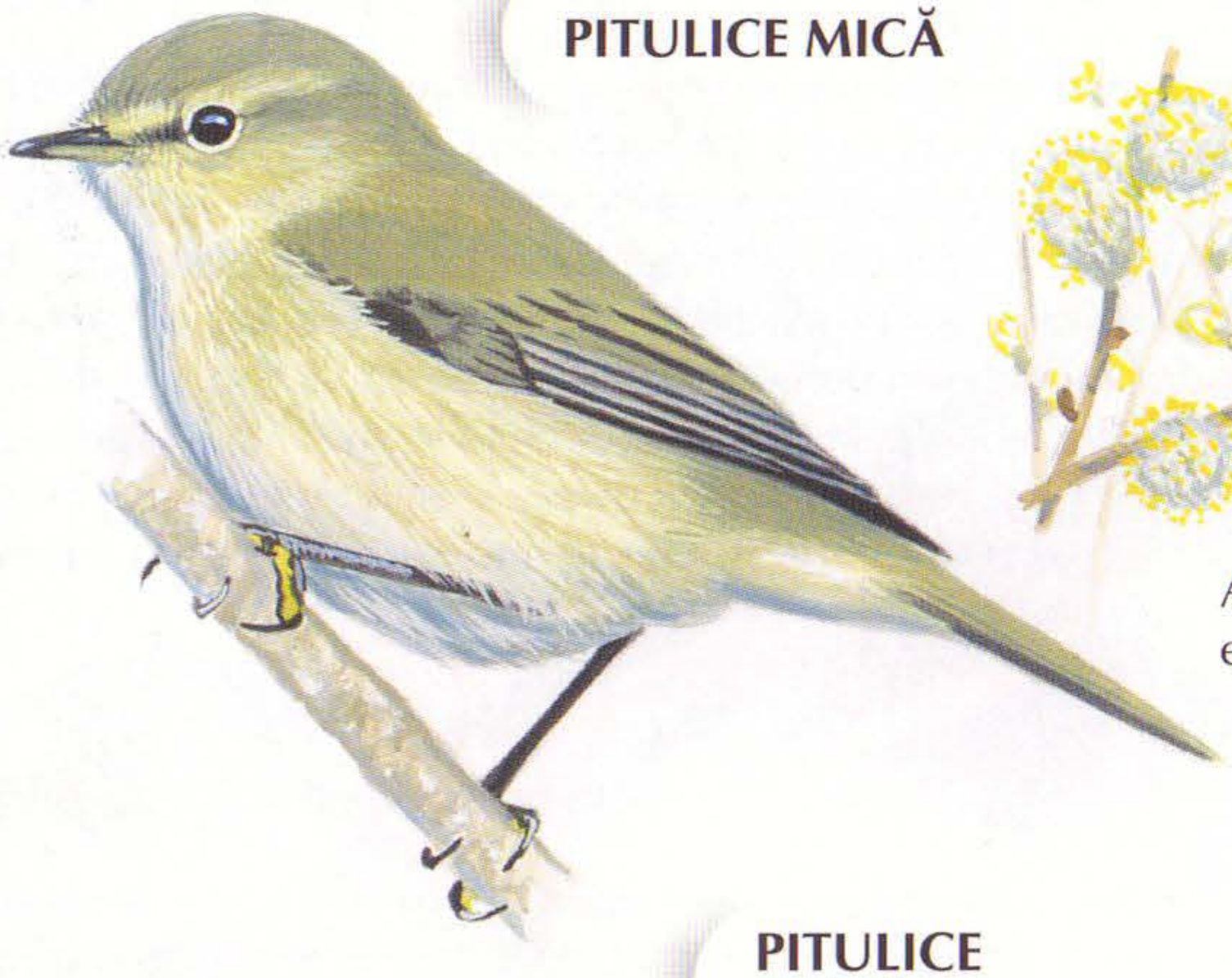

Agilă, caută prin diferite etaje ale vegetației

PITULICE SFÂRÂITOARE

Se mişcă cel mai mult în coronamentul înalt al copacilor

Cântec unic cu sunete mieunate şi imitații

FRUNZĂRIȚĂ GALBENĂ

MUSCAR NEGRU
Ficedula hypoleuca

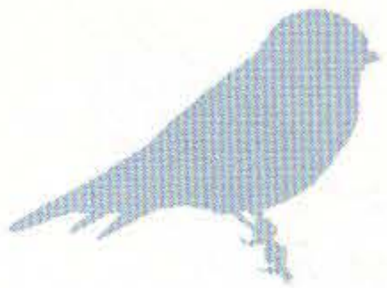

Kormos légykapó • Pied Flycatcher

Trăieşte în păduri bătrâne, deschise şi în parcuri mai mari. Foarte rar în România, îl putem întâlni numai în Transilvania deoarece aici este graniţa sudică a distribuţiei. Îşi construieşte cuibul în cavităţile copacilor bătrâni, în scorburi naturale excavate de ciocănitori sau în scorburi artificiale. Ciocul muscarilor s-a adaptat cu timpul la prinderea insectelor din zbor, este plat şi cu baza lată, iar pe mandibula superioară are un cârlig mic. Femela este maro şi se deosebeşte de femela de muscar gulerat prin dunga deschisă de pe aripă. Cuibul este construit, ouăle clocite şi puii încălziţi de femelă, dar la hrănirea lor ajută şi masculul. Migrează pe distanţe lungi, până în Africa Centrală şi de Vest. Cântecul este destul de puternic, asemănător cu cel al muscarului gulerat, dar mai variat. Strigătul de alarmă este metalic, un repetat *„pic"*.

MUSCAR GULERAT
Ficedula albicollis

Örvös légykapó • Collared Flycatcher

Cuibăreşte în habitate asemănătoare cu muscarul negru, dar preferă pădurile cu stratul arbustiv bogat, grădinile cu vegetaţie deasă şi parcurile. Masculul are un guler alb şi o pată albă, întinsă pe frunte. Dimensiunile petelor albe de pe aripi şi frunte sunt ereditare, având rol în alegerea perechii potrivite. La femelă dunga albă de pe aripi se întinde până la baza remigelor primare. Se ascunde în frunziş, de unde sare în aer şi prinde insecte din zbor, după care iarăşi se ascunde pentru a le consuma. Caută şi pe ramuri sau frunze, iar cu apropierea toamnei vânează tot mai mult pe sol. Îşi construieşte cuibul în scorburi, efectivele dintr-o zonă putând fi mărite semnificativ prin amplasarea scorburilor artificiale. Migrează pe distanţe lungi, plecând în august şi iernând cu mare probabilitate în Africa Centrală. Se întorc în a doua jumătate a lunii aprilie. În cântecul compus din fluierăturile înalte şi joase repetă notele cu ritmicitate.

MUSCAR MIC
Ficedula parva

Kis légykapó • Red-breasted Flycatcher

Specie relativ rară în pădurile umbroase de fag, care apare şi în pădurile de stejar, de molid şi în livezi. Caracteristica femelei maronii este coloritul cozii, asemănător cu coloritul cozii unui pietrar în timpul zborului. Prinde insecte în mod tipic pentru muscari, din zbor, sau ca o pitulice, căutând între frunze, rareori coborând şi pe sol. Cuibul construit din fire de iarbă, rădăcini şi păr este amplasat în scorburi naturale sau artificiale, în crăpături mai mari, în bifurcaţii de ramuri. Migrează pe distanţe lungi, iernând în pădurile tropicale din Pakistan şi India. Lipsesc din august până în mijlocul lunii mai. În timpul migraţiei păsările trec de-a lungul coastei Mării Negre din ţara noastră. În cântecul său melodios strofele sunt introduse de note înalte, *„ţirr"*.

MUSCAR SUR
Muscicapa striata

Szürke légykapó • Spotted Flycatcher

Cel mai frecvent întâlnit muscar din România, este considerat o specie comună în parcuri, grădini, terenuri agricole, habitatele naturale variind de la zăvoaie până la păduri riverane. Vânează mai ales muşte, într-un mod tipic pentru muscari: dintr-o poziţie verticală se ridică dintr-odată, după care se întoarce la loc. Îşi construieşte cuibul în bifurcaţii de ramuri, în crăpăturile pereţilor sau în scorburi artificiale cu intrare largă. Migrează începând din luna septembrie, iernează la sud de Sahara şi soseşte în ţara noastră în mijlocul lunii aprilie. Cântecul simplu constă în repetarea sunetelor înalte şi metalice. Strigătul de alarmă un ascuţit *„ţit"*.

Dunga albă pe aripa femelei se întinde până la marginea aripii

Dungă albă subțire pe aripa femelei

MUSCAR NEGRU

MUSCAR GULERAT

MUSCAR MIC

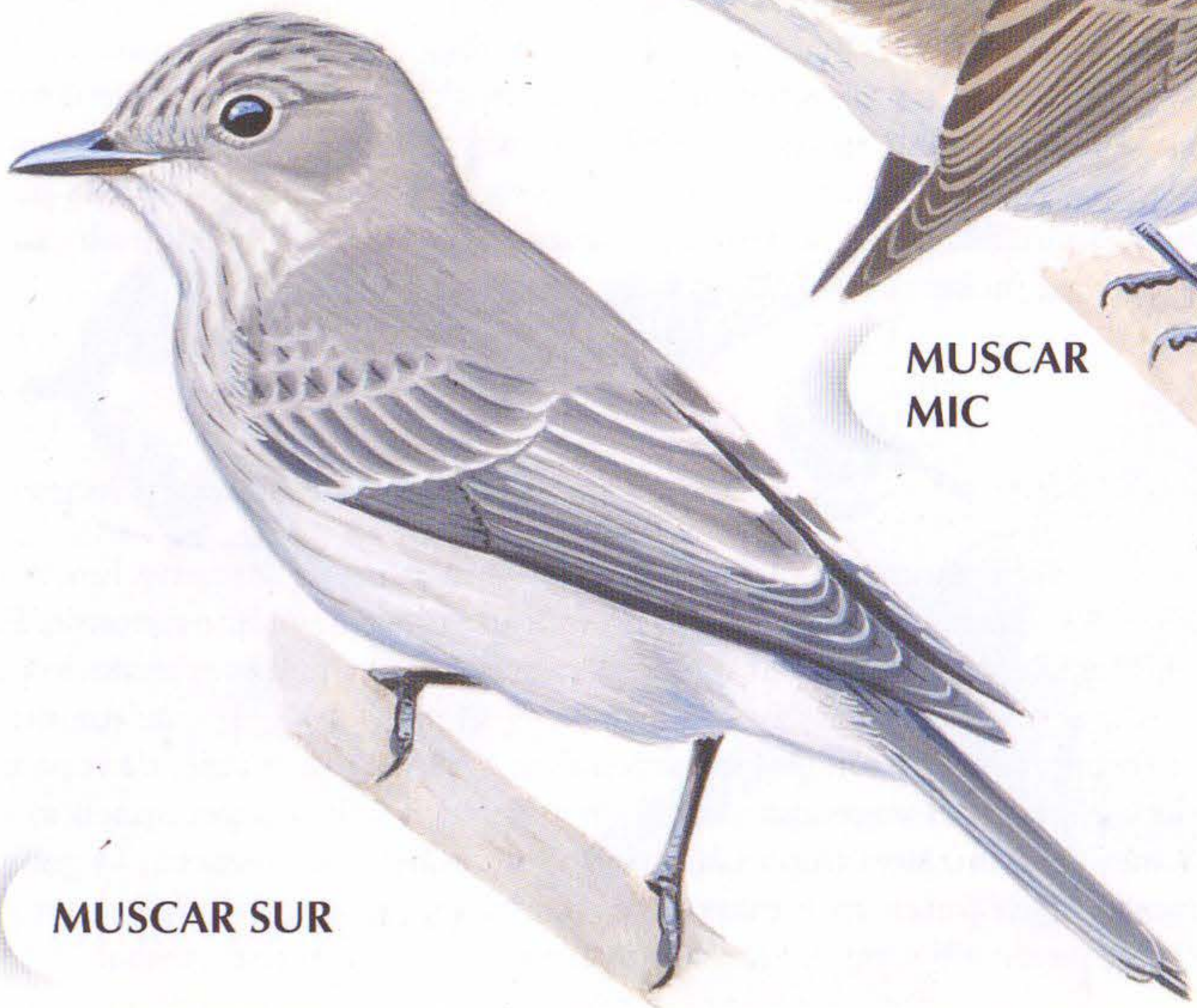

MUSCAR SUR

Coada femelei este asemănătoare cu cea a pietrarului

PIȚIGOI ALBASTRU

Cyanistes (Parus) caeruleus

Kék cinege • Blue Tit

Acest pițigoi mărunt şi agil trăieşte mai mult în păduri de foioase, în livezi şi în parcuri. Sexele sunt asemănătoare. Atârnând chiar şi cu capul în jos pe ramuri subțiri, caută insectele şi păianjenii care îi alcătuiesc dieta. Primăvara consumă şi polen. Cuibul din muşchi, fire subțiri de iarbă şi pene este construit în scorburi înguste, naturale sau artificiale. Apără teritoriul cu agresivitate şi se află în competiție intensă cu pițigoiul mare. În general depune doar o singură pontă din 10-12 ouă, dar se întâmplă să aibă şi 18 ouă. Nu migrează. Cântecul constă din note subțiri, prelungi. Sunetul de alarmă este un ciripit certăreț, ca şi la ceilalți pițigoi. La apropierea unui răpitor zburător emite un sunet scurt şi înalt *„siiit"*, care nu dezvăluie locația păsării, dar avertizează păsările din apropiere (vrăbii, pițigoi, sturzi).

PIȚIGOI MARE

Parus major

Széncinege • Great Tit

Cel mai frecvent întâlnit şi cel mai mare pițigoi din țara noastră poate fi observat în diferite tipuri de păduri, în grădini, livezi şi parcuri. Cuibăreşte în scorburi şi foloseşte cuiburile artificiale. În apropierea caselor, se mută în căsuțe poştale, în ghivece de flori sau în țevi metalice. Banda neagră, care coboară de pe piept până între picioare, pe abdomen este mult mai lată şi pronunțată la mascul decât la femelă. Ponta este compusă în general din 6-11 ouă. Poate avea două ponte pe an. Puii sunt hrăniți cu omizi; în perioada maximă de creştere un părinte se întoarce şi de 900 de ori pe zi pentru a aduce hrană puilor flămânzi. Specie sedentară. Se cunosc peste 40 de tipuri de cântece şi semnale, cel mai cunoscut fiind un sunet trisilabic repetat. Semnalul de alarmă este asemănător cu glasul coțofenei *„ce-ce-ce-ce-ce..."*.

PIȚIGOI DE BRĂDET

Periparus (Parus) ater

Fenyvescinege • Coal Tit

Cuibăreşte în păduri de conifere, naturale sau plantate, dar apare şi în păduri mixte sau de foioase. Este pițigoiul cel mai mic din Europa, iar sexele sunt asemănătoare. Caută insecte, păianjeni şi semințe (mai ales de molid) în coroana copacilor, la înălțimi mari. Hrana găsită o ascunde şi o consumă mai târziu. Cuibăreşte în scorburile copacilor sau în cavitățile terestre (între pietre şi rădăcini sau găuri săpate de animale mici). Poate să sape singur găuri în copaci putreziți. În general depune o singură pontă cu 8-9 ouă. Specie sedentară, care iarna poate hoinări. Cântecul este asemănător cu cel al pițigoiului mare, dar mai rapid şi mai înalt. Sunetul de contact este un fluierat melancolic.

PIȚIGOI SUR

Poecile (Parus) palustris

Barátcinege • Marsh Tit

Habitatele caracteristice sunt pădurile bătrâne din vecinătatea apelor, cele de luncă sau livezile bătrâne. Cuibăreşte în scorburi, manifestând preferință pentru cavitățile naturale. Prezintă o fidelitate sporită față de arealul ocupat, juvenilii ocupând în general un teritoriu pe o rază de 1 km în jurul de cuibului părinților. Se hrăneşte cu insecte şi păianjeni, iar toamna şi iarna consumă materiale vegetale (în principal semințe de fag). În afara perioadei de reproducere, ascunde majoritatea hranei în vegetația uscată, în crăpăturile din coaja copacilor, sub muşchi şi licheni. Revine la ascunzători după câteva zile şi mănâncă din rezervă. În general depune 8 ouă, dar mortalitatea puilor este mare. Are mai multe tipuri de cântec şi un glas tipic prin care se deosebeşte de alți pițigoi. Sunetul de contact este un brusc *„sriciac"*.

PIȚIGOI ALBASTRU

Pițigoii cuibăresc în scorburi naturale,

Mascul

Femelă

... dar ocupă cu plăcere şi scorburile artificiale

PIȚIGOI MARE

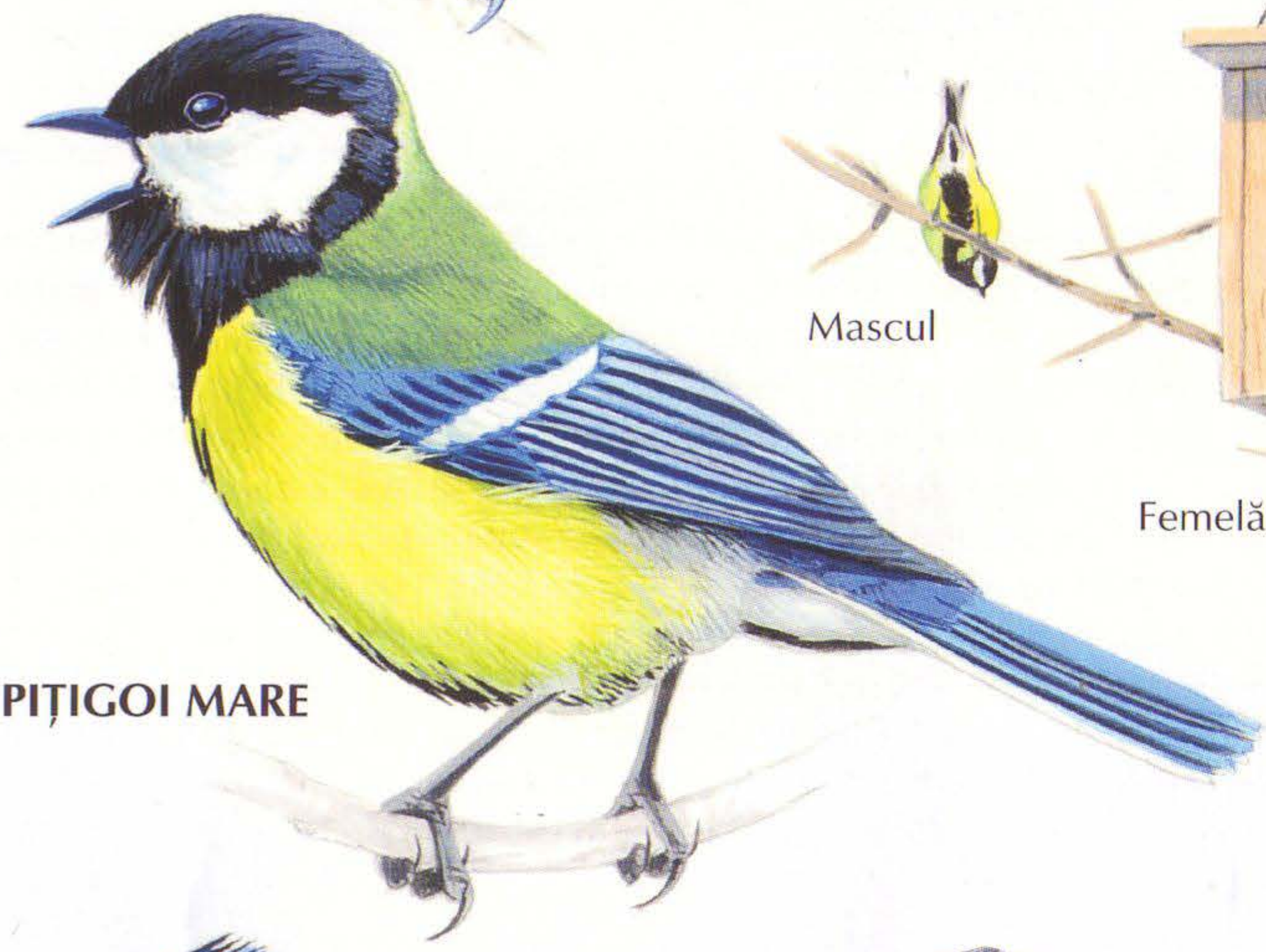

PIȚIGOI DE BRĂDET

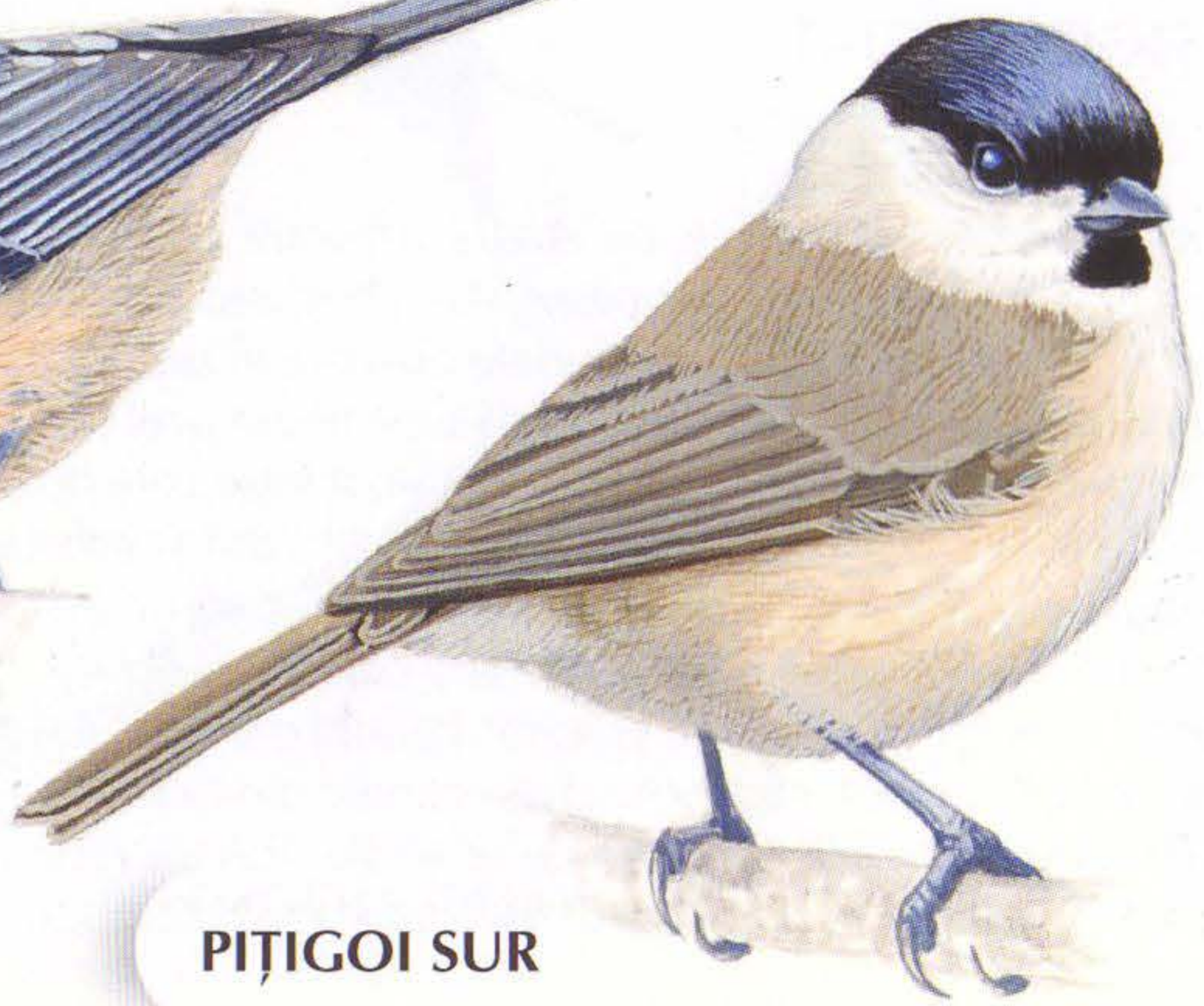

PIȚIGOI SUR

ȚICLEAN
Sitta europea

Csuszka • Nuthatch

Pasăre caracteristică pădurilor de foioase din zona colinară şi parcurilor cu copaci bătrâni. Este singura specie de pasăre din țara noastră care poate să coboare pe trunchiul copacilor cu capul în jos. Zboară pe distanțe mici şi îşi caută hrana în crăpăturile scoarței şi pe crengile copacilor. Sexele sunt asemănătoare, totuşi, coloritul flancului la mascul este un maro-ruginiu mai intens decât la femelă. Ocupă scorburi naturale şi crăpături mai mari pentru cuibărit, dar foloseşte şi scorburile artificiale. Dacă intrarea cavității este prea mare o astupă cu noroi până la dimensiunea dorită. Teritoriul este apărat agresiv de către pereche pe tot parcursul anului. Deoarece depind de habitat, tăierea pădurilor mici din apropierea terenurilor agricole are o influență negativă. Se hrănesc cu insecte, iar toamna şi iarna consumă semințe. Deseori ascund hrana. În timpul clocitului masculul aduce hrană femelei care stă mereu în cuib. După ieşirea puilor din ouă, femela sparge cojile ouălor şi le mănâncă. La hrănirea puilor participă şi masculul. Cântecul de marcare a teritoriului se poate auzi începând din decembrie. Are două tipuri de cântec, dintre care cele mai frecvent folosite sunt sunetul de contact *„siiit"* şi sunetul de alarmă entuziasmat *„tvit"*.

COJOAICĂ DE PĂDURE
Certhia familiaris

Hegyi fakusz • Treecreeper

Această pasăre delicată poate fi văzută în păduri de foioase şi mixte. De obicei este observată pe trunchiurile copacilor, cățărându-se ca un şoarece, în spirală, cu ajutorul ghearelor şi sprijinindu-se pe coada rigidă şi special adaptată pentru această funcție. Dacă ajunge la o anumită înălțime, zboară la baza unui alt copac şi reîncepe căutarea hranei. Caută insecte şi păianjeni, cu ciocul subțire şi curbat, în fisurile copacilor sau în partea inferioară a crengilor. Îşi construieşte cuibul în crăpături sau sub scoarța aproape desprinsă a copacilor, dar ocupă şi scorburi artificiale similare. Aduce bucăți de coajă şi ramuri în cuib, dar şi materiale mai moi, pentru a-l căptuşi. Ponta alcătuită din 5-6 ouă este clocită numai de femelă, dar la hrănirea puilor participă şi masculul. Specie sedentară, iarna deseori hoinăreşte împreună cu stolurile de pițigoi. Efectivele sunt negativ influențate de tăierea copacilor bătrâni. Cântecul constă din note înalte şi melodioase. Strigătul de contact este fin *„srriii"*. În România apare şi **cojoaica cu degete scurte** (*Certhia brachydactyla*), o specie foarte asemănătoare cu cojoaica de pădure, dar care, în general, preferă zonele mai joase. Cele două se diferențiază prin strigătul de contact.

PIȚIGOI CODAT
Aegithalos caudatus

Őszapó • Long-tailed tit

Pasăre comună în păduri cu stratul arbustiv bogat, în tufărişuri dese, în livezi bătrâne; preferă habitatele variate, complexe. Are zbor ondulatoriu. În afara perioadei scurte de împerechere şi de creştere a puilor se poate observa în stoluri. La creşterea şi îngrijirea puilor participă părinții, dar sunt ajutați de către juvenilii din acel an ai perechii respective, precum şi de alți adulți. România se află în zona de tranzit între cele două subspecii de pițigoi codat, astfel la noi apare şi subspecia cu cap complet alb, dar şi subspecia care are o dungă lată neagră deasupra ochiului. Arhitectura cuibului închis şi sferic este o operă de artă, fiind construit din licheni, fire de păianjen şi pene pentru căptuşit. Femela clocește singură cele 8-12 ouă. La creşterea şi hrănirea puilor se alătură şi adulți care nu depun pontă în acel an, de obicei frații masculului. Rudele se recunosc după cântec. Se hrăneşte cu larve şi ouă de insecte şi păianjeni, iar iarna consumă şi materiale vegetale. Pasăre sedentară, nu se îndepărtează de locul de cuibărit. Cântă rar, iar strigătul de contact trisilabic, *„sri-sri-sri"*, este emis şi în mişcare.

ȚICLEAN

Intrarea scorburii poate fi astupată cu noroi

COJOAICĂ DE PĂDURE

Își construiește cuibul în crăpăturile copacilor

În România găsim ambele subspecii: cea cu cap alb și cea cu dunga neagră pe cap

PIȚIGOI CODAT

SFRÂNCIOC MARE

Lanius excubitor

Nagy őrgébics • Great Grey Shrike

Trăieşte în habitate variate, deschise, uneori şi în apropierea aşezărilor omeneşti. Uşor de zărit, îşi caută prada stând solitar într-o poziție verticală în vârful copacilor izolați, pe firele electrice, de obicei la o înălțime mai mare decât celelalte specii de sfrâncioc. Dunga neagră de peste ochi (masca de bandit) este mai subțire decât la sfrânciocul cu fruntea neagră. Pata albă de pe aripi este mai îngustă şi se extinde şi pe remigele secundare. Se hrăneşte cu insecte de dimensiuni mari şi cu rozătoare mici sau păsări. Toate speciile de sfrâncioc sunt considerate răpitoare printre paseriforme (păsări cântătoare), ceea ce este confirmat şi de ciocul puternic şi încovoiat la vârf. Prada este zărită din postul de observație sau din zbor şi prinsă după o scurtă urmărire aeriană sau cu o coborâre rapidă pe sol. O parte din hrana capturată este înfiptă în spinii plantelor sau în sârma gardurilor pentru depozitare..Depune două ponte pe an, cu câte 4-7 ouă, data primei ponte fiind chiar foarte devreme, la sfârşitul lunii martie. Migrează pe distanțe scurte; populațiile din România îşi petrec iarna pe coasta Mării Mediterane, iar indivizii văzuți în timpul iernii sunt probabil mai mult vizitatori din regiunile nordice. Cântecul se aude rar, este lin şi scârțâitor; după perioada de reproducere şi femela şi juvenilii încep să cânte. Sunetul de contact este un răguşit *„vaihc"*.

SFRÂNCIOC CU FRUNTEA NEAGRĂ

Lanius minor

Kis őrgébics • Lesser Grey Shrike

Cuibăreşte în pajişti colinare şi de şes, în regiuni deschise, cu copaci şi tufărişuri izolate, lângă terenurile agricole cu parcele mici, în arborii aflați de-a lungul drumurilor, de obicei în habitate mai uscate decât celelalte specii de sfrâncioc. Dunga neagră de peste ochi este lată, acoperă şi fruntea, iar pata albă de pe aripi nu se extinde pe remigele secundare. Sexele sunt asemănătoare. Cuibăreşte deseori în colonii răzlețe mici, de 2-10 perechi. Între materialele din care este construit cuibul găsim şi plante aromatice, probabil pentru a ține departe paraziții. În general depune doar o pontă pe an, cu 5-6 ouă. Vânează numai insecte, pe care le prinde din zbor sau coborând pe sol. Rar depozitează hrana înfigând-o în spini. Ruta de migrație formează o buclă, deoarece drumul parcurs în primăvară este cu 10 grade longitudine mai la est, decât cel din toamnă. Pleacă destul de devreme, la sfârşitul lunii iulie sau în august, prin Peninsula Balcanică până în Africa de Est şi Sud, de unde se întoarce prin Orientul Mijlociu, ajungând la începutul lunii mai. Masculii fără pereche cântă puternic stând în vârful tufişurilor. Strigătul de contact este asemănător cu cel al coțofenei: *„ce-ce"*.

SFRÂNCIOC ROŞIATIC

Lanius collurio

Tövisszúró gébics • Red-backed Shrike

Una dintre păsările cele mai frecvent întâlnite în afara pădurilor şi aşezărilor umane. Trăieşte în regiuni deschise, pe pajişti, fânețe, terenuri agricole, unde găseşte tufe sau arbuşti (păducel, porumbar, măceş), de unde poate să vâneze şi care sunt folosiți şi pentru amplasarea cuibului. Vânează insecte mari, rozătoare sau şopârle. Depozitează o parte din prada prinsă în spini, ramuri ascuțite sau sârmele ghimpate ale gardurilor. Depune o singură pontă, cu 4-7 ouă, dar fiindcă ponta este adesea distrusă de răpitoare, trebuie să depună o nouă pontă. Ruta de migrație are formă de pâlnie şi de buclă: toate populațiile din Europa zboară deasupra coastei estice a Mării Mediterane, până în regiunea de iernare din estul Africii, de unde se întorc pe o altă rută mult mai estică. Pleacă în septembrie şi pot fi văzuți din nou la sfârşitul lunii aprilie, începutul lunii mai. Cântecul se aude rar, fiind scârțâitor şi plin de imitații. Mai des putem să auzim strigătul asemănător cu un plescăit de limbă clar, *„cec"*.

Prada este localizată pe sol
din zbor staționar

SFRÂNCIOC MARE

Pata albă de
pe aripă nu
se extinde
pe remigele
secundare

**SFRÂNCIOC
CU FRUNTEA NEAGRĂ**

Femela înfige prada
proaspăt prinsă
pe un spin

**SFRÂNCIOC
ROŞIATIC**

GAIȚĂ
Garrulus glandarius

Szajkó • Jay

Cuibăreşte în păduri de foioase şi de conifere, în parcuri mari, dar se hrăneşte şi în zone mai deschise. Este o pasăre foarte atentă şi precaută, cu greu ne putem apropia de ea. Dacă observă un răpitor (jder, vulpe sau bufniță), îl *„ceartă"* din zbor. Sexele sunt asemănătoare. Dunga de pe aripă este albastră nu din cauza coloranților obişnuiți, ci datorită reflexiei luminii pe suprafața penelor cu structură fizică specifică. Toamna ascunde ghinde în scorburi sau crăpăturile copacilor, acest lucru ajutând nu numai alimentației ei în timpul iernii, dar contribuie în mod alternativ şi la diseminarea stejarului. Cuibul alcătuit din ramuri este amplasat la bifurcațiile crengilor. Cele 5-7 ouă sunt clocite numai de femelă. Omnivoră, îşi completează dieta cu ouăle şi puii furați din cuiburile altor păsări. Sedentară. Dacă auzim un strigăt lung de pasăre răpitoare din frunzişul copacilor, atunci cu mare probabilitate este vorba de o gaiță şi mai puțin probabil de un şorecar comun (acesta strigă mai degrabă din zbor). Similar, poate să imite mieunatul de pisică, scârțâitul de uşă, strigătul uliului păsărar şi multe alte sunete. Totuşi, putem să ne dăm seama că este vorba de o gaiță după strigătul bine-cunoscut *„şrec"*. Cântecul lin, scârțâitor se aude rar.

STÂNCUȚĂ
Corvus monedula

Csóka • Jackdow

Cuibăreşte în aşezări omeneşti, în cavitățile copacilor bătrâni din parcuri. Această pasăre inteligentă este deseori confundată cu cioara de semănătură, deşi are dimensiuni mai mici decât aceasta, un zbor mai rapid, iar de aproape se pot observa ceafa gri şi ochii deschişi la culoare, caractere distinctive. Sexele sunt asemănătoare. Au o viață socială foarte complexă, foarte bine studiată de etologul Konrad Lorenz. Cuibul poate fi amplasat în cavitățile caselor, în hornuri, în scorburile copacilor, dar ocupă şi cuiburile artificiale. Cuibăreşte în colonii, în cazul în care sunt disponibile multe locuri de cuibărit. Perechea se menține uneori pe toată durata vieții. Femela cloceşte singură cele 4-6 ouă depuse în aprilie. Omnivor, puii sunt hrăniți cu nevertebrate culese mai ales de pe sol. Sedentară; în timpul iernii populațiile cresc datorită indivizilor care vin la noi din regiunile nordice. Are un repertoriu bogat, format din strigăte de contact; partenerii par să stea de vorbă unul cu celălalt. Cel mai cunoscut este sunetul "ciiac".

COȚOFANĂ
Pica pica

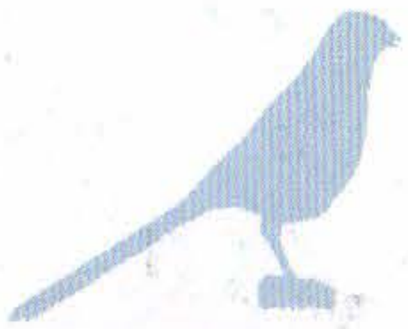

Szarka • Magpie

Această pasăre din familia ciorilor este foarte uşor de recunoscut. Apare în locuri foarte variate, chiar şi în oraşe, deoarece se adaptează foarte uşor. Este curioasă, curajoasă, dar totodată şi precaută. Strigă puternic dacă vede o pisică sau altă amenințare. Aripa aparent neagră, este albastră-verzuie. Sexele sunt asemănătoare, dar coada masculului este mai lungă. Cuibul, o capodoperă între păsări, este sigur, protejat şi are acoperiş, construit din ramuri şi crengi şi poate fi ocupat şi de alte păsări care nu îşi fac cuib (bufnițe, vânturei). Are o singură pontă, cu 5-7 ouă, pe care le cloceşte femela. În timp ce stă pe ouă în cuibul îngust coada se îndoaie deasupra capului. Omnivoră, consumă insecte, semințe, fructe sălbatice, resturi menajere, câteodată şi leşuri sau ouăle şi puii altor păsări. Sedentară. Strigăte variate, răguşite, asemănătoare unor clicuri, iar strigătul de alarmă unui zăngănit rapid.

GAIȚĂ

Imită cu fidelitate strigătul șorecarului comun și alte sunete

STÂNCUȚĂ

Perechea a ales un horn pentru cuibărit

COȚOFANĂ

Cuibul cu acoperiș poate fi ocupat de bufnițe sau de vânturei

CORB

Corvus corax

Holló • Raven

Cea mai mare pasăre cântătoare din țară, care trăiește în păduri colinare și montane, cu pajiști sau poieni în apropiere. În zbor coada cu vârful triunghiular îl diferențiază de cioara de semănătură, iar de aproape se disting dimensiunile și ciocul lung. Deseori planează la înălțimi mari, cu aripile întinse ca și păsările răpitoare. Pasăre precaută, este greu să ne apropiem de ea; este considerată una dintre cele mai inteligente păsări, capabilă să învețe. Cuibul este făcut din crengi, pe stâncării abrupte sau copaci înalți, uneori pe stâlpi de înaltă tensiune. Sexele sunt asemănătoare, perechea se menține pe toată durata vieții. Zborul nupțial foarte spectaculos, cu acrobații aeriene: picaje rapide, rostogoliri peste cap, zboruri pe spate. Femela depune cele 3-6 ouă devreme, în februarie, putând astfel avea pui deja în aprilie. Au o singură pontă pe an. Omnivor, consumă hrană de origine vegetală și animală; mănâncă și hoituri. Vizitează gropile de gunoi. Pasăre sedentară, nu se îndepărtează mult de locul de cuibărit. Glas puternic, rezonant: "cro-cro". La sfârșitul iernii poate fi auzit dialogul dintre perechi, scurt, mai înăbușit, "sentimental".

CIOARĂ DE SEMĂNĂTURĂ

Corvus frugilegus

Vetési varjú • Rook

Le putem întâlni pe terenuri agricole, pe pășuni, fânețe, pe gropi de gunoi, în majoritatea cazurilor în colonii. Locul de cuibărit și de înnoptare se găsește deseori în interiorul orașelor mari. Se poate confunda cu stăncuța sau corbul (vezi diferențele la descrierea speciilor). Cuibărește în colonii, în grupuri de copaci sau în marginea pădurilor. S-au stabilit multe colonii în parcurile urbane mari, unde pot cuibări în siguranță și găsesc hrană pe tot parcursul anului. O specie importantă pentru protecția naturii în mod indirect, deoarece multe specii periclitate (bufnițe, vânturei) ocupă adesea cuibul părăsit al ciorilor. Femela depune și clocește cele 2-6 ouă începând din luna martie. Dieta completă este probabil cea mai variată între păsările din țara noastră; consumă o gamă mare de alimente vegetale și animale. Deși culege semințe germinate din sol, mănâncă o mare cantitate de râme, viermi și alte nevertebrate. Campaniile de distrugere a coloniilor din ultimele decenii ale secolului trecut și de alungare a păsărilor au condus la diminuarea semnificativă a efectivelor. Sedentare, în timpul iernii hoinăresc în stoluri mari. Populațiile nord-europene își petrec iarna în regiunile noastre. Strigătul jos, nazal *"craaa"* este binecunoscut, dar devine un zgomot enervant în apropierea coloniilor mari.

CIOARĂ GRIVĂ

Corvus cornix

Dolmányos varjú • Carrion Crow

Nici această specie de cioară nu este foarte populară în rândul oamenilor. Cuibărește în păduri deschise, păduri riverane, parcuri. Sexele sunt asemănătoare. Este o specie solitară, cuibărește izolat, foarte rar în colonii mici. Își apără teritoriul într-un mod agresiv față de celelalte specii de ciori. Omnivoră, dieta se schimbă în funcție de resursele locale. Consumă insecte, semințe, rozătoare, hoituri, ouă (mai ales ale păsărilor ce cuibăresc pe sol). Rareori se hrănește și de-a lungul apelor sau în gropi de gunoi. Cuibul este amplasat pe copaci înalți; cele 3-6 ouă sunt clocite numai de femelă. Puii mici sunt hrăniți tot de femelă, din hrana adusă de mascul, iar mai târziu și masculul se alătură. Sedentară, se deplasează pe distanțe mici pe tot parcursul anului. Strigătul este un croncănit aspru.

CORB

CIOARĂ
DE SEMĂNĂTURĂ

Coada
are formă
triunghiulară

CIOARĂ GRIVĂ

Colonie de cioară de semănătură

GRAUR
Sturnus vulgaris

Seregély • Starling

Este una dintre păsările cele mai abundente din țara noastră. Cuibăreşte la marginea pădurilor, în parcuri şi livezi bătrâne. Distribuția speciei în zona de câmpie şi de deal depinde de prezența copacilor bătrâni. Ocupă cu succes cuiburile artificiale. Are un zbor rapid. În căutarea hranei umblă pe sol în stoluri uriaşe, deseori după turme de animale. Primăvara şi vara consumă mai ales insecte, toamna fructe sălbatice, iar iarna semințe. Lungimea intestinelor variază cu dieta, tubul digestiv prelungindu-se dacă este consumată hrană de origine vegetală, care se descompune mult mai greu. Depune două ponte pe an, cele 3-7 ouă din cuib fiind clocite de femelă, care îşi pierde penele de pe partea inferioară a corpului şi dezvoltă aşa-zisa *„pată de incubație"*. Pentru construirea cuiburilor folosesc deseori şi plante aromatice, probabil pentru înlăturarea paraziților. Puii din prima pontă se adună şi hoinăresc împreună începând din primele luni ale verii. La sfârşitul verii se adună în stoluri mari şi înnoptează în stufărişuri. Înainte de a coborî, prezintă un balet sofisticat în aer, indivizii zboară în sincron, foarte aproape unul de celălalt, alcătuind pete negre uriaşe pe cer, cu forme interesante. Încă nu s-a descifrat rolul acestui spectacol impresionant. Specie migratoare, la care plecarea şi sosirea depinde de starea vremii. În cazul toamnelor blânde rămâne chiar şi până în noiembrie şi se întoarce deja în februarie, dacă primăvara soseşte mai repede. Iernează în regiunea mediteraneană, dar în număr restrâns şi în sudul țării. Imită cântecul multor specii (dacă auzim fluieratul grangurilor în martie, putem fi siguri că este vorba de un graur), dar are un fluierat şi sunete specifice, după care putem identifica această specie.

GRANGUR
Oriolus oriolus

Sárgarigó • Golden Oriole

Rar ne putem bucura de penajul colorat al grangurului, deoarece este o pasăre sperioasă, greu de zărit, deşi este foarte frecventă în toată țara, excepție făcând zonele muntoase. Totuşi, o putem auzi în pădurile luminoase, dumbrăvi, în şiruri de copaci, pe malul râurilor şi al bălților. Masculul nu se poate confunda cu nici o altă pasăre, datorită corpului galben strălucitor, cu aripile şi coada negre. Femela este galben-verzuie pe partea dorsală, iar pe partea ventrală este striată. Vânează în coronament insecte şi omizi; pe cele din urmă le freacă de crengi şi le scutură pentru a le înlătura părul. Consumă multe fructe sălbatice, mai ales la sfârşitul verii şi toamna, preferând mai ales fructele de dud. Cuibul format din fire de iarbă lungă (câteodată chiar de 0,5 metri) şi lipit cu salivă, este atârnat în bifurcații de crengi. Depune o singură pontă pe an; cele 3-4 ouă sunt clocite şi de mascul în timp ce femela se hrăneşte. Pleacă către cartierele de iernare din Africa de Est în septembrie. Efectivele din estul Europei migrează pe deasupra Peninsulei Balcanice şi peste regiunile estice ale Mării Mediterane. Drumul parcurs în timpul migrației formează o buclă: primăvara, la sosire, urmăresc o direcție mai vestică decât la plecare. Ajung în locurile de cuibărit în aprilie. De prezența grangurului putem să ne dăm seama mai ales după cântec, un fluierat sonor caracteristic. Strigătul de contact seamănă cu glasul gaiței, un răguşit *„şcrec"*.

GRAUR

Juvenilii din prima pontă deja umblă în stoluri la începutul ver

Cuibăreşte în cavităţi naturale sau artificiale

Masculul urmăreşte femela

GRANGUR

Femela aduce hrană puilor în cuibul atârnat în bifurcaţia unei crengi

VRABIE DE CÂMP

Passer montanus

Mezei veréb • Tree Sparrow

Cuibăreşte în apropierea localităţilor, pe terenuri arabile, în grădini şi parcuri. Pentru a o distinge de vrabia de casă trebuie să remarcăm creştetul maro-castaniu, pata neagră de pe obraji şi pata neagră mai mică de pe piept. Sexele sunt asemănătoare. Consumă seminţe în majoritatea anotimpurilor, dar puii primesc insecte. Caută hrană pe sol, deseori în stoluri mari şi mixte, împreună cu vrăbii de casă, cinteze şi presuri. Se disting două strategii în acelaşi stol: unii indivizi caută activ hrana, iar alţii aşteaptă ocazia să sară la sursa de hrană găsită de alţii. Cuibăreşte în cavităţi naturale (ocupă de exemplu şi cuibul lăstunului de mal sau al prigoriilor) sau în scorburi artificiale. Depune două sau chiar trei ponte pe an, de 4-7 ouă, la clocirea cărora participă şi masculul mai ales în timpul zilei. Populaţiile de vrabie de câmp au scăzut semnificativ în multe ţări europene în decursul secolului trecut. Explicaţiile principale ale fenomenului sunt legate de modernizarea agriculturii prin creşterea cantităţii insecticidelor şi a îngrăşămintelor chimice, tăierea tufişurilor şi a vegetaţiei segetale dintre parcele, schimbarea perioadei de semănat şi recoltarea produselor fără pierderi. Efectivele din România nu au prezentat tendinţe de declin până în momentul de faţă. Ciripitul este un fârnâit de două silabe *„ciuli"*, asemănător cu cel al vrabiei de casă, dar mai produce şi serii de *„tec-tec-tec-tec"* în zbor.

VRABIE NEGRICIOASĂ

Passer hispaniolensis

Berki veréb • Spanish Sparrow

Cuibăreşte în colonii mari, doar în partea sudică a ţării, de multe ori în apropierea localităţilor, în şiruri de tufărişuri, în aliniamente de copaci. Deşi masculul este foarte asemănător cu masculul vrabiei de casă, se deosebeşte de el prin creştetul maro-castaniu şi pata neagră întinsă de pe piept. De cele mai multe ori femela nu poate fi diferenţiată de femela de vrabie de casă. Cele două specii pot hibridiza. Se deplasează întotdeauna în grupuri mai mici sau mai mari. Consumă hrană de origine vegetală şi animală. Caută seminţe pe sol, rupe mugurii şi fructele necoapte de pe crengi. Prinde insecte de pe crengile tufelor şi ale copacilor, dar le urmăreşte şi în zbor. Cuibul este construit din fire de iarbă, este sferic, cu acoperiş şi deseori este amplasat în exteriorul cuibului de răpitoare sau de barză albă ori în mod colonial, pe copaci. Depune câte 4-6 ouă, de 2-3 ori pe an, pe care ambii părinţi le clocesc. Efectivele din ţara noastă migrează, probabil în nordul regiunii mediteraneene, dar nu se ştiu precis rutele şi cartierele de iernare. Are strigăt şi cântec asemănătoare cu cele ale vrabiei de casă. Colonia este foarte gălăgioasă, astfel păsările putând fi recunoscute chiar şi de la distanţe mari.

VRABIE DE CASĂ

Passer domesticus

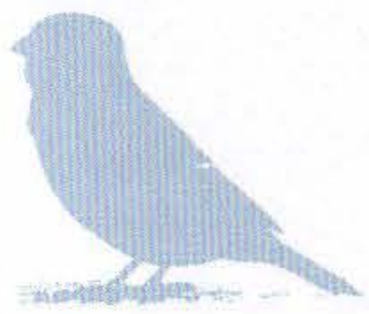

Házi veréb • House Sparrow

Este una dintre păsările cele mai comune, larg răspândită şi legată de aşezările omeneşti. Creştetul masculului este gri, iar dimensiunea petei negre de pe piept influenţează statutul şi condiţia individului. Femela este mai modestă în colorit. Este gregară pe tot parcursul anului, chiar şi juvenilii din primul an hoinăresc în apropierea cuiburilor, în stoluri de dimensiuni variate. Cuibăresc în găuri de pereţi, în scorburi, în cuiburile berzei albe. Cuibul este mare faţă de dimensiunea păsării, fiind construit din paie şi căptuşit cu pene. Poate ocupa cuibul de lăstun de casă. Are o dietă variabilă, formată din resturi şi seminţe, iar puii sunt hrăniţi cu insecte. Masculul curtează femela foarte spectaculos, prin umflarea penelor de pe piept. Specie prolifică, depune şi patru ponte pe an. O pontă constă din 4-5 ouă pe care ambele sexe le clocesc. Este o specie sedentară, care nu părăseşte împrejurimile locului de cuibărit nici în timpul iernii. Cântecul este un ciripit, iar strigătul de alarmă un *„ceeeeerrrr"*.

VRABIE DE CÂMP

Scorburile artificiale facilitează mult cuibăritul speciei

VRABIE NEGRICIOASĂ

Perechea de vrabie negricioasă cuibăreşte în cuibul berzei

Femelă

VRABIE DE CASĂ

BOTGROS

Coccothraustes coccothraustes

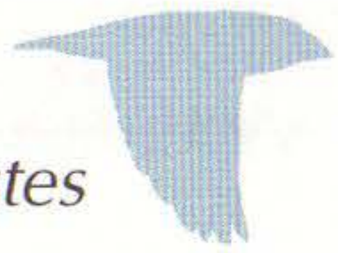

Meggyvágó • Hawfinch

O specie de cinteză cu corp masiv. Ciocul este mare în comparație cu corpul, iar mușchii care îl mișcă sunt inserați pe partea posterioară a craniului și a gâtului, astfel și capul capătă o înfățișare puternică. Cuibărește în păduri de foioase (stejar, fag, frasin, carpen) sau în livezi bătrâne. Este de obicei timid, sperios, mișcându-se ascuns în coronamentul copacilor. Dintre păsările din țară este singurul capabil să spargă sâmburi. Pe mandibula inferioară are două protuberanțe datorită cărora poate aplica o forță suficient de puternică pentru a sparge învelișul exterior și a mânca miezul. În perioada de cuibărit consumă și muguri, iar puii sunt hrăniți cu insecte. În cuibul ascuns în frunziș depune o singură pontă pe an. Sedentar sau migrator parțial; în afara perioadei de cuibărit este în mișcare pentru căutarea locurilor cu hrană abundentă. Exemplarele migratoare petrec iarna în jurul Mării Mediterane. Prin așa-zisa migrație verticală, indivizii care cuibăresc în munți se retrag în regiunile colinare sau de câmpie. Are un strigăt sec și aspru „tsic". Cântecul este silențios și se aude foarte rar.

FLORINTE

Carduelis chloris

Zöldike • Greenfinch

Specie frecventă, care se poate recunoaște foarte ușor prin coloritul verde-gălbui al penajului. Culori asemănătoare au doar cănărașul și scatiul (*Carduelis spinus*, care nu este prezentat în această carte). De aceste specii îl putem diferenția cel mai ușor după talie și prezența panelului galben de pe aripă. Spatele masculului este verde uniform, fără striații, iar culoarea galbenă este mai extinsă pe aripă și rectrice. Cantitatea culorii galbene se mărește odată cu vârsta, iar intensitatea indică în mod onest rezistența masculului la paraziți. Pe lângă sticlete, este cea mai frecventă specie de cinteză în localități, cuibărind în grădini, parcuri sau cimitire. Habitatele naturale sunt marginile pădurilor, pășuni cu copaci, tufărișuri, dumbrăvi. Cuibul este construit deseori în tufe cu frunze persistente; uneori ocupă cuiburi construite de alte specii. Depune două ponte pe an, iar cele 4-6 ouă sunt clocite de femelă. Consumă semințe de diferite plante ierboase, buruieni, tufe, arbori, iar puii sunt hrăniți și cu insecte. Sedentară sau parțial migratoare, specia este influențată de bogăția resurselor de hrană. Are două tipuri de cântec: unul constă din fluierături melodioase, iar celălalt este un strigăt monoton cu pauze lungi „tsuii". Cântă de pe vârful tufelor sau copacilor, dar chiar și în timpul zborului, cu bătăi de aripi lente.

CINTEZĂ

Fringilla coelebs

Erdei pinty • Chaffinch

Datorită frecvenței sale o putem numi „vrabia pădurilor". Cuibărește în mai multe tipuri de habitat, de la păduri de conifere și foioase până la parcuri. Masculul are capul gri și culori vii față de culorile șterse ale femelei. Puii sunt hrăniți cu omizi, altfel consumă semințe. În cuib sunt depuse 4-5 ouă. Cuibul este construit pe arbori, fiind bine camuflat cu mușchi și licheni. Exemplarele văzute iarna vin din nord, iar cele care cuibăresc la noi se retrag cel mai probabil în Peninsula Balcanică sau în Italia. Prima dată pornesc la drum juvenilii, urmați de femele, apoi de masculi. Explicația acestui fenomen constă în faptul că e mai avantajos pentru masculi să rămână cât mai aproape de locurile de cuibărit, astfel ca primăvara să fie primii care ocupă teritoriile cele mai bune. În partea sudică a Suediei rămân numai masculii peste iarnă, fapt pentru care Linné, în primul nomenclator al speciilor, a botezat specia coelebs (adică burlac în latină). Cântecul melodios, repetat în serii, la fel ca și strigătele, are mai multe dialecte regionale, care sunt diferite chiar și pe teritoriul României. Strigătul de contact este un *„finc"* metalic.

BOTGROS

În zbor se vede bine banda albă pe aripă

FLORINTE

Intensitatea culorii galbene indică calitatea masculului

Femelă

CINTEZĂ

Femela caută semințe printre frunzele uscate

CÂNEPAR
Carduelis cannabina

Kenderike • Linnet

Fruntea şi pieptul roşu fac masculul uşor de identificat în penaj nupțial. Femela poartă culori mai şterse şi este mai uşor de confundat cu juvenilii şi femelele altor specii de cinteze. Cuibăreşte în zone colinare şi de câmpie, în habitate variate, cum ar fi tufărişuri, grădini, şiruri de tufe de-a lungul parcelelor arabile. Pentru construirea cuibului preferă tufe de răşinoase. Perioada de reproducere este lungă, ține uneori până în luna august. Ouăle sunt incubate numai de femelă, dar masculul ia parte la hrănirea puilor. Dintre cintezele noastre, consumă în proporția cea mai mică insecte, puii fiind hrăniți cu semințe necoapte. Din această cauză, mărimea populației este afectată de compoziția culturilor agricole. Semințele uleioase (rapiță, cânepă, floarea soarelui) pot deveni o parte semnificativă din meniul puilor. Sedentară, iarna hoinăreşte în stoluri mari pe câmpii. Cântecul este melodios, cu fluierături subțiri *„tsi-it"*. Strigătul de contact este un nazal *„tit-it"*.

STICLETE
Carduelis carduelis

Tengelic • Goldfinch

Masca roşie îi conferă un aspect drăguț şi vesel acestei specii agile, comune, cuibăritoare în grădini, livezi, plantații şi aliniamente. În zbor se vede bine dunga galbenă, caracteristică, pe aripă. Se hrăneşte cu semințe, mai ales ale speciilor din familia Composite (brusture, varga ciobanului); încearcă uneori, cu capul în jos, să scoată semințele în coacere sau coapte. Vara consumă şi insecte. Cuibul este construit într-o bifurcație a crengilor. Sedentară, însă o parte a populației poate efectua mişcări la distanțe mai mari. În afara sezonului de cuibărit zboară în stoluri, uneori mai multe sute de păsări. Strigătul este uşor de recunoscut, repetă numele său „sticlit". Cântă şi femela

CĂNĂRAŞ
Serinus serinus

Csicsörke • Serin

Această specie mică, energică apare din ce în ce mai des în grădinile din oraşe şi parcuri, mai ales în jurul răşinoaselor. Rar o vedem în afara localităților. Pieptul şi gâtul masculului sunt galbene, fiind alb-gălbui la femele. Consumă semințe sau alte părți ale plantelor. Vara mănâncă şi insecte şi viermi. Cuibul este ascuns în tufe de răşinoase, ouăle fiind clocite numai de femelă. Migrează sau migrează parțial, petrecând iarna în zona nordică a Mării Mediterane. Cântecul este asemănător zornăitului de sticlă şi îl emite de pe un copac sau fir electric, în timp ce îşi roteşte corpul din stânga în dreapta. Masculul însoțeşte cântând femela care adună material pentru cuib.

PRESURĂ SURĂ
Emberiza (Miliaria) calandra

Sordély • Corn Bunting

Trăieşte în habitate deschise, lanuri de cereale, păşuni, fânațe. Penajul nu conține elemente foarte evidente, dar, din fericire, de obicei stă în locuri expuse, unde o putem observa în detaliu. Sexele sunt asemănătoare. Masculii sunt poligami, de obicei, pe teritoriul unui mascul cuibăresc 2-3 femele, dar a fost notat un caz cu 18 femele pe un singur teritoriu. Contribuția masculului la hrănirea puilor poate varia între 0-50%. Hrana constă din semințe (mai mult cereale) sau alte părți ale plantelor; vara consumă insecte. Populația din țară nu migrează, iarna formând stoluri. Schimbarea practicilor agricole a diminuat efectivele sale în mai multe țări europene. Cântecul său domină peisajul sonor în multe locuri; o strofă scurtă, repetată, care începe mai anevoios şi se termină cu sunete asemănătoare clopoțelului. Cântă din locuri vizibile, cu capul aplecat pe spate şi ciocul larg deschis.

Femelă

Bandă lată, galbenă pe aripa neagră

CÂNEPAR

STICLETE

- Culorile femelei sunt mai palide, gâtul şi pieptul alb-gălbui

CĂNĂRAŞ

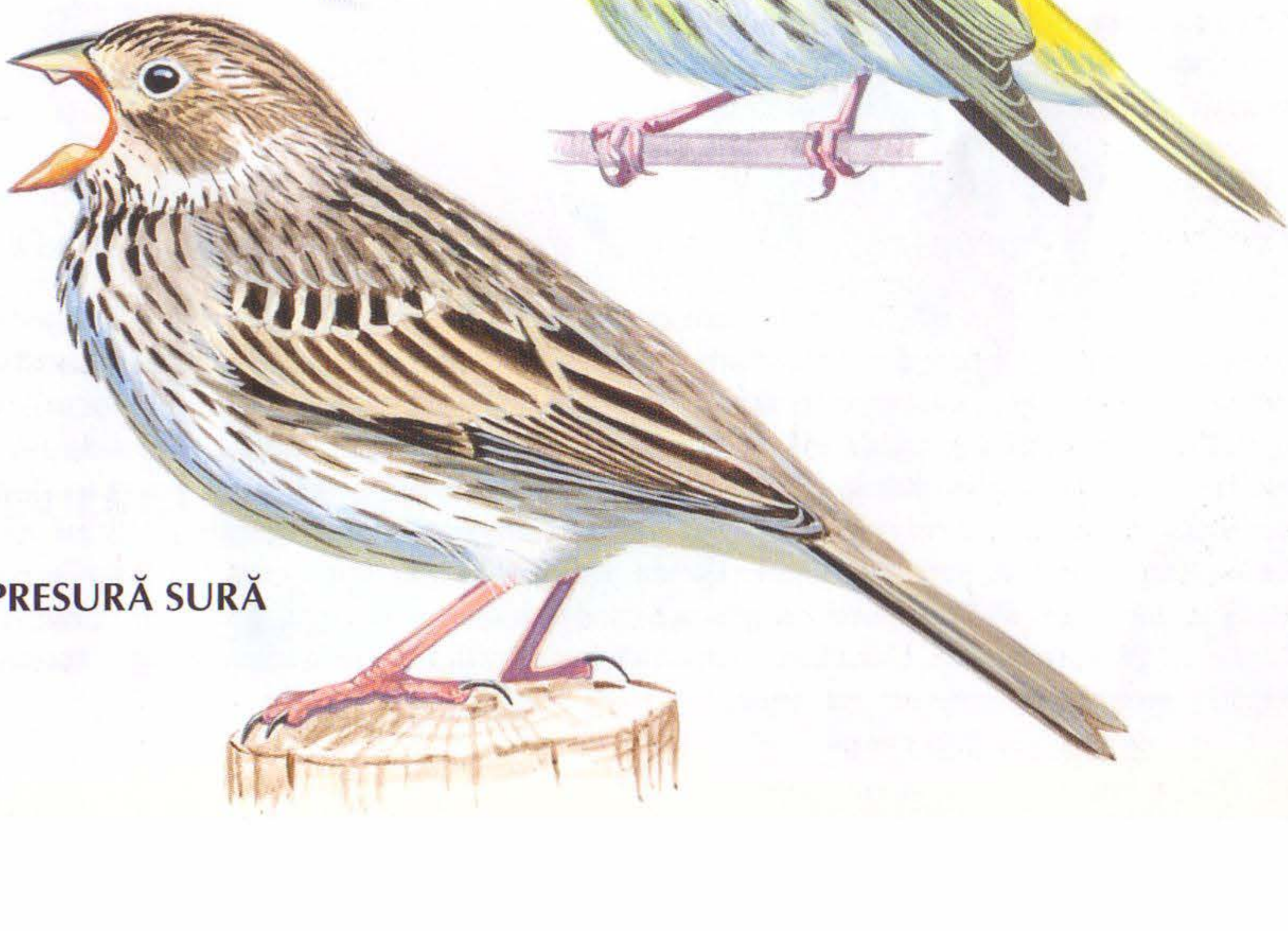

PRESURĂ SURĂ

PRESURĂ DE GRĂDINĂ

Emberiza hortulana

Kerti sármány • Ortolan Bunting

Masculul se poate identifica după capul gri-verzui, gâtul galben şi abdomenul cărămiziu. La femelă, care are culori mai şterse, cercul alb-gălbui din jurul ochilor şi mustața galbenă ne ajută în determinare. Preferă zonele calde, cu mult soare şi proximitatea copacilor: vii, livezi, marginile pădurilor, unde găseşte zone deschise, agricole pentru căutarea hranei. În România este răspândită mai ales în partea sudică şi estică, iar în Transilvania apare numai izolat în câteva locuri. Cuibul simplu este aşezat pe sol; ouăle sunt incubate numai de femelă. Ciocul mai lung şi conic decât la celelalte presuri îi permite să consume insecte şi seminţe cu aceeaşi eficacitate. Migrează pe distanţe lungi, până în regiunile tropicale ale Africii. Cântecul este simplu, partea a doua are note mai joase decât prima. Strigătul de contact este un scurt „iup".

PRESURĂ CU CAP NEGRU

Emberiza melanocephala

Kucsmás sármány • Black-headed Bunting

Această specie cu răspândire sudică apare mai recent în tot mai multe locuri din sudul României. Masculul cu cap negru poate fi confundat, la o observaţie superficială, numai cu subspecia cu cap negru a codobaturii galbene. Penajul femelei este maroniu, abdomenul este gălbui, fără striaţii. La noi o vedem mai ales în habitate agricole unde găseşte tufe solitare sau aliniamente de tufe. Cuibul este construit, de preferinţă, în tufe cu spini, la înălţime mică, aproape de sol sau pe sol. Puii sunt hrăniţi mai ales cu insecte. În afara perioadei de cuibărit caută seminţe pe terenuri arabile. Migrează, petrecându-şi iarna în India. Apare târziu şi porneşte la drum devreme. Cântecul constă din note joase, cu ritm intermitent.

PRESURĂ GALBENĂ

Emberiza citrinella

Citromsármány • Yellowhammer

Cea mai comună specie de presură; în afara munţilor şi pădurilor închise, este răspândită în multe habitate deschise, culturi agricole, tufărişuri, păşuni cu arbori izolaţi. Femela se poate diferenţia de celelalte femele ale speciilor de presuri similare prin culoarea roşiatică a târtiţei. Cuibul este ascuns în iarbă. Hrana căutată pe sol constă în mare parte din seminţe; puii sunt hrăniţi cu insecte. Compoziţia culturilor agricole (mai ales bogăţia bazei de hrană de pe mirişte) influenţează mult distribuţia indivizilor clocitori. Sedentară, iarna formează stoluri mari, care hoinăresc la distanţe apreciabile. Cântecul are un ritm variat, câteodată lent, în alte cazuri mai dinamic, 5-8 note fiind terminate cu una mai lungită „ţi-ţi-ţi-ţi-ţi-ţiiii". A fost una dintre speciile preferate al compozitorului Beethoven, cântecul său inspirând motivul principal al Simfoniei a 5-a (Simfonia Destinului).

PRESURĂ DE STUF

Emberiza schoeniclus

Nádi sármány • Reed Bunting

În perioada de cuibărit masculul, care cântă expus în vârful unei trestii, este uşor de recunoscut după capul negru şi cercul alb de pe gât. La femelă dungile laterale şi mustața, ne ajută în determinare. Cuibăreşte în stufărişuri, tufărişuri umede, dar uneori şi în locuri mai aride. Ouăle sunt incubate de femelă, iar puii sunt hrăniţi de ambii părinţi. Hrana adusă puilor constă în mare parte din omizi şi păianjeni; primesc şi seminţe când devin mai mari. Teritoriul apărat de mascul joacă rol numai în atragerea femelei şi oferă loc cuibului. Vecinii îşi caută hrana în zone neutre. Sedentară, dar o parte a populaţiei poate efectua deplasări sezoniere, zburând uneori în stoluri mixte, cu alte specii de cinteze şi presuri. Cântecul conţine strofe scurte, cu note metalice. Dinamica cântecului arată stadiul de împerechere a masculului. Strigătul de chemare este un *„ţii"* înalt.

Femelă

Femelă

PRESURĂ
DE GRĂDINĂ

PRESURĂ CU
CAP NEGRU

Femelă

PRESURĂ GALBENĂ

Femelă

PRESURĂ DE STUF

CUPRINS

Introducere • 5

1. Anatomia şi morfologia păsărilor (Kelemen A. Márton) • 7

2. Primii paşi în observarea păsărilor (Daróczi Szilárd) • 13

3. Ecologie şi comportament: un an din viaţa păsărilor • 19

3.1. Primăvara (Szabó D. Zoltán) • 19
3.2. Vara (Szabó D. Zoltán) • 24
3.3. Toamna - migraţia (Miholcsa Tamás) • 26
3.4. Iarna - supravieţuire (Miholcsa Tamás) • 30

4. Descrierea speciilor (Szabó D. Zoltán) • 32